ARISTOTELIS STAGIRITAE
Oeconomicorum, ſeu de Re Fami-liari Libri duo.

Bernardino Donato Veronenſi interprete.

Cautum Priuilegijs Summi Pontificis, ac Illuſtriſſimi Senatus Veneti, ne quis hunc Librum in aliquo ſuæ ditionis loco imprimat, aut alibi impreſſum vendere audeat.

VENETIIS

Apud Hieronymum Scotum.

1540

RODVLFO PIO CARP. &c. VIRO
Illu. Epiſcopo Fauentino, apud Chriſtianiſſimum Regem Apoſtolicum nuncium agenti, patrono optimo. S.

Bernardinus Donatus Veronenſis.

SI quãtũ amplitudini liberalitatiq́; tuæ, Rodulfe illuſtris, & ego & mei omnes debent, tantum ipſe ad dicendum facultatis mihi comparaſſem, non tibi hæc aliena potius, q̃ ex ingenio meo deprompta miſiſſem. ſed dum me quoquo modo non ingratum tuæ animi magnitudini probare cupio, malui pro tẽpore tibi præſtare quod potui, q̃ difficilius quidpiam conari, & in ipſo conatu deficere. quũ enim nuper, quũ alia nõnulla, tum in primis Euſebij Cæſarienſis Euangelicam demonſtrationẽ, & præterea Socratici Xenophontis de re familiari Dialogum in Latinum ſermonem conuertiſſem: viderem q́; huic ipſi Xenophontis libello nihil aptius hærere, q̃ ea quæ Ariſtoteles eadem de re ſcripta reliquit, hæc item ipſa Latina facere inſtitui, hoc conſilio, ut qualecunq; futurum eſſet munuſculum, eo tibi animum erga te meum declararem. adiunxi hoc amplius ex eadẽ inopia dicendi mea: quod quum eam libri prioris partem, quæ ad officia uxoris erga uirũ, & uiri erga uxorem pertinet, poſt Leonardi Arretini interpretationẽ apud Græcos aut interijſſe, aut ita latere animaduerte-

rem,ut uix ulla amplius reliqua eſſet ſpes redeundi in lucem: Græcis eam reddere non alienum eodem inſtituto meo putaui: ut ſi quis eam ueluti auari ſolent, quaſi quendam theſaurum occultet, inuidia quadam commotus, in lucem aliquando proferat, quo facilius me ab aureo illo genere dicendi longius abijſſe demonſtret. nam a ſenſu Philoſophi *et rebus ipſis, qui poterit, niſi* Arretinum *quoque ipſum oſtendat? neque tamen ob hoc ipſum me contemnendum putauerim, quod quæ &* Arretinus *& alij tractauerint, eadem ipſe attingere, et quaſi rem actam agere nō ueritus ſim. nam ſi cui placent illi uiri, huic me non diſplicere æquum eſt, qui illorum iudiciū non contempſerim, dum eadem digna auribus* Latinis *puto, quæ illi. legat ergo hæc quoque & uideat, num labori noſtro illi quid q̄ reliquerint, neque in dicta cauſa nos damnet. ſin contra, illi diſplicent, non debeo huic rem ingratam uideri feciſſe, cuius ego iudiciū hoc meo facto uidear cōprobaſſe.* Cæterum *quod ad tua merita attinet, patrone mi optime, tu quidem & longe ampliori munere, & non huiuſce generis eras dignus. quaſi uero non & Græce eundem* Philoſophum *legere ſoleas? & quæ ad rem familiarem ſpectant, non domeſtica potius q̄ hac tralatitia diſciplina comperta habeas. alioqui cur tibi potiſſimum omnium* Beatiſſimus *hic pater* Paulus. III. Pont. Max. *rem* Chriſtianorum *publicā apud* Chriſtianiſſimum Regem *curandam cōmiſiſſet? notum eſt uetus illud: ei non bene aliena committi, qui*

A

ſua non tractet diligenter. Et hæc quidem aliaq; multa, quæ ad idem prudentiæ genus pertinent, te non modò hoc ipſo munere noſtro, uerũ ipſo quoq; Ariſtotele planè ſuperiorem efficiunt, quippe cui dum uixerit, nunq̃ talis ſit prouincia delegata. Illa autem quid tandem? quod antiquiſſima & celeberrima Italicorum omnium familia ortus, illi tu potius ornamento fueris q̃ tibi illa? quod Albertum Pium patruum tuum, uitæ omniumq; actionum tuarum moderatorem inſtitutoremq; habueris? de cuius uiri, ac potius Herois clariſſimi laudibus non una Epiſtola ſed pluribus Hiſtorijs eſſet dicendum. quod beatiſſima memoria Clemens Septimus Ponti. Maxi. quum alia multa tum & Fauentinam eccleſiam nulli neq; ſanctius neq; iuſtius committendam eſſe iudicauerit? ſic quidem quaſi omine quodam ſignificans, te dignum eſſe, cui uni oẽs Chriſtianorum eccleſiæ olim rem ipſorũ publicam gerenti faueant. Quid porro? quod ſub mea diſciplina quondam quum eſſes puer, tale harum omnium uirtutum ſpecimen dediſti, tanta modeſtia, tanta uerecundia, tanta morum ſuauitate enituiſti, tam facile didiciſti omnia quæ ad bonas literas pertinẽt, ut ego uere poſſim affirmare, mihi nihil unquam in uita neq; optabilius neq; iucundius accidiſſe q̃ tuam eruditionem tuoſq; mores? nihil unquam neq; triſtius neq; horribilius q̃ illud tempus, quum a te diſiungi mihi neceſſe fuit? nonne & hæc & alia innumerabilia faciunt, ut omnibus & hiſtorijs & poëmati-

bus dignus eſſe uidearis? Quid ergo, dixerit aliqs, tralatitio iſto opuſculo te tandem effecturum ſperaſti? nimirum id unum patrone ampliſſime, quod potui: quod quidē & apud Cæſarem Auguſtum olim neſcio quem præſtitiſſe accepimus, dum illi pauculos denarios porrigit, neq; tamen eodem animo quo ille: ſed quo lepore potius quaue neceſſitate proſecutus adiunxit: ſe quidē non potuiſſe illius fortunæ rationem habere in munere afferendo ob inopiam: debere tamen illum eo quod ipſe daret contentum eſſe. plus enim daturum fuiſſe, ſi plus habuiſſet. etenim ne eodem animo hoc ipſe nunc faciā, quo ille illud fecit, longe mihi præclarius quiddam contigit, q̄ illi. nam ille poſtq̄ dedit, ea quæ ſperabat cōſecutus eſt. ego autem ea quæ nullo meo merito ſperare poteram, tanto ante accepi.

ARISTOTELIS STAGIRITAE de Re Familiari. Liber primus.

De dñia & ꝯuenientia Politicę & œconomicę, & ordie eaꝝ. Ca. 1.

RES familiaris et publica nó modo ita differunt vt domus & ciuitas: (has eniȝ ſibi res illę habent ſubiectas:) ſed etiaȝ qȯ publica ex multis conſtat principibus: familiaris autē vnum dūtaxat principem habet. Quū igitur nonnullę artes inter ſe diuiſę ſint, nec omnino eiuſdem ſit & conficere, & eo quod confectum ſit vti: quemadmodum vſu venire in lyra & tibijs videmus: reip. tamen eſt, & conſtituere ab initio ciuitatem, & conſtituta vti præclare. proinde haud dubium, quin rei quoq; familiaris ſit & domum, hoc eſt, rem ac familiam parare, & eadem bene vti. quod autem ciuitas ſit & domorum & regionis & poſſeſſionum multitudo tanta, quanta ad bene viuendum ſit ſatis, apparet perſpicue. nam ſi quando contingit vt ipſum hoc obtinere non poſſint, ſocietas etiaȝ ipſa diſſoluitur. præterea huius ipſius rei gratia conueniunt / & qua gratia eſt vnumquodq;, hac item ipſa extitit ab initio, ab eademq; habet vt ſit idipſuȝ quod eſt. ex quo haud dubiuȝ relinquitur, quin ortu ipſo res familiaris publicam antecedat, quando huius item opus antiquius. eſt enim particula ciuitatis/domus. Quū ergo rē familiarem conſiderandam ſuſceperimus, tum eiuſdeȝ

De partib⁹ opus quodnam ſit uidendũm putamus. ☞Domus au
dom⁹,& vn tem partes illę ſunt, homo atq; poſſeſſio. quare quũ
de ſuméda in ijs primo quæ minima ſunt vniuſcuiuſq; rei natu
poſſeſſio. ra ſpectetur, etiam ea quæ ad domum pertinent, ſimi
cap.2. li ratione conſtabunt. Itaq;, vt Heſiodus ait, oporte-
„ bit quidẽ vt in primis domus & mulier, boſq; adſit
„ arator. nam alterum in ijs quæ uitam alunt, alterũ
„ in ijs qui liberi ſunt, obtinet principatum. quocirca
„ quæ ad conſuetudinem cũ muliere pertinent, ea op-
time conſtituere neceſſe fuerit. hoc ipſum porro eſt
incumbere, vt cuiuſmodi hanc eſſe oporteat, prom-
ptum habeatur. at ex poſſeſſionibus, quæ ſm̃ naturã
ſit, ea principem curam merebitur. quare ſm̃ naturã
res ruſtica antecedet, ſequentur quæcunq; ad terram
Agricultu- ipſam pertinent: cuiuſmodi eſt quę metalla exquirit,
ræ dotes. & ſi qua eſt alia eiuſdem generis. res autẽ ruſtica ma
xime, propterea quod iuſta eſt: nam neq; a volenti-
bus aufert, vt cauponæ, & quæ mercenarias operas
exercent: neq; ab inuitis, vt quę bello atq; armis vtũ
tur: ſed ab ipſa protinus ſumit natura. omnibus quip
pe a matre alimentum certo naturæ inſtituto ſugge-
ri conſueuit. quocirca hominibus item ab ipſa ter-
ra. ſtrenuitati præterea hominum ac fortitudini ma
xime conducit: non enim quemadmodum eæ artes,
quæ ſordidę vocantur, corpora exercentiũ inutilia
reddit, ſed idonea quę & aſſidue foris excubent, & la
bores tolerent: præterea quæ aduerſus hoſtes pericli
tentur. nam eorum tantummodo poſſeſſiones extra
Qualis vi ſepta & munitiones habentur. ☞In ijs autem quæ ad
ri & mulie- homines ſpectant prima fuerit vxoris cura. ſi quidẽ
ris œcono- inter marem ac feminã ſocietas in primis eſt. nanq;
mica ſocie- alibi apud nos pro conceſſo habetur, naturæ hunc
tas. cap.3. eſſe appetitum vt eiuſdem generis multa efficiat, ve-

luti item ex animalibus vnumquodq;. fieri autẽ non poteſt, vt vel femina ſine mare, vel mas ſine femina, hoc ipſum per ſe compleat munus. quare amborum ſocietas neceſſario cõſtituta eſt. Cæterũ hoc in alijs quidem eſt animalibus temere, & eatenus quo ad eis natura ſeipſam impertit, & ſobolis duntaxat gratia propagandæ. in ijs autem quę & mitiora ſunt & prudentiora diſtinctum eſt magis. apparent enim magis adiumenta quæ præſtantur & charitates, & operum ſocietates inter ipſa: idq; in homine maxime, propterea quod in hoc genere mas & femina ſociata inter ſe ſunt non modo vt ipſa ſint, ſed etiam vt ipſis bene ſit. & liberoꝝ poſſeſſio non ea modo de cauſa huic generi data eſt a natura, vt habeantur qui miniſtrent, ſed vt etiam qui adiuuent. quę enim ipſi valentes conferent in infirmos, ea viciſſim poſt a valentibus accipient, quum ob ſenectutem imbecilles facti erunt. Hoc ipſo præterea circuitu natura id cõſequitur atq; explet, vt, quando numero non poteſt, at ſaltem ſpecie ſit ſemper. ſic ab ipſo Deo vtriuſq; & maris & feminæ natura ad ſocietatem prouiſa atq; inſtituta eſt. hæc enim ipſa in eo diſtincta ſunt, qđ non omnia ad eaſdem res vtilem habent vim, ſed nõnulla ad contrarias quidem, & tamen quę eundem finẽ ſpectent, eodéq; contẽdant. nam eorum alterum robuſtius, alterum imbecillius effecit, vt illud eſſet magis ad cauendum idoneum ob timiditatem, hoc ad propulſandum atq; vlciſcendum ob fortitudinem: & hoc quidem ea foris ſuppeditaret, quæ neceſſaria ſunt, illud autem intus eadẽ conſeruaret. itemq; ad opus faciendum quum illud ſedendo poſſet durare, eſſet tamen ad labores foris tolerandos imbecillius, hoc vero contra, quum ad quietem atq; otium eſſet

Officia eorum.

minus aptum,tum autem ad omnem motum exiſteret valentius.necnon in ſobole,vt procreatio amborum eſſet cõmunis,adiumentũ ſinguli ſuum propriũ præſtarent.nam horum quidem alere eſt,illoꝝ autem inſtituere. ☞ Primum igitur leges erga vxoré habeantur:in quibus etiã illa,ne vir eam afficiat iniuria/ ſic enim ne ipſe quidẽ afficietur. hoc ipſum porro etiam communis lex pręcipit,vt Pythagorici dicunt:quaſi ſupplicem & ab ara & foco abductam, ita uideri,minime oportere illam afficere iniuria.a viro autem iniuriæ,ſi foris cum alijs feminis conſueſcat.porro cõuictus & conſuetudo ſit talis,vt neuter alterius congreſſum reformidet,vel abſentis deſyderiũ ferre nequeat:ſed ita aſſueſcat,vt vel præſente vel cõtra,ſecũ bene agi arbitretur. Etiã Hæſiodus præclare illud:

Leges uiri ad uxorem. cap.4.

„ Virginem habeto,tuos vt diſcat ſedula mores.

nam diſſimilitudines morum minime ad conciliandas volũtates,idoneæ. De ornatu vero,quemadmodum in moribus non oportet falſa quædã profitentes ad ſe mutuo inter ipſos accedere,ita ne corporibus quidẽ.qui aũt cum ornatu & fuco inter ſe cõſueſcunt,in nulla re differunt ab Hiſtrionibus, qui cum ſcenicis indumentis uitam una degere aſſidue ſolent. ☞ At eorum quæ poſſidentur, primum quidem illud,maximeq; neceſſarium,qđ & optimũ,& ad imperandum aptiſſimum. hoc uero ipſum hominẽ eſſe meminimus.proinde ſeruos cõparare ſedulos oportet.ſunt autem ſeruorum duo genera,uillicus,& operarius.verum quũ diſciplinis videamus adoleſcẽtes, nouos quoſdã habitus accipere,operæ precium fuerit & parare & alere ẽt eos quibus liberalia officia recte credantur. Cum ſeruis autem ita eſt conſueſcendum,vt neq; in petulantiã euadere, neq; in ſegnitiem

Leges dñi ad ſeruos. cap.5.

declinare permittantur. & ijs quidem qui magis ingenui ſint, honores impertiendi: operarijs autem cibi copia ſubminiſtranda videtur, & quoniam vini vſus etiam eos qui ingenui ſunt, cõtumelioſos atq; inſolẽtes efficere ſolet, multæq; liberæ gẽtes eo abſtinẽt, vt Carthaginẽſes quũ militię degunt, haud dubiũ quin ex eo, aut nihil prorſus, aut perexiguũ quiddã ſit cõcedendũ. Verũ tria cum ſint, opus, caſtigatio, cibus, ſi quis cibũ quidẽ præbeat, nunq̃; aũt neq; opus facere cogat, neq; caſtiget, reddet petulãtes. ſin cõtra, & ad opus cogat & caſtiget, cibum vero non præbeat, rem violentã inducet, ipſoſq; imbecillos efficiet. ſupereſt igitur vt & opere faciũdo exerceat, et abunde paſcat. etenim fieri nequaq̃; põt, vt hominibus nullã accipiẽtibus mercedẽ/ quis imperet. ſerui aũt merces cibus. Porro qđ in alijs contingit, ut ſi ijs, qui meliores ſint, melius nihil fiat, neq; ſint virtuti vitioue vlla propoſita præmia, deteriores euadant, idem in ſeruis quoq; vſu venit. quare & inſpicere ac cognoſcere diligẽter qd ab ijs agatur oportebit, & ijſdem pro meritis ſingula/cibum/veſtimenta/otium/ſupplitia, tum verbo/tum re & tribuere & remittere, medicorũ artem imitantes, & conſyderãtes, vt medicamẽti locum obtinet cibus: non eſt autẽ medicamentum ꝓpter aſſiduum vſum. Seruoꝝ aũt ad opus faciendũ optimum fuerit genus eoꝝ, qui neq; timidi, neq; fortes ſint ſupra modũ. in utriſq; enim offenſio eſt. nam timidiores, laboris onus non ſuſtinent: animoſioribus non facile imperatur. oportet autem finem aliquẽ ſtatuere omnibus. & iuſtum quippe eſt, & expedit, libertatẽ illis præmij loco eſſe propoſitam. tunc enim ſunt ad laborẽ promptiores, quum aliqđ laboris, quaſi certaminis, præmium expectãt. tp̃s quoq; definitum habea

Abſtinẽtia a potu uini

tur.operæ etiá precium fuerit,illos pro creatione filioꝝ quaſi pignore quodá obligare.nec eiuſdem nationis multos poſſidere,ſicut ne in ciuitatibus qdẽꝫ. ſacra aũt facere,& conuiuioꝝ voluptatibus operam dare,ſeruorum potius gratia q̃; liberoruꝫ.plus enim hi decerpunt ex eo cuius gratia illa inſtituta ſunt.

Leges œconomi. ca.6. Quatuor porro ſunt,quæ patreꝫ familias habere oporteat in re pecuniaria.ná non minus ad ſeruádũ q̃; ad cóparandum idoneum eſſe opꝫ, alioqui uanus fuerit omnis cóparandi labor. cribro enim haurire hoc ipſum fuerit,& perforatũ,qđ dicitur,doliuꝫ.prẹterea & ordinis adhibédi rebus quẹ poſſidétur ac ſupellectilibus,& ijſdem utendi peritũ. horum quippe gratia,reliquis quoq; illis indigemus.Etiá quæ poſſidétur ita ſingula diuidere oportet,ut quæ fructuꝫ ferant,plura ſint,q̃; cótra.quidquid vero operis faciũdi fuerit,ita diſtribuendũ,ut non omnibus ſimul,periculum impendeat.

Curẹ & pñtiæ domini vtilitas. Ad conſeruandũ aũt ratione & Perſica & Laconica uti cómodum eſt. etiam Attica vtilis,uendũt eniꝫ uiciſſim atqꝫ emunt. ac ne penuariæ quidem rationis conſtitutio in ijs quæ ad ré familiaré pertinent,minimũ obtinet locũ.eſt aũt Perſica ratio,vt ipſe per ſe vnuſquiſqꝫ & diſponat omnia & inſpiciat.naꝫ(quod de Dionyſio referebat Dion) nemo æque diligéter ſuá atqꝫ aliená rem ſolet curare.quare quo ad eius fieri poterit,vnũquéqꝫ per ſeipſum adhibere diligentiá opꝫ. et,qđ Perſæ cuiuſdam atqꝫ Afri dictum fertur,ad hanc rem cómode applicabiť.ille quippe interrogatus,quidnaꝫ eſſet,qđ maxime equũ pinguem efficeret, domini oculuꝫ eſſe reſpondit.Afer auté roganti cuipiá, quodnam ſtercus optimũ,ipſius,inquit,domini ueſtigia.ergo alia erũt a uiro, alia autem ab vxore inſpicienda,prout inter

utrũq; domeſtica fuerint munia diſtributa. hocq; ipſum in paruis quidem curationibus, rarius eſt faciendum: in ijs autẽ quæ alijs cõmiſſę ſunt, ſæpius. neq; enim fieri poteſt, ut, niſi quis pulchrè exẽplum ꝑbeat, pulchre alius quiſpiam imitetur, neq; in alijs rebus, neq; in procuratione domeſtica. quare nõ eſt putandũ fieri poſſe, ut ſine diligẽtia dominoꝝ, procuratores, ſeu uillici ſint diligẽtes. & qm̃ hæc ipſa & ad uirtutẽ egregia, & ad rationẽ domeſticã utilia ſunt, ipſis prius dominis quã ſeruis e lecto ſurgendũ, poſterius dormiendũ, nunquãq; domus ſine cuſtode relinquẽda, quaſi ciuitas: & quæcũq; facienda ſunt ſiue noctu, ſiue interdiu, eoꝝ nihil prætermittendum. De nocte etiã ſurgendũ, qñ hoc & ad bonã ualitudinẽ, & ad rem familiarẽ, & ad philoſophicã uitam utile. in paruis igitur facultatibus, Attica diſponendarum frugum ratio vtilis: in magnis aũt, ſeorſuꝫ ea quæ in totũ annũ ab ijs quæ in ſingulos menſes impendi ſolent, habenda erunt. ſimilis eſt in uaſis & ſuppellectilibus ratio. nam q̃bus, ſingulis vtimur diebus, ſeparãda ſunt ab ijs, quibus rarius. hocq; muneris genus ijs eſt aſſignanduꝫ, qui rebus domeſticis præſint. ad hęc eoꝝ inſpectio repetenda eſt certo tempore, ne nos lateat quidq̃/ſiue qđ conſeruatum ſit/ſiue qđ perierit. In conſtruenda autẽ ædificandaq; domo habẽda eſt ratio rerũ quæ in ea collocãdæ ſunt, nõ modo incolumitatis eaꝝ gratia, uerũetiã cõmoditatis. dico aũt res collocandas, ut ſi dicam, quę fructibus ſint ac ueſtimẽtis conducibilia. in ipſis aũt fructibus, quę aridis ſint, quæue humidis utilia magis. in cæteris autẽ quæ poſſidẽtur, quæ ſint animalibus, quæ inanimis, quæ ſeruis & liberis, quæ feminis & uiris, quæ hoſpitibus & ciuibus aptiora. Præterea ad cõmoditatem

Surgere añ luce ad quę profit.

ſalubritatemq;,æſtate quidē ſalubrioribus uentis pa
tere oportebit,hyeme uero apricam eſſe. hoc aūt cō
tinget ſi parte altera preſſior anguſtiorq; fuerit,nec
lōgitudini æqualē habuerit latitudinem. Videt aūt
vbi magna quædā eſt res familiaris,ibi ſeruus hoſtia
rius is eſſe apprime utilis,qui reliqs inutilis ſit mune
ribus,ut quę intro,quęue foras ferūtur,ſalua habeā
tur. ad uſum autez uaſoꝝ,Laconicus mos,erit vtilis.
ſingula enim oportet ſuis ſedibus collocata eſſe. ita
in promptu ſita nullū afferent quærētibus laborē.

¶Quæ ſequitur particula de officio uxoris erga ui
rū/& uiri erga uxorē,eā nos eo genere interpreta
tionis quaz Græci paraphraſim uocant/expreſſi-
mus,interpretem Arretinum ſecuti: qñquidē illā
apud Græcos nuſq; inuenire potuimus.

Leges ꝓbæ mulieris.ca pi.7.

¶Egregiam & frugi mulierem eorum, quæ in ædi-
bus ſint,dñaz eſſe opz,oïaq; ea certis legibus curare:
nec permittere quēquā ingredi niſi maritus iuſſerit.
eſt aūt ei vitāda in primis,uulgaris mulieꝝ infamia,
enitendūq; ut ſi qd forte intus acciderit, uni ipſi ſit
notuz: nec cōmittendū ut ſi qd ingredientes peccaue
rint,ipſa iure accuſari poſſit,ſed in uiro omnis culpa
reſideat. Hñs præterea in poteſtate quidquid impen-
dēdum fuerit in dies feſtos,quos ipſi per uirum cele
brare licitum ſit,& ſumptu/& ueſtitu/& reliquo or-
natu utatur,minori etiā q̄; leges ciuitatis ꝑmittant.
conſyderandū quippe illi eſt ad feminæ cōmēdatio-
nē & laudē,modeſtiā/honeſtatiſq; ſtudiuz/atq; om-
nis uitæ decus,multo eſſe p̄ſtantiora,q̄; ſint/aut ue-
ſtimēta prętioſa/aut forma egregia/aut omne aureū
ornamentū: quæ enim hoc animo eſt mulier, opta-
bilior eſſe conſueuit, multoq; certiores ac ueriores
laudes & ſibi ipſi & liberis parere, eaſq; ad ſenectutē

Ver⁹ bonę matronæ ornatus.

uſq; perferre conſtãtius,q̃ quę fuerit aliter animata. ergo ipſa mulier ſibi ipſi hunc animũ cõparet, & cõ ſtanter rebus domeſticis præſit,ex eaq́; re laudeꝫ ſibi quærat.neq; enim ſatis deceat uiruꝫ ea ſingula noſſe quæ intus gerãtur. At in cæteris vxor omnino aſſue ſcat uiro obtemperare.nec uero negocijs implicet ſe quæ ad remp.pertineant, aut ſui muneris eſſe exiſti-met,matrimonia conciliare, ſeu tractare connubia. qđ ſi tẽpus poſtulabit,ut uel filias nubiles collocet, uel filijs iam adultis accipiat uxores,qđ marito pla-cuerit,id ſibi rectum eſſe perſuadeat,uſq; adeo/ut ẽt ſi una cũ illo deliberet quid agendũ, ſententiã tamẽ uiri ſemper anteponat ſuæ,nec dubitet,aliquãto ab-ſurdius eſſe,ab uxore ſollicite curari ea quæ foris ge renda ſint,q̃ a uiro quidquam eoruꝫ quæ intus fieri ſolent,tractari. Etiaꝫ quæ bene animata beneq; inſti tuta erit mulier,ad mores mariti ſe accommodabit, eoſq; pro lege habebit,quam ipſi deus, omnis vitæ moderatriceꝫ ex matrimonij neceſſitudine impoſue-rit.eos ſane mores,qualeſcunq; fuerint, ſi ſibi æquo animo ferendos duxerit, tum ipſa nullum in domo regenda ſentiet laborem.ſin ægrius feret, utiq; labo rabit.ex quo illud conficitur, ut uxoreꝫ maxime de-ceat,nunquam cum uiro ſuo diſcordare, ſemper illi eſſe obſequentem nõ modo in proſperis rebus & ad uoluntatem fluentibus,ſed etiam in aduerſis & triſti bus.Item ſi quid ille patiatur detrimẽti uel in rebus externis/uel in corpore/uel in animo, ipſa ne mole-ſtius ferat,ſed dicto audiẽs ſit,niſi forte ſit in aliqua re turpi atq; indigna obſequẽdum.nec uero diutius in memoria habeat, ſi quid uir deliquerit,duꝫ animi ſui compos non eſt,ſed ægritudinẽ potius illius aut imprudentiam excuſet.quo enim in hmói rebus ma-

gis illi ſedulo morem geret, eo ſibi gratiorem illum ſentiet,ubi animo conualuerit. quin etiam lõge meliorem in partẽ accipiet, qđ ſibi aliquid turpe iubẽti non ſit obſecuta,ſi qñ ad ſanitatẽ rediuerit. hæc igitur ſedulo caueat mulier,at in cæteris obſequatur,ac multo quidẽ diligentius,q̃; ſi ab illo empta in familiam ueniſſet.quin etiã cogitet re uera ſe emptam magno precio.nam & uitæ ſocietas,& liberorũ procreatio, ad quæ duo & multo maxima & ſanctiſſima munera uocata eſt, magni cuiuſdam precij loco habenda ſunt.Etiã illud intelligat,ſe non adeo illuſtrem futurã,nec tantũ uirtutis præconiũ habiturã fuiſſe, ſi cũ eo uiro uixiſſet,qui ſemper fortuna ſecunda uſus eſſet.fateor quippe in magna laude uerſari,ſi qui in rebus proſperis ſibi tẽperare potuerint,at in longe maiore ſi qui aduerſas æquo animo tulerint.magnis.n. calamitatibus atq; iniurijs non turbari,nec ſubmiſſius quidq̃; oſtendere ad animi celſitudinẽ ac magnitudinẽ pertinet.optabit ergo a dijs ne quid uiro accidat aduerſi,qđ ſi forte acciderit, exiſtimet in eo ſe uberem laudis materiam nactam eſſe. exemplaq; ſibi proponat & Alceſtidis & Penelopæ,quaruз neutra fuiſſet tam celebris, ſi cum uiro utraq; fortunato uixiſſet:& illi quidem Admeti, huic autem Vlyſſis res aduerſas immortalẽ gloriam peperiſſe.quũ enim maritis ambæ etiam in aduerſa fortuna fidem conſtantiamq; p̃ſtiterint, illuſtres merito gloriaq; inſignes euaſere.ſi quidẽ quæ ſe rerum ad uoluntatẽ fluentiũ ſocias maritis præſtent,facile reperias. at in aduerſis durare nõ ſolẽt,niſi q̃ ſingulari bonitate p̃ditæ ſint. quæ ſane cũcta id cõficiunt,ut multo ẽt amplius maritũ reuereri conueniat,nec eundeз ideo contẽnere, qđ neq; ſacrã pudicitiaз,ut ait Orpheus, neq; auda-

ciæ filias,opulentiã,comites ſecũ adduxerit. & hiſce quidẽ moribus ac legibus inſtitutã eſſe mulierẽ op3.
At maritus viciſſim excogitare debet eas leges,q- bus etiã vxor facile vti poſſit.ea eni3 ideo in familiã venit,vt cũ viro ſibi cẽnt & liberi cões/ & vita cõis. quæ quum relictura ſit filios,qui parẽtum & viri & ſuo⁊ nomina gerant,quid ijs quęſo ſanctius quiſpiã in cõe conferre poſſit?aut cuius tandẽ rei virum inte gra mente præditu3, magis ſtudioſum eſſę op3,q̃ vt quum filios quærat, qui & ipſius ſenectutẽ quonda3 ſint nutrituri,& vtriuſq; parentis cum omni pietate ac reuerentia futuri cuſtodes,domũq; vniuerſam ſer uaturi,eos ex femina lectiſſima atq; honeſtiſſima ſu- ſcipiat? Na3 ſi queãdmodum op3,ita illi a parẽtibus educabũtur,& ſanctis pijsq; moribus imbuentur,bo nitatis laudẽ facile obtinebunt. ſin cõtra,magnu3 in bonis animi merito facturi ſũnt dãnũ.NISI eni3 pa rẽtes exẽplo ſint filijs ad recte viuendũ, certiſſimam illis excuſandi ſeipſos,ſi quid aduerſus parentes deli querint,materiã ꝓbebunt.etiam periculum erit, vbi nequiter vixerint,ne contẽnatur a filijs,atq; vbi iam cõſenuerint,ne deſerantur. Quapropter nihil oĩno ꝑtermittat qui vult fieri maritus qđ ad vxoris inſti- tutione3 ꝑtinere arbitretur,ſtudeatq; pro viribus ex q̃; optima & probatiſſima filios ſuſcipere.& bonum agricolã imitetur,qui nulli diligẽtiæ parcit,dum ſe- men ſuũ in terrã & optimã/et optime excultã iaceat, ſperans nimirũ ex optima optimos ſe fructus perce- pturũ:cui quidẽ ſi qua inimica vis ꝑnitiẽ intentet, armat ſe aduerſus eam,dumq; illæſam conſeruet ab hoſtibus quã ipſe excoluit,ne mori quidẽ dimicãdo recuſat.& qui hoc animo ſunt,in primis ad cœlũ lau dibus ferri ſolent.qđ ſi ea quæ vni corpori nutrien-

Leges viri ad vxorẽ. cap.3.

do conducunt, tam ſollicite curantur, quantum erit tandē in ijs quæ ad liberos, quæq; ad matrem pertinent, q̄ ipſos liberos ſit educatura ſtudiū adhibēdū? SI QVIDEM hoc vno remedio hoīum mortalis ꝯditio perpetuitatē cōſeqtur, dū propagatione liberoꝝ ſeipſas cōſeruat. & qui parētes facti ſunt, quidqd optant huc dirigere cōſueuerunt. proinde ſi quis parui hæc facit, Deos quoq; ipſos paruifacere videt. nā etiam ꝑpter deos quibus præſentibus ſacra fecit, uxorez duxit. eademq; ratione uxori ſe multomagis addixit, vt illi ſecundos a parētibus honores tribueret. Mulier porro q̄ mētez nō amiſerit, NVLLVM ſibi maiorē honorē tribui putabit a viro ſuo, q̄ ſi caſtuz corpus exhibeat, nec aliam magis in animo feminaz q̄ ſe, habeat, ſeq; unam præter cæteras & ſuaz & ſibi fidam exiſtimet. qđ ſi ille fecerit, ipſa quoq; viciſſim dabit pro viribus operā ne mariti opinionez fallat: ac tanto magis quāto ſe & iuſtius & fidelius ab illo diligi animaduerterit. Viri ergo prudentis officium fuerit ſcire, quo ſint cultu parentes, quo vxor, quo liberi proſequendi: vt quū meritos cuiq; honores tribuerit, iuſtitię ſanctitatiſq; nomē obtineat. NIHIL eniz ferre ſolēt moleſtius hoīes / q̄ ſe priuari ſuis honoribus. nec vero quiſq̄ eſt, qui dum ſua ſibi auferri uidet, alienis quæ ſibi quāuis multa tribuant, poſſit eſſe cōtētus. at vxori nihil magis ſuum a uiro tribui pōt, q̄ incorrupta / & ſancta nō modo corpis, ſed ēt totius vitæ ſocietas. ex q̄ illud cōficit, VT TVRPE ſit, hominē integra mēte ꝑditum, ex quauis matre ſobolem propagare, ne videlz aduerſus leges filij liberis & ingenuis ſimiles ſuſcipiantur ex ignobilibus feminis: qđ ſi fiat, & vxor proprio honore ſpoliat, & filij iniuria afficiuntur, & maritus ignominiā ex hiſce

ꝺiuerſis cõtrahit. Porro ad vxorem quũ accedit maritus, nihil intẽperantiæ, nihil procacitatis præ ſe ferat. verecunde etiam loquatur, & quidquid agit, ſanctę honeſtęq; agat, & cum fide ac moderatione conſueſcat. peccata autem quæ parui momenti fuerint, tametſi volens peccauerit, illi condonet. qđ ſi imprudens quidpiá offenderit, erroré illi ſuũ oſtendat, ſine omni acerbitate. qđ ſi metum illi incutere oporteat, adhibeat verecũdiá & pudoré. alioqui meretrici potius id genus, ꝙ ingenuæ vxori conueniet. nam vt iuſta de cauſa virum adhibito pudore & amet vxor & metuat, eius eſt vnius propriũ, quæ liberaliter ſit inſtituta. duo eniȝ ſunt genera eoꝝ qui alios metuunt: vnuȝ eoꝝ quibus & verecũde & pudenter id accidit pati: cuiuſmodi & filiorum qui ad modeſtiá comparẽtur timoré eſſe opȝ erga parentes, & ciuiuȝ qui bonis moribus gaudeát, erga eos qui diligenter amanterqȝ ꝓſint. alterũ eoꝝ, qui inimico offenſoq; animo id faciunt. qđ genus & ſeruis accidere ſolet aduerſus dñ͞os, & ciuibus aduerſus tyrannos. Ex his ergo omnibus, quæ optima cognouerit, maritus eligat, vxoremq; ſibi conciliet, atqȝ ad fidem probitatẽq; inſtituat, vt nõ minus abſens ꝙ pñs prouideat, ipſaq; efficacia iuuandi ſemper adeſſe, nec ſuam vnius rem, ſed vtriuſqȝ cõem curare videat᷑. & ſi qñ illi cõtingat vt abſit, tuȝ vxor ſentiat, nullũ ſe ex omnibus viro ſuo/ aut melioré/ aut magis ſibi vtilé & cõmoduȝ/ aut magis ſuum propriũ reperire poſſe. & quãuis puellaȝ, taliumq; inſtitutoꝝ rudem offenderit, hæc ipſa tñ ille initio ſtatim aggrediat᷑, & ſe cõe vtriuſqȝ bonũ ſemꝑ ſpectare ſignificet. qđ ſi hanc rõné protinus inibit, ipſeq; ſibi maxime imperare incipiat, tum & omnis uitæ ſuæ optimus gubernator exiſtet, & vxoré idoneã

Quorũdã harũ legũ teſtimonia ex Homero. ca.9.

reddet, quæ ijſdem inſtitutis gaudeat. ☞ Siquidem ne Homerus quidẽ inuerecũdum/aut amorem/aut timorẽ probaſſe inuenit: ſed amorẽ cum verecũdia & modeſtia ſemp cõiungit. ſic Helenæ Priamũ timẽtis perſonam inducit, his verbis vtentem:

„ Et venerandus es, o ſocer, & mihi, chare timendus.
Vbi nihil aliud videtur dicere, q̃ amare quidẽ illam, ſed verecũde / & pudenter. idem rurſus oſtẽdit ex pſona Vlyſſis ad Nauſicaam dicentis:

„ Sic nũc te admiror, mulier, metuoq;. Eſt autẽ peculiaris hæc Homeri ſnĩa, vt maritus & vxor ſe mutuo inter ipſos his rõnibus proſequantur. nemo eſt enim q deteriorẽ ſe quẽpiam/aut admiretur/aut vereatur. & hoc quidem genere affectus erga ſe viciſſim vti ſolẽt, qui ſeipſis inter ſe meliores ſunt, & ſuapte natura mites atq; humani: etiã minus ſapiẽtes, erga præſtantiores ſe ipſis ſapientia. ſi quidẽ quũ hoc animo eſſet Vlyſſes erga Penelopẽ, quãuis abſens, nulla tñ in re illã offendit vnquam. At Agamemnon erga vxorem Clytemneſtram non item talis extitit, ſed iniuria illã maxima affecit: qui dum in concione Græcos alloquitur auſus eſt & captiuã & nulla pſtãti natura præditam, ac potius, vt vere dicã, barbaram, Clytemneſtræ conferre, & nullis partibus inferiorẽ illa, ex qua iam tum ſuſceperat liberos, iactare. non hercle hoc recte Agamemnon, ſed admodũ praue & inique: qui feminã a ſe captam ui, protinus ſibi adiunxit, priuſq; exploratum haberet, quo illa eſſet erga ſe animo. At ☞ Vlyſſes quum apud Atlantis filiã, a qua rogabat, manere poſſet, atq; immortalis euadere, ne tãta quidem mercede capi potuit, vt charitatẽ pietatemq; cõiugalẽ proderet. quin etiã pro maximo ſupplicio habuit, ſe fieri, immortalem, amiſſo tãto animi bono.

ac ne a Circe quidē potuit adduci, vt apud ſe maneret, tametſi ea ſocios ꝑterea incolumes illi ſe redditurā pollicereť. ſed cōtra potius, NIHIL SIBI ſua patria, quāq; inculta & aſpera, dulcius videri rn̄dit, itaq; maluit ad vxorē & filiū mortales reuerti, q̄ ipſe fieri immortalis. ſic ſane ille vxori ſuę incorruptā fidē pſtabat. qua ex re meruit, vt eandē oīa ab vxore viciſſim acciperet. Pręterea ſi quis orationē illam diligentius attēderit, quā idem Vlyſſes ad Nauſicaam habuit, plane intelliget, a poēta illā vitæ ſocietatē in primis inter maritū & vxorē probari, q̄ cōiuncta ſit pudicitiæ. a dijs enim optauit, vt ei & virum, & domum, & concordiā cum viro non vulgarē & inuentu facilem, ſed raraq; & frugi præberent. Si quidē ait: Melius nihil ac præſtantius eſſe

Poſſe hominum generi, q̄ ſi vir regat & vxor "

Vna mente domum. quo etiam loco apparet perſpicue, poētam, non eum mariti vxoriſq; inter ſe cōſenſuq; probare, quo vterq; alteri improbe ac turpiter inſeruiat, ſed eum, quē vtriuſq; animus prudens, iuſte recteq; ꝯflauerit. hoc quippe ſibi vult illud q̄d ait: REGERE vna mēte domū. cui loco idē poēta adiungit: quoties inter maritū & vxorē talis exiſtat cōcordia, id ſolere contingere, vt ſi qui inimici ſint, ij ſummopere angantur: ſi qui amici, cōtra: maximis afficiātur gaudijs. poētā porro euentus probat, hæc uera dixiſſe. nā quoties maritus & uxor inter ſe concordes, rebus honeſtiſſimis ſtudent, neceſſario ſit, vt amboꝝ unus & idem ſit animus. deinde ubi ex eadeq; cōcordia potentiores euaſerunt, tum & inimicis lædēdi ſpem auferūt, & amicis utiles exiſtunt. at ijdem ſi inter ſe diſcordēt, fit ex eo ut amici quoq; ipſoruq; diſcordēt, & ipſi præterea maximā ferant imbecilli-

taté.itaq; haud obſcure præcipit idé poëta, uirū; & uxorem nequaq̃; ſibi inter ſe obſequi oportere in ijs rebus quæ improbæ ípudicæq; ſint. ┏ At in ijs quę, quoad fieri pôt, oém & pudicitiá & iuſtitiá ſibi con iunctá habeāt, q̃; maxime cõcordibus animis inſerui re: & primam interim operaȝ præbere parētibus, uir quidé vxoris nó minus q̃; ſuis, uxor aút uiri: ſecúdā filijs & amicis. tum rerum quas poſſident, domusq̃; vniuerſæ, tanq̃; ea cóis ambo℞ ſit, ita curá ſuſtineāt, ut uterq; alterū ſtudio ac diligentia conetur uincere, idemq; certatim plurimo℞ bonoruȝ eſſe author. Ita omni quidem ſuperbia depoſita, cõtra aût, omni pro uiribus aſſumpta induſtria, ꝓſtet ſeipſum & meliore altero & iuſtiorė. tum ambo in omni reruȝ cu ratione ac diſpéſatione/ & bonitaté/ & animi ęquita té in primis adhibeāt: ut extrema ætate, poſtq̃; admi niſtrandæ rei onus depoſuerint, & omni cupiditate fuerint liberati, poſſint nó modo cõmunibus filijs/ ſed ét ſibi ipſis mutuo inter ſe rationé adminiſtratæ familiæ reddere, & oſtédere vter ipſo℞ in eam plus ſedulitatis atq; induſtriæ cõtulerit, ac ſine mora cognoſcere uel ex fortuna quantū traxerit mali, uel ex uirtute quantū attulerit boni. In quo certamine qui ſuperior extiterit, unum cõſequetur præmium, quod & potiſſimum eſt habendum, ut dijs ipſis charus exiſtat. nam ut ait Pindarus, hominibus ſibi iuſte pieq̃; actæ ætatis conſcijs, dulcis quædam ſpes cor alere conſueuit, nutrixq̃; eſſe omnis generis uoluptatum. alte℞, qđ felicitati cuidā adſcribendū eſſe vr̄, ut a ꝓprijs filijs ubi conſenuerit, ſedulo nutriat̃. Quas ob res quicũq; uel priuatiȝ / uel publice uitā degit, hunc ꝓuenit rationé hr̄e omniuȝ tam deoruȝ/q̃; hominū, in primis autem & vxoris & filiorum & parentum.

Quædam cóes uiri et uxoris leges. ca. 10.

¶Ariſtotelis de Re Familiari liber ſecundus. qui cō
tinet ea quæ ad rationem rei comparandæ
atqꝫ adminiſtrandæ pertinent.

QVI res aliquas certa ratione eſt cura-
turus, hunc neqꝫ locoꝝ in quibus nego
cia ſint gerenda imperitū eſſe, & ſuapte
natura ſolertem/atqꝫ induſtriū, & ipſo
uitæ propoſito ſtrenuuꝫ/ac iuſtū opor
tet. harum enim partium ubi quæuis una defuerit, tū
in eo negocij genere qđ tractandū aſſumpſerit, mul-
ta peccata cōmittet. Curationū aūt domeſticarū ge
nera (ut ſummatim ea diſtribuamus,) ſunt quatuor.
nam ſi qua forte alia proferentur, ea in hæc ipſa reci
dere facile reperiemus: Regium/Satrapicum/Ciuile,
Priuatum. ex quibus Regium & ampliſſimuꝫ & ſim
pliciſſimum eſſe cōſueuit. Ciuile aūt tum maxime ua
rium, tum facillimū. at ꝟo et perexiguuꝫ, & apprime
uarium quod Priuatuꝫ appellauimus. porro his om
nibuꝫ communia inter ſe multa ſint neceſſe eſt. no-
bis autem ea nunc conſyderanda aſſumpſimus, quæ
per ſe maxime unicuiqꝫ contingunt.

Quib⁹ iſtu tutuꝫ eē o- porteat ne- gociantē.

¶Primum igitur uideamus id qđ Regiuꝫ diximus.
eſt autem regia quidem adminiſtratio, ea quæ ſum-
mam rerū obtinet poteſtatē: ſed in partes diſtributa
eſt quatuor, aut enim nūmi rationē habere cōſueuit/
aut rerū quę exportātur/aut earum quę importanť/
aut impenſaꝝ. horū ſingula ſuum propriū habēt mu
nus. nūmi quippe rōnē hr̄i tunc dico, quū ex quo ge-
nere, & quo tempore illi pretiū/uel addendū/uel mi
nuendum ſit conſyderatur. eorum aūt quæ exportā
tur aut importantur, quum/& quando / & quænam
ex his a præfectis accepta, qui Satrapæ appellantur,
Regi ipſi diſponere expediat. impenſarum autē quuꝫ

quænam ex his ſubducendæ ſint: & quo tempore inſumptus ipſos, ſiue in ea quæ nummo parari ſolent, erogandus ſit nummus: & an omnino erogandus.

¶Secundo autem loco id quod Satrapicum appellauimus. cuius ſane generis partes ſunt ſex. quæ oēs penes ipſos prouētus conſyderātur, aut enim hi capiūtur a terra/aut ab ijs q̃ regionis ipſius propria ſunt/aut a mercatoribus/aut a tributis/aut ex re pecuniaria/aut ex reliquis rebus. Horum autem ipſoꝝ & primus & optimus, qui a terra percipitur. hic porro eſt, qȝ alij fructuariū/alij decimaꝫ uocant. proximus is qui de rebus proprijs cōparatur, alibi enim gignitur aurū/alibi argentū/alibi æs/alibi alia quæcunqꝫ gigni pñt. tertius qui ex mercatibus. quartus qui ex ijs conficitur tributis, quæ & ad terram & ad fora pertinēt. quintus ex paſtione, quæ & fructuoſitas & decima appellatˢ. ſextus ex alijs rebus, qui quidēꝫ ſingula capita ipſoſqꝫ oparios attingit: vñ ēt nomē apud Græcos accepit, epicephalæon, & chironaxion.

¶Tertio loco Ciuile qȝ nominauimus genus exequamur. huius optimus eſt ꝓuētus ille, q de ijs, quæ propria ſunt regionis, percipitˢ. proximus q de mercatibus, & ijs quæ ad certamina ludoſq; ꝑtinent. poſtremus is qui ex annuis & in orbem redeuntibus.

¶Quarto aūt atqꝫ extremo loco Priuatū qȝ uocauimus. qȝ genus inæquale quidē eſt, ꝓpterea qȝ nō unum quiddā ſpectari ab adminiſtrāte opꝫ: minimū autē idcirco qȝ & prouētus & ſumptus modici exiſtūt. cæterū huius ipſius generis ꝓuentus is maxime ꝓbabilis qui de terra colligitur. proximus is qui ab alijs in orbē redeuntibus rebus. tertius qui ex argento. præter hæc autē, qȝ omni domeſticæ curæ tanq̃ faſtigiū imponi debet, eius ratio in cæteris quidē ge

neribus eſt hñda nó negligéter, in hoc aût ipſo prꝑci pua, ut prouétibus ipſis maiores ſumptus non fiant.

❡Quum ergo ipſas partitiones expoſuerimus, tum rurſus nobis id fuerit conſyderandum, ſiue regia ſit pfectura, ſiue ciuitas, quá curãdam ſuſcepimus, & ſi omnes illas partes, quas proxime numerauimus, vel earum precipuas & maximas ferre poſſit, vtruꝫ tamẽ ijs omnibus ſit vtendum: deinde quænã genera prouentuum/aut non adſint omnino, poſſint tñ parari: aut exigua quum ſint, in maius augeri: vel impenſaꝝ quæ nunc fiant, quænam & quot ſi totæ ſubtrahanť, nihil offendant. Ita nos quidẽ hactenus quuꝫ ea quæ ad curationes domeſticas, tum ea quꝫ ad harũ ipſaꝝ partes attinent, iam diximus. ſequiť deinceps vt huic parti in vnũ collecta ſubiungamus, quꝫ nõnulli priorũ ætatem ad prouentum pecuniaꝝ parandum, fecerunt, aut etiã artificioſe moderati ſunt: ea dũtaxat q̃ memoratu digna iudicauimus: quippe qui ne hanc quidẽ hiſtoriam inutilem fore cenſeamus. erunt eniꝫ nõnulla ex his, quæ quiſpiaꝫ ijs facile accõmodabit, quæ ipſe adminiſtranda ſuſceperit.

❡CYPSELLVS Corinthius, quuꝫ Ioui vouiſſet, ſi dñs fieret ciuitatis, ſe illi omnia quæcũqꝫ eſſent Corinthijs, dicaturum, eos quæcũqꝫ haberent, iuſſit deſcribere. deinde a ſingulis, vbi ad hunc modum deſcripta habuit, decimam partẽ accepit. reliquis aũt partibus eos ad lucrum exerceri iuſſit. tum anno vertente, rationẽ eandem ſeruauit. ita decem annoꝝ ſpatio cõtigit, vt & ille haberet omnia, quæcũqꝫ ſacraſſet, & alia Corinthij, quæ adepti erant, poſſiderent.

Hiſtoriꝫ ſequentis uaria exẽpla, q̃ rõne pñt eſſe uſui.

❡LYGDAMIS Naxius quũ exules eieciſſet, nec q illoꝝ res vellet emere, niſi paruo ptio, inueniret, ipſis exulibus vendidit. Statuas quoqꝫ & alia eiuſdẽ ge

neris dona dijs immortalibus dicanda, quæcũq; illi in quibuſdam officinis imperfecta reliquerant, partim ipſis exulibus, partim cæterorum cuiq; volenti ita vendidit, vt ementis nomen vnicuiq; rei ſic emptæ inſcriberetur.

3 ℭ AT Bizantij quũ pecuniaꝶ indigerẽt, loca ſacra quæ apud ipſos publicauerant, vẽdiderunt, fructuoſa quidem ad certum tẽpus, nullum autẽ ferentia fructum, in perpetuũ. eadem ratione vſi ſunt in ijs quæ ſodalitia, & quæ tribuum ſingulaꝶ propria erant, item quæcũq; in priuatis locis ſita. magno eniꝫ pretio emebant ij quoꝶ erat reliqua poſſeſſio. ipſis autẽ ſodalibus alia publica pretio addixerunt, quæcunq; vel gymnaſium, vel forũ, vel portum attingerent. loca autem in foro ubicunq; quid quis vẽderet, necnõ ex mari piſcationẽ, omnemq; ex ſalis vẽditione prouentum, loca præterea ubi & præſtigiarũ oſtentatores, & qui diuini appellãtur, & pharmacopolę, alijq; eiuſdẽ generis homines ſuas artes exercerent, tertiæ partis eius, qđ in ipſis conficeref, tributo onerarunt. ius vero cõmutandę pecuniæ vni menſæ addixerũt. alias aũt aut alteri vẽdere, aut emere ab altero nemo prorſus poterat. alioqui illis ipſis mulctabatur bonis. Rurſus quũ apud eoſdẽ lex eſſet, vt ne quis ciuis haberetur, qui nõ vtroq; ex ipſis parente progenitus foret, ipſi vero pecuniarũ indigerent, decreto ſanxerunt, vt qui ex vno dũtaxat ipſoꝶ natus eſſet, ſi tricẽnas minas ꝑferret, ciuis exiſteret. Rurſus quũ vno eodẽq; tempore & annonæ charitate, & pecuniaꝶ indigẽtia ꝓmerentur, nauigia quæ ex Ponto venerãt, deduxerunt in portũ. quum autẽ poſt aliqđ tẽpus, mercatores moleſtius eam rem ferrent, vſuras illis decimas pro tributo impoſuere. emẽtibus autẽ quidpiã,

id oneris impoſuerunt, vt decimam partem ſeorſum a pretio penderent. apud eoſdem vero quum inquilini nonnulli poſſeſſiones fœnore obligatas haberent, ſoluendoq; non eſſent, ſtatuerunt, vt quicunq; tertiam fœnoris parteȝ attuliſſet, omni obligatione ſolutus, proprium ius poſſidendi retineret.

¶HIPPIAS Athenięſis cœnaculoꝝ eas partes, q̃ in vias publicas eminebãt, ipſoſq; aſcenſus, ſepimentaq; ante domos ueſtibulis ſimilia, item ianuas quæ foras aperirentur, venire iuſſit. emebãt ergo ij quorum poſſeſſiones ipſæ erant. itaq; magnam pecuniarum vim coegit. nũmum vero qui tunc Athenienſibus in vſu erat ab vſu amouit. certoq; illo pretio cõſtituto, iuſſit iterũ ad ſe referri. quũ aũt cõueniſſent, vt nouũ monetæ genus excuderent, idem argẽtũ expoſuit. ſi qui vero aut nauibus ꝓficiendi, aut tribuuȝ ſuarum duces futuri, aut choris ſumptum præbituri erant, aut aliqua eius generis munia obituri, in quæ eſſet aliquid impendẽdũ, ijs primũ tolerabilẽ ac modicã irrogauit mulctã: deinde iuſſit, volentẽ vnumquẽq;, vbi eam mulctã perſoluiſſet, numero eoꝝ adſcribi, qui ſuo munere perfuncti eſſent. Mineruę autem ſacerdoti, cuius tẽplum erat in arce, afferri pro quolibet mortuo ordei menſuram vnaȝ, & tritici alteram, & obolum vnum. ſi cui vero puer aut puella naſceretur, hoc ipſum nihilominus. 4

¶ATHENIENSES ꝓo qui Potidæaȝ incolebãt, quũ pecuniaꝝ ad gerendũ bellũ indigerẽt, iuſſerunt res q̃ poſſiderẽtur ab oĩbus conſcribi, nõ coniunctim apud ſuum cuiuſq; populũ, ſed ſingillatiȝ in quo quiſq; loco eſſȝ, vt q paũperes eſſent, ipſi quoqȝ cẽſeri poſſent. cuicũqȝ aũt nullum omnino erat poſſeſſionis genus, huius corpori multã indicebant, mi 5

nas duas. ab his igit̃ rebus qđ conſcriptū fuerat, integrum quiſq; ciuitati repræſentabant.

6 ¶ANTISSAEVS aũt quũ ciuitas indigeret pecunijs, ſolitiq; eſſent Dionyſia q̃ dicuntur ſacra ſplẽdide celebrare, in quæ quū alia multa inſumebant, quæ per annum comparabãt, tum etiã victimas ingenti pretio, iamq; inſtaret hic ſolẽnis dies: tum illis perſuaſit, vt, & vouerẽt in proximũ annũ Dionyſo ſe eadẽ duplicata reddituros, & ea ipſa quæ collegiſſent, nũc vẽderẽt. ſic igit̃ ab illis nõ mediocris pecuniarũ ſumma, qua pro tpe vti poſſent, coacta eſt.

7 ¶LAMPSACENI aũt quũ magnus apđ ipſos triremiū numerus expectaret, & farinæ medimnus q̃ternis drachmis veniret, ijs q in foro vendebãt, imperarũt, vt ſenis drachmis venderent. olei quoq; mẽſuræ q̃ triobolo amplius quaternis venibat, viniq; atq; aliarum eiuſmodi rerum, eadem ratione preciũ auxere. ita ſuum is recipiebat, qui priuatiũ rei ipſius dominus erat, quod autem eo amplius ſupererat, ipſa ciuitas. itaq; pecunijs abundauit.

8 ¶HERACLIENSES quo tpe ijs, qui apud Boſporũ erant tyrãnis, naues miſerunt quadraginta, pecunijs indigebant. ergo a mercatoribus & frumẽtũ oẽ, & oleũ, & vinũ, & ſi qđ aliud in foro venale habere ſolent, coẽmerunt. quum autẽ inſtaret tempus, quo iam pretium ſolui oportebat: & mercatoribus optimum factu uiſum eſt, ab ipſis non ſingillatim di menſa ſed confertim omnia venundari onera: & illi alia ratione tribuentes, non mercedem, ſed ipſum forum onerarijs nauibus impoſuerunt: & quęſtorẽ ſingulis nauibus præfecere. quum aũt in hoſtilẽ regionem perueniſſent, emebant. ſ. ab illis milites. omneq; prius coactũ eſt, q̃ imperatores pro mercede argen

tum iterum redderẽt. quare contigit vt idem argen-tum impenderetur, donec domum redirent.

¶LACEDEMONII vero pecunias ſibi ad re 9
ditum in patriã poſtulantibus Samijs, decreto ſanxe runt, vnum diẽ & ſe, & ſeruos, & iumenta nihil om-nino guſtare. quantumq; in cibuʒ ſolitus eſſet vnuſ-quiſq; impendere, tantum Samijs dare.

¶AT Carthaginenſes, quũ multos in ciuitate habe 10
rent mercenarios milites, nec mercedẽ, quaʒ illis de-bebãt, diſſoluere poſſent, edixerunt, vt cuicũq; ciui/ aut inquilino ius eſſet rapinæ aduerſus ciuitateʒ aut priuatum quẽpiã, ſi vellet recipere, is deſcriberetur. ita quum frequentes deſcripti eſſent, nauigia quæ in Pontũ nauigabant, probabili quadaʒ obiecta cauſa diripuerunt: certumq; conſtituerunt tẽpus in quo ſe ius reddituros de ijs ipſis rebus dicerent. quuʒ ergo multa eſſet coacta pecunia, ipſos quideʒ milites dimi ſerunt, de direptionibus auteʒ iudicio diſceptarunt. ijs autem qui iniuſte direpti fuerant, ciuitas ipſa de ſuis prouentibus ſatiſfecit.

¶CYZICENI aũt ſeditione orta inter ipſos, & 11
in ea ſeditione victoriam obtinente plẹbe diuitibus cõpræhẽſis, quũ pecunias deberẽt militibus, decreue runt, non morte afficere eos quos comprẹhenderãt, ſed mulctatos pecunia in exilium mittere.

¶CHII vero pecunijs indigentes, quũ apud ipſos 12
lex eſſet, vt æs alienum publicæ ſcripturæ mandare-tur, decreuerunt, ut qui quidẽ deberẽt, id ipſuʒ quod deberẽt, ciuitati repræſentarent, ciuitas vero ipſa ex ſuis prouentibus vſuras iis qui fœnerauerant, redde-ret, donec ſortem adequarent.

¶MAVSOLVS Cariẹ tyrãn⁹ rege a ſe tributũ 13
ꝑ nũcios exigente, regionis opulẽtiſſimos coẽgit, ac

regem tributum flagitare indicauit,ſibi vero nõ eſſe vnde illud diſſolueret.tum quidã ad hoc ipſum cõparati viri e ueſtigio illi polliciti ſunt quãtũ quiſq; eſſet collaturus.qui quũ hoc feciſſent,opulentiores qui erant,partim pudore adducti,partim metu,longe illis plura polliciti ſunt.idq; ipſum pſtitere. Iterũ pecuniis indigẽs Mylaſſenſes cõgregauit,eiſq; dixit: ciuitatẽ quidẽ illam/ quæ ipſius eſſet mater,ſine muro eſſe:a rege aũt exercitum duci aduerſus eã. velle ergo ſe a Mylaſſenſibus conferri pecunias ab uno quoq; q̃plurimas.hiſce,inquit, pecuniis quas nunc in medium conferetis,etiã eas quæ vobis ſuperunt conſeruabitis.quum autem multi contuliſſent, ipſe quidem pecunias habuit, murum autem condi in præſentia Deo,inquit,non placet.

14 ¶CONDALVS Mauſoli legatus,vbi ipſi iter p puinciam facienti pecudẽ quiſpiã, aut vitulũ attulerat,deſcribebat & nomen eius qui dediſſet,& tẽpus quo dediſſet.tum eũ ipſum alere iubebat/donec ipſe reuerteret.at uero ubi ſatis diu ſe cõmoratũ putauerat,ratiocinabat quantũ interim fructus ex eo percipi potuiſſet:et vtrũq;,tum animal ipſum,tum fructũ ab eo q nutriuerat / exigebat. Arbor ẽt quæ in uias regias/aut impendebant/aut cadebant fructũ precio addicebat.quod ſi quis miles deceſſiſſet, vectigalem drachmã pro corpore efferendo impabat.inde ergo ſimul ipſe argentũ capiebat,ſimul duces eundẽ fallere non poterãt,quo tpe miles occidiſſet.Idem quũ Lycios animaduerteret capillo ipẽſius gaudere, literas a rege dixit ueniſſe,q̃ iuberent capillos ad capitũ ornamenta ex ijs conficienda ſubmittere.itaq; ſibi a Mauſolo eſſe imperatũ,ut eos tonderet.ſe tñ ſi certam pro ſingulis capitibus pecuniã velint pendere,

aducturum ex Græcia capillum. illi uero libenter quod petebat tribuerunt. multæq; ex ingenti turba coactæ ſunt pecuniæ.

❡ARISTOTELES Rhodius Phocæã impio 15
obtinẽs quum pecuniis indigeret, duasq; Phocæoꝝ cerneret factiones, ad alterã eoꝝ ſecreto uerba fecit, affirmans ſibi alteros pecuniã polliceri ſi remp. inclinare ad ipſos mallet: ſe aũt malle ab iis accipere, & ciuitatis curaȝ ad eos adminiſtrationẽmq; transferre. ubi ergo hæc audiuerunt ꝗ tum aderant, illico quantum poſtulauerat pecuniaꝝ ꝑbuere. tuȝ ille rurſus alteris indicauit, quæ ab illis prioribus tuliſſet. itaqȝ hi quoqȝ dederunt nõ pauciora. quũ ergo ab vtriſqȝ accepiſſet, tum vtroſqȝ alteris conciliãs, ad concordiam reuocauit. ipſos aũt ciues cõpluribus cõtrouerſiis cernẽs implicitos, magnasq; inter ſe ex multo tẽpore hr̃e illatas acceptasq; iniurias, forum iis conſtituit, quo poſthac tãq; bello decertarent: ꝑmonuitq; ſi qui iudicio foroq; illo vſi non eſſent, (legem autem tulit quatenus uterentur) nulla iis amplius fore de prioribus criminibus iudicia. tum multarum cauſarum temerariam vel aggreſſionem vel omiſſionẽ, item eas quarum crimina mulctarentur pecunia ad ſeipſuȝ reuocans, & ab vtriſqȝ per alteros capiens, pecuniarum non exiguam ſummam coegit.

❡CLAZOMENI aũt quũ eodẽ tpe & annonę 16
& pecuniaꝝ indigẽtia ꝑmerent, decreuerunt, ut quibuſcũqȝ apud ipſos oleũ eſſet priuatim, hi fœnerarentur illð.n.ciuitati. nã huiuſce generis fructus magna ẽ in regiõe eoꝝ copia. ubi ergo illi fœnerati ſunt, tuȝ hi conducta mercede nauigia ad mercatus emiſerũt, vnde ipſis veniret frumentũ, olei pretiũ pignoris loco obligãtibus. rurſus talenta viginti mercedẽ mili-

tibus debentes,nec habẽtes vnde tãtã ſummam diſſoluerent,ductoribus annuã vſurã quaterna talenta cõſtituerũt. ſic vero quũ nihil amplius de ſorte ipſa detraherẽt, ſemp aũt in caſſum impẽderent,nũmum pro argẽteo ferreũ excuderunt, ad viginti talentoꝝ ſummã: quem deinde iis qui opulentiſſimi in ciuitate erant,ſingulis tñ pro rata portione tribuẽtes,ab illis ipſis tantũdẽ recepere.hac rõne & unuſquiſq; ex priuatis ciuibus habuit,quid in quotidianũ uſu; impenderet,& ciuitas ipſa ære alieno liberata eſt. poſt aũt quum ex ꝓuentibus vſuram illis detuliſſent,atq; vnicuiq; ſemper diuidẽtes pro rata parte diſtribuiſſent,ferreos nummos retulerunt.

17 ¶SELYBRIANI ꝓ egeſtate pecuniæ laborãtes,quũ apð ipſos lex eſſ;,ne frumẽtũ ab ipſis ad eos q famẽ pmerent, exportari liceret,frumẽtoq; vetere abũdarent,decreto ſanxerũt,vt a priuatis frumentu; ciuitati pberet certo cõſtituto pcio,ita qdẽ vt apud ſingulos annus relinqueret victus. deinde vbi quod ipſis precium rectum viſum eſt,conſtituerunt,exportandi poteſtatem unicuiq; uolenti fecere.

18 ¶ABYDENI aũt quũ pp ſeditionẽ,agru; incultum atq; inertem haberent, nec inquilini quidq; ipſis concederent,ꝓpterea qð etiam tum ipſis deberẽt, ſciuerunt,ut cuiq; uolenti liceret, ruſticis fœnerari, quo ſuũ opus facerẽt,primũq; ipſi ex eo fructu emolumẽtũ pciperẽt,cęteri uero ex ijs q̃ reliqua eſſent.

19 ¶AT Epheſij in pecuniaꝝ inopia legẽ tulerunt,ne feminæ apud ipſos aurũ geſtarẽt,& qðcũq; in pñtia haberẽt,ciuitati mutuũ darẽt. Columnis aũt quæ in tẽplo erant,certo argẽti definito numero,quẽ cõferre oporteret,nomẽ eius qui argentũ dediſſet,inſcribi permiſerunt,tanq; is dedicaſſet.

¶At

¶ A T Dionyſius apud Syracuſanos, dum pecuniā 10
cogere vult, cōcione aduocata / dixit, viſaꝫ ſibi eē Cererē, quæ oēm muliebrē ornatū ferri in tēpluꝫ iuberet. ac ſe quidē primū omniū, ſuaꝝ feminaꝝ ornatuꝫ iam attuliſſe. poſtulare ergo vt cæteri quoq; idem faciant, ne qua Deæ indignatio aduerſus ciuitateꝫ oboriatur. qđ ſi quis hoc ſibi faciendum nō putauerit, hunc ſe pro ſacrilegij reo habiturū. itaq; quū oēs q̄ apud ſe erāt, & ꝑꝑ Deā & ꝑꝑ illum, attuliſſent, Deæ quidē rem ſacrā fecit: at ornatum oēm ipſe abſtulit, tanq̄; ab ipſa Dea mutuatus: quū aūt progreſſu tp̄is, feminæ rurſus geſtarent, idem iuſſit ſi qua vti vellet aureo geſtamēto, ab ea res quaſdā, certas ac definitas in tēplo dicari. Ideꝫ ædificaturus triremes, quuꝫ ſciret futuruꝫ vt indigeret pecunijs, cōcione aduocata, dixit, quādam ſibi tunc prodi ciuitatē, ad quam accipiendā pecunia eſſet opus. ergo & ille poſtulauit vt ſinguli ciues ad ſe binos afferrēt ſtateres, & hi quod iuſſi ſunt attulerūt. poſt autē bidui ſiue tridui interuallo interiecto, quū diceret ſe ab incepto aberraſſe, neq; rem ad exitū potuiſſe ꝓducere, homines laudauit, ſinguliſq; qđ attulerāt reddidit: quo facto & animos ſibi ciuium reconciliauit, & illi haud ita multo poſt, quū iteꝝ ſe recepturos ſperarent, iteꝝ attulerūt: qđ ille ad naues cōſtruēdas retinuit. Iteꝫ Dionyſius dū argenti copiā nō hꝫ, plumbeum nūmuꝫ percuſſit. deinde quū aduocaſſet concionē, multa de percuſſo nūmo verba fecit. illi aūt quāuis inuiti, tñ qđ ab illo ꝓpoſitū eſt, ſciuerunt. ita vnuſquiſq; vt qđ plumbeū erat ꝓ argēteo haberet, animū induxit. Rurſus ideꝫ pecuniaꝝ inopia laborās, poſtulabat vt ciues ſibi afferrent. qui quuꝫ ſe hr̄e negarent, tum ille quæ domi habebat ſuppellectilia, ꝓducere cœpit ac vēdere, tāq̄;

is qui inopia coactus hoc faceret. quæ dum Syracuſani emunt, ille interiȝ q̃d quiſq; emeret, cõſcribebat. vbi aũt pretiũ a ſingulis depoſitũ eſt, tum ille quam quiſq; ſuppellectilẽ emiſſet, eã ad ſe ab ijſdẽ iuſſit referri. Quũ aũt ciues pp huiuſcemodi tributa pecora ſiue iumenta non alerent, dixit, ſibi ea ſatis eſſe, q̃ hactenus contuliſſent: q̃ſ ſi qui nunc acquirerent, ea fore ijs qui acq̃ſiuiſſent immunia. ita quũ multi breui tpe tanq̃ habituri immunẽ, reȝ multã pecuniariã cõparaſſent, vbi tp̃s eſſe iudicauit, ea cẽſeri iuſſit, tributũq; impoſuit. ciues ergo ĩdignati, q̃ſ ſe deceptos animaduerterent, ea mactabant & vẽdebant. ſed vbi aduerſus hoc, ille ea mactari iuſſit dũtaxat quibus in diẽ opus eſſet. tum illi ea ſacris offerebãt occidẽda. at ꝯtra ille edicto ꝓhibuit, ne feminini generis vllę hoſtię cęderẽtur. Idẽ rurſus quũ pecuniaruȝ indigeret, iuſſit omniũ apud ſe deſcribi pecunias quicunq; domi ſuæ pupilli eſſent. vbi vero horuȝ pecuniæ ab alijs quibuſdam deſcriptæ ſunt, his ipſe tam diu eſt abuſus, quoad illoꝝ quiſq; ad legitimã ꝑuenit ætatẽ. Rhegio vero a ſe capto, cõcionẽ coẽgit, dixitq;, a ſe quideȝ illos iure optimo venire poſſe: tñ ſi ab illis nunc ea recipiat, quæ in bellũ illud impẽderit, ternasq; pro ſingulis corporibus minas, dimiſſurum illos. Rhegini ergo hæc audientes, quæcunq; apud ſe vnq̃ occulta habuerãt, ea in apertũ protulerunt. & qui pauperiores erãt partim a ditioribus, partim ab hoſpitibus ſuis mutuãtes, ꝑbuerũt quantũ ille rei pecuniariæ poſtulauerat. quæ quum ab illis accepiſſet, eorũ nihilominus corpora venire iuſſit. necnõ quęcũq; ab illis tunc e latebris prolata fuerant ſuppellectilia, oĩa omnino pręhẽdit. Mutuatus ẽt a ciuibus pecunias, q̃ſ diceret eas ſe illis redditurũ, ubi illi q̃ſ

dederant,repetere cœperunt, iuſſit ſingulos quantū quiſq; haberet argenti,ad ipſum ferre.qđ ſi quis non tuliſſet,mulctam huic irrogauerat morté. quū ergo allatū eſſet argentū/monetam percuſſit atq; edidit/ drachmá videlicet quę duabus drachmis valeret.ita factū eſt,ut illud quoq; ipſum/qđ antea debebať,ad eundé referret. Idé nauibus centū in Hetruriā aduectus,ex matris Matutæ fano,& auri & argéti magnū numerū,itemq; reliquū ornatū non exiguū diripuit. Deinde haud ignorans a nautis ité haberi nō pauca, per pconé edixit,vt ſinguli eius qđ quiſq; haberet,dimidiū apud ſe repſentarent,reliquū pro dimidium illius foret,qui illud præhenſum haberet. qđ ſi qs dicto audiens nō fuiſſet,mortē ei dixerat pro mulcta futurā.nautæ igitur rati ſi dimidium attuliſſent,reliquū ſe habituros impune,id ipſ attulerūt. at ille vbi priora accepit,reliq nihilominus afferri ad ſe iuſſit.

¶MENDAEI vero,qué e portubus reliquiſq; vectigalibus capiebát,prouentū,hunc in ciuitate adminiſtráda,vſurpabát. quæ auté ipſis vel a terra,vel ex domicilijs pédebátur tributa,ea nō exigebant,ſ eos qui haberét deſcribebát.qđ ſi qn pecuniarum aliqua indigétia eueniſſet,tum vero debétes qui erant,eá ipſam ſoluebant.ita fiebat,vt pteritū illud tps,quo oí eadé pecunia abuſi fuerát ſine uſura,lucrarenť. Iidé cum Olynthijs bellum gerétes indigétesq; pecunijs, quū abūdarét mácipijs,ſciuerūt, vt relictis vnicuiq; mare vno & femina vna,cūcta alia venderenť,vt priuati qui eſſent,poſſent ciuitati cōmodare pecunias. 21

¶CALLISTRATVS aūt in Macedonia,quū portoriū ſi qn maximi venibat,vicenis non amplius talétis veniret,effecit,vt eius ſummæ duplū inueniret,animaduertés enim nullos vnq emere niſi opu- 22

lentiores,propterea qđ vicenum talentoruȝ ſponſores dare oportebat maximi cenſus viros,per ꝑconeȝ edixit,vt qui vellet emeret,ſponſoreſq; tertiæ partis exhiberet,aut quanti quiſq; perſuadere alteri poſſet.

23 ℂTIMOTHEVS Athenienſis quũ bellũ aduerſus Olynthios gereret argẽtoq; indigeret,æs percuſſit diſtribuitq; militibus.indignãtibus aũt illis affirmauit & mercatores,& quicũq; in foro vẽderet, eadem rõne vendituros. ipſis aũt mercatoribus prædixit,quæcũq; æreum nũmũ quis accepiſſet,eodem vt rurſus ea quæ regio ferret venalia,quæq; ꝓducerentur ex præda,mercaret. quibuſcũq; auteȝ ipſis æreus relinqueretur nũmus,ij vt hunc ad ſe referrẽt,& pro ære,argenti tantũdẽ acciperent. Idẽ apud Corcyraȝ bellũ gerens laboráſq; inopia, militibus ſtipendium flagitãtibus,nec iaȝ ipſi fidẽ habẽtibus, ſed minitãtibus ſe ad hoſtes tranſituros,concionẽ aduocauit,dixitq; argentũ ꝑꝑ aduerſas tẽpeſtates ad ſe ferri nequiuiſſe.ſed qđ antea illis triũ menſiũ ſtipẽdium dediſſet,hoc ſe nunc illis impune gratiſq; remittere.tantã ſibi eius copiã adeſſe.itaq; ſuſpicati milites nunq̃ illum tantã pecuniæ ſummã ipſis taȝ prodige elargiturũ,niſi re vera in expectatione haberet quas dicebat pecunias,quieuere poſt hac, nec efflagitãda mercede moleſtiores ei fuerunt, donec ille geſſit quæ uoluit. poſt aũt duȝ Samũ obſidet,fructus oẽs omnemq; ex agris prouentũ Samijs ipſis vẽdidit. ita ad mercedẽ militibus ſoluẽdã pecunijs abũdauit. Ideȝ quũ rerũ quæ ad viuendũ neceſſariæ ſunt,in caſtris penuriam cerneret ꝑꝑ eos qui adueniebant, quidqd tritici venale habendũ erat,molere vetuit: nec idem dimẽſum vẽdere medimno minus: neq; iteȝ de liquoribus parteȝ vllã ea mẽſura minorẽ,quæ ꝓprie metreta voca

tur.ergo ipſoꝝ ordinuȝ duces,quiq; manipulis præ-
erant,q̄ aceruatim cōgeſta emerant,ea minutatiȝ,po
ſtea militibus diſtribuebāt.& q ventitabant, ſecū fe-
rebāt,q̄ neceſſaria ſibi putarent ad uictū:qui deinde
abeuntes vēdebant,ſi quid reſidui ipſis foret. ex quo
id euenit vt milites victu abundarent.

¶DIDALES Perſa quū haberet milites,ea qdeȝ 14
quæ ad quotidianū victū neceſſaria erāt,illis ex ho-
ſtili terra ſuppeditabat.ſed quū ab ijſdē militibus nū
mos flagitaretur,nec haberet unde diſſolueret,iamq;
diſſoluendi tp̄s adeſſet,tale quiddā machinatus eſt.
cogit ad cōcionē milites,aitq; ſibi quidē pecuniarū
nunc copiā non ſuppetere,verū eas adeſſe in quodaȝ
loco:& locū ipſum vbi eſſent,nominabat. quinetiaȝ
motis caſtris illuc ire cœpit.deinde vbi ad locū pro
pius acceſſit,progreſſus in illuȝ,accepit ex ijs quæ in
loco erant fanis,quidquid vaſoꝝ argenteoꝝ depræ-
hendit. deinde ſtratis iumētis tanq̄ argentū geſtāti-
bus,taliaq; præ ſe ferētibus, ꝓcedebat.qđ milites cō
ſpicati,ratiq; oē illud argentū eſſe,qđ veheretur,anī
mis quidē ipſi confirmati ſunt,tanq̄ mercedem rece
pturi.at ille dixit oportere ad Amiſuȝ ꝑuenire,ibiq;
ipſos authorari. iter porro ad Amiſum & multoruȝ
erat dierum,& hyberno tpe faciendū.itaq; toto hoc
ipſo tpe eodeȝ exercitu facile eſt abuſus:quippe qui
illi ad uictū neceſſaria tantūmodo præberet.ipſe au
teȝ tum opifices/tum caupones/atq; inſtitores apud
quos qdpiā cōmutari poſſet,in ſuis caſtris habebat.
alij ꝟo nulli qdq̄ prorſus taliū rerū facere licebat.

¶CHABRIAS Athenienſis,Taoni regi Aegy- 15
ptioꝝ exercitū quidē habenti, ſed pecunijs indigēti,
hoc conſiliū dedit,vt ſacerdotibus diceret oportere
tum ex ſacris nōnulla,tuȝ ēt ſacerdotū multitudineȝ

ꝑpter ſumptũ amoueri.qđ quũ audiuiſſent ſacerdotes,& vellẽt oẽs ſuum penes ſe quiſq; ſacruȝ manere, pecunias/tam cões/q̃ priuatas illi afferebãt. verum vbi ab oĩbus accepit, tuȝ iuſſit illis imperari decimã dũtaxat partẽ eius,qđ ante hac ſoliti eſſent/tam in ſe ipſum/q̃ in ſacruȝ impendere:reliquas vero nouem partes ſibi ipſi fœnerarent̃, donec qđ aduerſus regeȝ Perſaꝝ gerebat̃ bellũ,fineȝ acciperet.Quicũq; autẽ ædes aut domicilia haberẽt, ab ijs oĩbus cõferri iuſſit,quãtum ipſe oportere cõſtituiſſet.ſingulis itẽ corporibus eadẽ ratione tributum impoſuit.qui ꝓo frumentũ/aut uendebant/aut emebant,hos ultra p̃tium ipſum/obolum unũ pẽdere in ſingulas mẽſuras iuſſit. ad hæc in ſingula nauigia ſingulaſq; officinas, aliaq; itẽm qđuis aliud opificij genus p̃ferentia,decimã operis effecti partẽ tributi loco ſoluẽdaȝ imperauit.Idem extra fines ducturo exercituȝ iuſſit quidqđ ab unoquoq; nõ ſignati argenti aut auri poſſideret̃, id a ſingulis ad illũ allatuȝ repn̄tari. quum aũt quãplurimi attuliſſent,argento quidẽ ipſe uti illum iuſſit, eos uero qui illud dediſſent/cõmendari nauium præfectis,ut his illi ex tributis ſatisfacerent.

26 ¶IPHICRATES Athenienſis quuȝ Cotys militiã coẽgiſſet,ei pecunias ſuppeditauit ad hunc modũ.iuſſit imperare hoĩbus qui ſub impio ſuo eſſent, vti tantuȝ ſibi terræ ſinguli ſererent quantum ternamedimna caperet. quo facto magna frumenti copia coacta eſt. hoc ille ad loca ubi mercatus agerentur miſſum ſubuendidit. itaq; pecunijs abundauit.

27 ¶COTYS Thrax cogẽdi exercitus cã mutuabat̃ a Perinthijs pecunias.Perinthij autem eas illi nõ dabãt. poſtulauit ergo ut e ciuibus ſuis ſaltem aliquos darent in quorũdam locoꝝ cuſtodiã, ut ipſe interiȝ

ijs quos tūc in prӕſidijs habebat, militibus, liberius uti poſſet. tuɜ vero Perinthij ſe dn̄os locoꝝ futuros rati, e ueſtigio qđ iubebanť fecere. at Cotys eos qui miſſi fuerāt ſub cuſtodia aſſeruatos retinuit. iuſſitq́; quas mutuabať ab illis pecunias miſſis damnuɜ qui acciperent, ad ſe referre.

¶ MENTOR filius quū Hermeā cōp̄hēdiſſet, iamq́; eius loca obtineret, curatores quoſcunq; Hermeas ipſe p̄fecerat, ſuis ſe tenere locis iuſſit. ubi uero animo cōfirmati ſunt oēs, & qđ prius apud ſe habuerant non amplius aut occultum/aut exportatum haberi oportere rati ſunt, tum uero correptis illis, omnia pariter quæ illis erant, compræhendit. 28

¶ MEMNON Rhodius Lampſacū imperio obtinens atq; indigēs pecuniaꝝ, ditiſſimo cuiq; certam argenti ſummā cōferendam adſcripſit. his porro ab alijs ciuibus ſatisfactū iri affirmabat. ubi uero alij ciues contulere, tum idem hanc quoq; pecuniā ſibi ad tēpus iuſſit cōmodari: & lingua nūcupauit ad quod uſq; tp̄s illis eſſet redditurus. Ideɜ rurſus quū pecuniaꝝ indigeret, poſtulauit ut illi afferrēt: recepturos aūt ex prouentibus tantūdē addebat. itaqɜ illi attulerunt ſperantes e ueſtigio ſatisfactionē futurā. quum uero iam percipiēdoꝝ prouentuum tp̄s adeſſet, ſibi his item pecunijs eſſe opus affirmauit, illis autē poſt redditurū cuɜ fœnore. Idē militātibus mercedeɜ ac ſtipendia ſex anni dierū denegabat, illos dictitans ꝑ hoſce dies, neqɜ in cuſtodia neqɜ in itinere ullo eſſe, neqɜ ſumptū facere ꝯſueuiſſe. dicebat aūt priuatiɜ libertati dicatos/atqɜ ex intercalatione vacantes dies. Idem militibus antehac proximo a calendis die ſtipendia dare ſolitus, tres primi menſis dies prӕterijt, ſequentis quinque, atqɜ ad hunc modum progreſſus 29

peruenit tandem ad triceſimum.

30 ℭ CHARIDEMVS Oreitanus Aeolidis quæ-dá obtinens loca, Artabazo exercitú cótra ipſum du cente, pecuniaꝝ quibus militi ſatisfaceret, indigebat. initio igit̃ proferebát. poſtea ſe amplius non hr̃e di-xerunt. at uero Charidemus qué maximi ꝓuentus lo cum eſſe céſebat, huius incolas ſiue númoꝝ quidpiá ſiue aliud ſuppellectilis genus p̃tioſius haberét, iube bat in aliú locú tranſmittere. ſe illis tráſmittentibus p̃biturú comitatú. ipſeq; princeps hoc ipſum palá fa ciebat. itaq; quú hominibus p̃ſuaſiſſet, eoſq; ad húc modú ab urbe paululú abduxiſſ3, ſcrutatus quęcúq3 ferebát, abſtulit quantú ſibi opus eſſe putauit. illoſq; rurſus in ſuum locú reduxit. Ide3 quú per præconé edixiſſet, ut quibus ciuitatibus ipſe imperaret, in ijs nemo ulla arma domi poſſideret, q̃ð ſi qs dicto au-diés nó fuiſſet, huic depédendú fore argétú pro mul ta, q̃ð edixerat negligebat, nec ulli prorſus curæ ſibi eſſe ſignificabat. at hoíes quu3 exiſtimarent illú teme re edixiſſe, q̃ ſinguli forte poſſidebant ſuis locis im-mota tenuere. ſed ille repente uniuſcuiuſq3 ſuppelle-ctilé ſcrutatus, apud quoſcúq3 armoꝝ ullum genus dep̃hendit, ab his mulctá quam indixerat exegit.

31 ℭ PHILOXENVS quidá Rhodius quum Ca-riæ prouinciæ præeſſet, pecuniiſq; indigeret, dixit ſe Dionyſia celebraturꝝ: & qui choris ſumptú ſuggere-rent hoíes cóſcripſit maxime oíu3 fructibús abundá tes: quibus etia3 quæ apparare opus eſſet, imperauit: ſed eos uidens hanc rem ægrius ferentes, per certos hoíes quibus inter nunciis utebatur, rogitabat, quid tádem ſponderent ſe daturos, quo illius adminiſtra tionis moleſtia liberarent? tum uero illi eo ſumptu, que3 ſe facturos ſperabant, multo amplius dare poſ-

liciti ſunt, vt ſic & ea moleſtia carerent, neq; a ſuis procul abeſſent. at ille & ab his quidquid datum eſt accepit,& alios loco illorum conſcripſit, quoad & ab his ipſis accepit quod voluit, & ab omnibus ſingillatim repræſentatum eſt aliquid.

¶ EVAESES Syrus Aegypti ꝓuinciæ ꝓpoſitus, quũ Pręfectos ſingulaꝝ terræ Aegypti partium a ſe defecturos ſenſiſſet,cõuocatos in aulaꝫ oẽs ſuſpẽdit. familiaribus autẽ ac domeſticis eoꝝ iuſſit renunciari,a ſe illos haberi in cuſtodia. ergo ex neceſſarijs quiſq; pecunias comparabat, vt pecunijs redimeret comprӕhenſos. ille auteꝫ vbi ſpopondit ſe ſingulos redditurũ,ac pro ſingulis quod quiſq; profitebatur accepit,tum vero vnicuiq; ſuum mortuũ reddidit. 32

¶ CLEOMENES Alexãdrinus Aegyptũ prouinciã imperio obtinens,fame in alijs quidem locis vehemẽti exorta,in Aegypto aũt ſane tolerabili,frumentũ exportari uetuit.ſed quũ ij qui ſinguli Aegypti partibus ꝓfecti erant,iactarent,nequaq; futurum vt tributa pendere poſſent, niſi frumentuꝫ exportari liceret,exportationẽ quidẽ illis conceſſit, ſed ingens tributũ frumento impoſuit. ex quo euenit vt ex frumenti exigua ſumma quæ exportaret̃,ingens tributũ acciperet, & præfecti excuſatione deſtituerent̃. Ideꝫ dum naui per eam vehitur præfecturam in qua pro deo colitur Crocodillus ,raptus eſt vnus ex pueris eius.conuocatis igitur ſacerdotibus, dixit,quuꝫ ipſe prior lęſus eſſet,velle ſe Crocodillos ulciſci.itaq; venationẽ eoꝝ imperauit.at ſacerdotes,ne ipſoꝝ Deus ludibrio haberetur,argẽti ſũmã quantãcũq; cogere potuere,illi attulerũt.itaq; ille quieuit. Idẽ ab Alexãdro rege iuſſus apud Pharum/vrbẽ cõdere,& mer 33

catorum conuentuӡ, qui prius apud Canobum agebatur ibi conſtituere, ad Canobum naue peruenit. cõuocatisq́; ſacerdotibus, & ijs qui poſſeſſiones habebant, dixit, ſe ea de cauſa veniſſe, vt eos migrare iuberet. ſacerdotes autẽ cæteriq́; locũ incolentes, vt mercatũ ille apud ſe eodẽ loco relinqueret, pecuniaӡ illi a ſe coactã attulerunt. qua accepta tunc quidem ille abijt. at idẽ non ita multo poſt, vbi quæ condendæ vrbi neceſſaria erant parata habuit, naue ad illos reuectus, immẽſam quandã ab ijſdẽ & immodicaӡ poſtulauit pecuniã, tãti dicẽs ſua intereſſe apud ſe mercatũ illũ agi potius q̃ apud illos. qui quuӡ dicerent ſe nõ poſſe tantam ſummam pſtare, tum ꝓo ab eo nihilominus traducti ſunt. Idẽ quuӡ quẽdam miſiſſet, vt ſibi venalia quædã emeret, ſentiens illum quamq̃ ea nactum quæ paruo pretio venirent, ad ſe tamẽ vt magno empta relaturũ, allocutus eſt illius emptoris notos ac familiares, audiuiſſe ſe illũ ĩmoderato pretio emiſſe, haud tñ futurũ vt ipſe animum aduertat, ſimulq́; ſtoliditatẽ illius cuӡ quadã ſimulatione iræ inſectabat atq; obiurgabat. illi aũt quum hæc audiuiſſent, rñderunt, non oportere illũ ijs, qui aduerſus hunc aliquid dicant, credere, priuſq̃ ipſe reueniat, rationemq́; illi reddat. ita quum emptor reueniſſet, renunciauerũt ei familiares ſui, quæ a Cleomene audiuerant. ille aũt dum & illis & Cleomeni operã ſuam probare vult, quanti vere emerat, indicauit. Idẽ quũ frumentũ in illa regione denis drachmis ueniret, cõuocatos ad ſe cultores interrogauit, quãti vellẽt ſibi operã frumentariã locare. qui tum reſpõderunt, minoris q̃ ſoliti eſſent mercatoribus vẽdere. at ille iuſſit illos quidẽ ſibi tantidẽ præbere, quãti alijs vende

rent,ipſe autem frumento binas & tricenas drachmas pretium cõſtituens,tanti alijs vẽdebat. Idẽ ſacerdotibus cõuocatis dixit: & immoderatos & multos in ſacra ſuę ipſorum regionis fieri ſumptus. oportere igitur & ex ſacris nõnulla, & ex ſacerdotibus quàm plurimos diſſolui.tũ vero ipſi ſacerdotes exiſtimantes hoc illum vere facturum, & priuatim quiſq; & cõmuniter vniuerſi ſacras præbuere pecunias, quum & quiſq; vellet ſuum apud ſe ſacrum immobile ſeruari,nec ipſe ſacerdos eſſe deſinere.

ANTIMENES Rhodius quũ Alexandri itineribus ex dimidia parte præeſſet, pecuniarum copiã hoc modo apud Babylonem inuenit. vetus in terra Babylonia lex erat,ut earum rerum quæ importarẽtur decima ſolueretur pars,nec ea lege quiſquã vtebatur. obſeruauit ergo & ſatrapas omnes qui in expectatione erant,& milites,& legatos non paucos,item artifices aliunde arceſſitos qui, alios ſecum adducerent,& qui priuatim peregrinarentur, & dona complura quæ afferebantur : a quibus omnibus ſecundum priſcam legem,decimam exegit.Idem rurſus dum mancipia promit quæ in caſtris erant, iuſſit cuicunq; libitum eſſet,profiteri quanti vellet,eundemq; octonas drachmas annuas ſoluere.quod ſi mancipium fugiſſet,pretium quod profeſſus eſſet reciperet. complu ribus ergo deſcriptis mancipijs, non exigua ſumma argenti confecta eſt. ſi quod vero mancipium fugæ ſe dediſſet,ſatrapam iubebat eum, in cuius prouincia caſtra poſita eſſent,illud præſtare, aut repreſentare ipſi domino pretium. 34

OPHELAS Olynthius quum curatorem cõſtituiſſet in eam præfecturam quæ Nomus Arthri- 35

dites vocatur,& ad ipſum eius præfecturæ principes acceſſiſſent,qui ſe longe plura collaturos pollicerentur,ſi modo eum quem nunc curatorem cõſtitueret, amoueret,interrogauit illos,num ea pſtare poſſent, quæ profitebantur?qui quum ſe poſſe dixiſſent, ille nihilominus,& curatorem eodem loco reliquit, & ab illis tantum tributi exigi iuſſit,quantum ipſi profeſſi erant. neq; igitur quem conſtituerat ignominia afficere voluit,neq; tributi illis plus imponi,q̃ quãti ipſi ſeipſos cenſuiſſent. ipſe vero ex ea re multiplicem pecuniam comparauit.

36 ¶PYTHOCLES Athenienſis Athenienſibus ſuaſit,vt plumbum quod a Tyrijs ſubuehebatur, ciuitas a priuatis quo pretio illi vendebant, binis.v3. drachmis, caperet. deinde conſtituto illi ſenarum drachmarum pretio ea ratione diuenderet.

37 ¶CHABRIAS ſupplementis in centũ & uiginti naues coactis,quum ipſi ſexaginta duntaxat opus eſſet, imperaſſe dicit̃ ijs qui in alteris ſexaginta erãt, quæ videlicet remanebant,aut frumentum in duorũ menſium ſtipendium præbere,aut ipſos nauigare. at illi dum in ſuis rebus verſari potius volunt,dederũt quæ illi imperauerat.

38 ¶ANTIMENES theſauros,hoc eſt, rer͞ magis neceſſariaru3 aceruos,qui prope regias vias habebãtur,a Satrapis ſm regionis legem cõpleri iuſſit. quũ autem indigere ſe diceret exercitus, aut aliud multitudinis genus ſine rege,eo mittebat aliquem,& ſic ex theſauris deprompta vendebat.

39 ¶CLEOMENES quum iam calendæ adeſſent, ac militibus ſtipendium dimetiri oporteret,nauigauit de induſtria neſcio quo. vbi vero menſis abijt,tũ

naui reuectus diſſoluit ſtipendium.ac deinde altero menſe ineunte ac progrediente intermiſit ſolutioné vſq; ad proximas calendas. milites ergo propterea qd recens ſtipendium acceperant,quieſcebant.ille autez vno totius anni menſe intermiſſo, menſtruá ſemper mercedem auferebat.

STABELBIVS Myſiæ præfectus/quũ mercedem militibus deberet,conuocatis ducibus,dixit, priuatis ſibi nuſquaz eſſe opus militibus.quod ſi qñ illis indigeret, tum ſe ductoribus ſingulis errogaré ſolitum argentum,eosq; ad cogendam militiaz mittere.mercedem vero quam illis deberet,libentius ipſis ductoribus ſoluere. iuſſit ergo unumquéq; quidquid deſcriptorum militum haberent,extra regioné emittere.at duces rati ſibi ipſis ex ea re quæſtuoſam pecuniam fore,milites ipſos,quemadmoduz ille iuſſerat, emiſſerunt. deinde breui interiecto tempore, vbi eoſdem coégit,dixit videri ſibi, NEQVE SINE CHORO tibicinem, neque ſine priuatis militibus duces vtilitatis quidquam habere. itaqz illós migrare e prouincia imperauit. 40

DIONYSIVS quum fana deorũ circumiret, ſicubi boni dæmonis auream aut argenteam mẽſam appoſitam vidiſſet,libari illi deo imperabat.ac dein de menſam auferri.ſi quod vero ſimulachrum porrecta manu phialaz ſuſtineret,dicebat ſe accipere:& ſic auferri iubebat.Idez aurea amicula,& coronas ſimulachroruz tollebat,dicens ſe & leuiora & odoratiora daturum.ita illis amiculum quidem album, coronas autem populeas circundabat. 41

Superiorum exemplorum Elenchus.

Abydeni.18.
Aegyptij.25.32.33.
Aeolidis loca.30.
Aereus nummus.23.
Alexander rex.33.34.
Alexandriꝫ conditio.33.
Alexandrinus Cleomenes.33.
Amiſus.24.
Antimenes Rhodius. 34.38.
Antiſſæus.6.
Ariſtoteles Rhodius.15.
Artabazus.30.
Arthridites nomus.35.
Athenienſes.4.23.36.
Atheniēſes in Potidæa.5.
Atheniēſis Chabrias.25.
Atheniēſis Iphicrates.26.
Atheniēſis Pithocles.36.

Babylon.34.
Boſpori tyranni.8.
Bizantij.3.

Calliſtratus.22.
Canobus.33.
Capilloꝝ vectigal.14.
Caria.13.31.
Carthaginenſes.10.
Chabrias.25.37.
Charidemus oreitan⁹.30
Chij.12.
Clazomeni.16.
Cleomenes.33.39.
Condalus.14.
Corcyra.23.
Corinthij.1.
Cotys.26.27.
Crocodilus.33.
Cypſellus.1.
Cyziceni.11.

Didales Perſa.24.
Dionyſia.6.31.
Dionyſius tyrānus.20.41

Epheſij.19.
Euæſes Syrus.32.

Heraclienſes.8.
Hermeas.28.
Hetruria.10.
Hippias Atheniēſis. 4.

Iphicrates.26.

Lacedemonij.9.
Lampſaceni.7.
Lampſacus.29.
Lygdamis.2.
Lycij.14.

Macedonia.21.
Matuta mater.20.
Mauſolus.13.14.
Memnon Rhodius.29.
Mendæi.21.
Mentor.28.
Mylaſſenſes.13.
Myſia.40.

Naxij.2.
Nummus æreus.23.
Nummus plumbeus. 20.

Olynthij.21.23.35.
Ophelas olynthius.35.
Oreitan⁹charidemus. 30

Perinthij.27.
Perſa Didales.24.
Perſæ.25.
Pharus.33.
Philoxenus Rhodius.31.
Phocæa.15.
Plumbeus nũmus. 20.
Plumbum.36.
Pontica nauigatio Carthaginenſium.10.
Potidęatę Atheniẽſes. 5.
Pythocles.36.

Rhegium Rhegini.20.
Rhodius Antimenes.34.
Rhodius Ariſtoteles.15.
Rhodius Memnon.29.
Rhodius Philoxenus.31.

Sacerdotes Aegyptij. 25. 33.bis.
Samij.9.23.
Selybriani.17.
Stabelbius.40.
Syracuſani.20.
Syrus Euæſes.32.

Tao Rex Aegypti.25.
Timotheus.23.
Thrax Cotys.27.
Tyrij.36.

Series Chartarum.

A B C.

Item.

α β γ δ

Omnes quaterni δ duernus.

Ἀριστοτέλους οἰκονομικῶν, α΄.

Ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ διαφέρει, οὐ μόνον τοσοῦτον ὅσον οἰκία καὶ πόλις, (ταῦτα μὲν γὰρ αὐταῖς ἐστὶ τὰ ὑποκείμενα,) ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ μὲν πολιτικὴ ἐκ πολλῶν ἀρχόντων ἐστίν, ἡ οἰκονομικὴ δὲ μοναρχία. ἔνιαι μὲν οὖν τῶν τεχνῶν διήρηνται, καὶ οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ ποιῆσαι καὶ χρήσασθαι τῷ ποιηθέντι, ὥσπερ λύρα καὶ αὐλοῖς. τῆς δὲ πολιτικῆς ἐστὶ καὶ πόλιν ἐξ ἀρχῆς συστήσασθαι, καὶ ὑπαρχούσῃ χρήσασθαι καλῶς. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἂν εἴη καὶ κτήσασθαι οἶκον καὶ χρήσασθαι αὐτῷ. πόλις μὲν οὖν οἰκιῶν πλῆθός ἐστι καὶ χώρας καὶ κτημάτων αὔταρκες πρὸς τὸ εὖ ζῆν. φανερὸν δέ. ὅταν γὰρ μὴ δυνατοὶ ὦσι τούτου τυγχάνειν διαλύεται καὶ ἡ κοινωνία. ἔτι δὲ ἕνεκα τούτου συνέρχονται. οὗ δὲ ἕνεκα ἕκαστόν ἐστι καὶ γέγονε, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ αὕτη τυγχάνει οὖσα. ὥστε δῆλον ὅτι πρότερον γενέσει ἡ οἰκονομικὴ πολιτικῆς ἐστί. καὶ

γὰρ τὸ ἔργον. μόριον γὰρ οἰκία πόλεως ἐστί. σκεπτέον οὖν περὶ τῆς οἰκονομικῆς, καὶ τί τὸ ἔργον αὐτῆς. μέρη δὲ οἰκίας, ἄνθρωπός τε καὶ κτῆσίς ἐστιν. ἐπεὶ δὲ πρῶτον ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἡ φύσις ἑκάστου θεωρεῖται, καὶ περὶ οἰκίας ἂν ὁμοίως ἔχοι. ὥστε καθ' ἡσίοδον δέοι ἂν ὑπάρχειν, οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα. τὸ μὲν γὰρ τῆς τροφῆς, πρῶτον. τὸ δὲ τῶν ἐλευθέρων. ὥστε δέοι ἂν τὰ περὶ τὴν τῆς γυναικὸς ὁμιλίαν οἰκονομήσασθαι καλῶς. τοῦτο δέ ἐστι τὸ, ποίαν τινα δεῖ ταύτην εἶναι παρασκευάσαι. κτήσεως δὲ πρώτη ἐπιμέλεια ἡ κατὰ φύσιν. κατὰ φύσιν δὲ γεωργικὴ προτέρα. καὶ δεύτεραι ὅσαι ἀπὸ τῆς γῆς, οἷον μεταλλευτικὴ, καὶ ἔτις ἄλλη τοιαύτη. ἡ δὲ γεωργικὴ μάλιστα ὅτι δικαία. οὐ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων οὔθ' ἑκόντων ὥσπερ καπηλεία καὶ αἱ μισθαρνίαι. οὔτ' ἀκόντων ὥσπερ αἱ πολεμικαί. ἔτι δὲ καὶ τῶν κατὰ φύσιν. φύσει γὰρ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἡ τροφὴ πᾶσιν ἐστὶν, ὥστε καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῆς γῆς. πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἀνδρίαν συμβάλλεται μεγάλα. οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ βάναυσοι τὰ σώματα ἀχρεῖα ποιοῦσιν, ἀλλὰ δυνάμενα θυραυλεῖν καὶ πο-

ἐὰν, ἔτι δὲ δυνάμενα κινδυνεύειν πρὸς τοὺς
πολεμίους. μόνων γὰρ τούτων τὰ κτήμα-
τα ἔξω τῶν ἐρυμάτων ἐστί. τῶν δὲ περὶ τοὺς
ἀνθρώπους ἡ κατὰ γυναῖκα πρώτη ἐπιμέ-
λεια. κοινωνία γὰρ φύσει τῷ θήλει καὶ τῷ
ἄῤῥενι μάλιστά ἐστιν. ὑπόκειται γὰρ ἡμῖν ἐν
ἄλλοις ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ἡ φύσις ἐφίεται
ἀπεργάζεσθαι ὥσπερ καὶ τῶν ζώων ἕκαστον.
ἀδύνατον δὲ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ἄῤῥενος, ἢ τὸ
ἄῤῥεν ἄνευ τοῦ θήλεος ἀποτελεῖν τοῦτο. ὥστε
ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἡ κοινωνία συνέστηκεν.
ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἀλόγως τοῦτο ὑ-
πάρχει καὶ ἐφόσον μετέχουσι τῆς φύσεως, ἐπὶ
τοσοῦτον, καὶ τεκνοποιίας μόνον χάριν, ἐν δὲ
τοῖς ἡμέροις καὶ φρονιμωτέροις διήρθρωται
μᾶλλον. φαίνονται γὰρ μᾶλλον βοήθειαι γι-
νόμεναι καὶ εὔνοιαι καὶ συνεργίαι ἀλλήλοις,
ἐν ἀνθρώπῳ δὲ μάλιστα, ὅτι οὐ μόνον τοῦ εἶναι
ἀλλὰ καὶ τοῦ εὖ εἶναι σύνεργα ἀλλήλοις τὸ
θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν ἐστί. καὶ ἡ τῶν τέκνων κτῆ-
σις οὐ λειτουργίας ἕνεκεν τῇ φύσει μόνον οὖσα
τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ὠφελείας. ἃ γὰρ ἂν, δυνάμε-
νοι εἰς ἀδυνάτους πονήσωσι πάλιν κομίζονται
παρὰ δυναμένων ἀδυνατοῦντες ἐν τῷ γήρᾳ.
ἅμα δὲ καὶ ἡ φύσις ἀναπληροῖ ταύτῃ τῇ περι-

ριόδῳ τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν οὐ δύναται ἀλλά γε κατὰ τὸ εἶδος. οὕτω προῳκονόμηται ὑπὸ τοῦ θείου ἑκατέρου ἡ φύσις τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς πρὸς τὴν κοινωνίαν. διείληπται γὰρ τῷ μὴ ἐπὶ ταυτὰ πάντα χρήσιμον ἔχειν τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔνια μὲν ἐπὶ τἀναντία, εἰς ταὐτὸ δὲ συντείνοντα. τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότερον, τὸ δ' ἀσθενέστερον ἐποίησεν, ἵνα τὸ μὲν φυλακτικώτερον ᾖ διὰ τὸν φόβον, τὸ δ' ἀμυντικώτερον διὰ τὴν ἀνδρίαν. καὶ τὸ μὲν πορίζηται ἔξωθεν, τὸ δὲ σώζηται ἔνδον. καὶ πρὸς ἐργασίαν τὸ μὲν δυνάμενον ἑδραῖον εἶναι, πρὸς δὲ τὰς ἔξωθεν θυραυλίας, ἀσθενές. τὸ δὲ πρὸς μὲν τὰς ἡσυχίας χεῖρον, πρὸς δὲ τὰς κινήσεις ὑγιεινόν. καὶ περὶ τέκνων τὴν μὲν γένεσιν κοινήν, τὴν δὲ ὠφέλειαν ἴδιον. τῶν μὲν γὰρ τὸ θρέψαι, τῶν δὲ τὸ παιδεῦσαί ἐστι. Πρῶτον μὲν οὖν νόμοι πρὸς γυναῖκα καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν. οὕτως γὰρ ἂν οὐδ' αὐτὸς ἀδικοῖτο. τοῦθ' ὑφηγεῖται δὲ καὶ ὁ κοινὸς νόμος καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσιν, ὥσπερ ἱκέτιν καὶ ἀφ' ἑστίας ἠγμένην, ὡς ἥκιστα δοκεῖν ἀδικεῖν. ἀδικία δὲ ἀνδρὸς αἱ θύραζε συνουσίαι γινόμεναι.

Περὶ δὲ ὁμιλίας μήθ' ὥστε δεῖσθαι, μή-

ὡς ἀπόντων ἀδυνατεῖν ἡσυχάζειν, ἀλλ' οὕτως ἐθίζειν ὥστε ἱκανῶς ἔχειν παρόντος καὶ μὴ παρόντος. εὖ δὲ ἔχει καὶ τὸ τοῦ Ἡσιόδου· παρθενικὴν δὲ γαμεῖν ἵνα ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς. αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν ἠθῶν, ἥκιστα φιλικόν. περὶ δὲ κοσμήσεως ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἤθη δεῖ ἀλαζονευομένους ἀλλήλοις πλησιάζειν, οὕτως οὐδὲ τὰ σώματα. ἡ δὲ διὰ τῆς κοσμήσεως, οὐδὲν διαφέρουσά ἐστι τῆς τῶν τραγῳδῶν ἐν τῇ σκευῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλία. τῶν δὲ κτημάτων πρῶτον μὲν καὶ ἀναγκαιότατον, τὸ βέλτιστον καὶ ἡγεμονικώτατον. τοῦτο δὲ ἦν ἄνθρωπος. διὸ δεῖ πρῶτον δούλους παρασκευάζεσθαι σπουδαίους. δούλων δὲ εἴδη δύο, ἐπίτροπος καὶ ἐργάτης. ἐπεὶ δὲ ὁρῶμεν ὅτι αἱ παιδεῖαι ποιούς τινας ποιοῦσι τοὺς νέους, ἀναγκαῖον καὶ παρασκευασάμενον τρέφειν οἷς τὰ ἐλευθέρια τῶν ἔργων προστακτέον. ὁμιλία δὲ πρὸς δούλους ὡς μήτε ὑβρίζειν ἐᾶν, μήτε ἀνιᾶν. καὶ τοῖς μὲν ἐλευθεριωτέροις, τιμῆς μεταδιδόναι, τοῖς δ' ἐργάταις τροφῆς πλῆθος. καὶ ἐπειδὴ ἡ τοῦ οἴνου πόσις καὶ τοὺς ἐλευθέρους ὑβριστὰς ποιεῖ, καὶ πολλὰ ἔθνη ἀπέχεται καὶ τῶν ἐλευθέρων, οἷον οἱ καρ-

χθόνιοι ἐπὶ στρατιᾶς, φανερὸν ὅτι τούτου ἢ μηδὲν ἢ ὀλίγον μεταδοτέον. ὄντων δὲ τριῶν ἔργου καὶ κολάσεως καὶ τροφῆς, τὸ μὲν μήτε κολάζεσθαι μήτ' ἐργάζεσθαι, τροφὴν δὲ ἔχειν ὕβριν ἐμποιεῖ. τὸ δὲ ἔργα μὲν ἔχειν καὶ κολάσεις, τροφὴν δὲ μή, βίαιον καὶ ἀδυναμίαν ποιεῖ. λείπεται δὴ ἔργα παρέχειν καὶ τροφὴν ἱκανήν. ἀμίσθων γὰρ οὐχ οἷόν τε ἄρχειν. δούλῳ δὲ μισθὸς τροφή. ὥσπερ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅταν μὴ γίγνηται τοῖς βελτίοσι βέλτιον, μὴ δὲ ἆθλα ἢ ἀρετῆς καὶ κακίας, γίνονται χείρους, οὕτω καὶ περὶ οἰκέτας. διόπερ δεῖ ποιεῖσθαι σκέψιν καὶ διανέμειν τε καὶ ἀνιέναι κατ' ἀξίαν ἕκαστα, καὶ τροφὴν καὶ ἐσθῆτα καὶ ἀργίαν καὶ κολάσεις λόγῳ καὶ ἔργῳ, μιμουμένους τὴν τῶν ἰατρῶν δύναμιν, ἐν φαρμάκου λόγῳ προσθεωροῦντας ὅτι ἡ τροφή, οὐ φάρμακον δὲ διὰ τὸ συνεχές. γένη δ' ἂν εἴη πρὸς τὰ ἔργα βέλτιστα μήτε δειλά, μήτε ἀνδρεῖα ἄγαν. ἀμφότερα γὰρ ἀδικοῦσι. καὶ γὰρ οἱ ἄγαν δειλοὶ οὐχ ὑπομένουσι, καὶ οἱ θυμοειδεῖς οὐκ εὔαρχοι. χρὴ δὲ καὶ τέλος ὡρίσθαι πᾶσι. δίκαιον γὰρ καὶ συμφέρον τὴν ἐλευθερίαν κεῖσθαι ἆθλον. βούλονται γὰρ πονεῖν, ὅταν ᾖ ἆθλον, καὶ ὁ χρόνος ὡρισ-

μένος. δεῖ δὲ καὶ ἐξομηρεύειν ταῖς τεκνοποιίαις. καὶ μὴ κτᾶσθαι ὁμοεθνεῖς πολλοὺς ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀπολαύσεις μᾶλλον τῶν δούλων ἕνεκα ποιεῖσθαι, ἢ τῶν ἐλευθέρων. πλείονα γὰρ ἔχουσιν οὗτοι οὗπερ ἕνεκα τὰ τοιαῦτα ἐνομίσθη. εἴδη δὲ τοῦ οἰκονόμου τέτταρα ἃ δεῖ ἔχειν περὶ τὰ χρήματα. καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι καὶ φυλάττειν. εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι. τῷ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ' ἐστὶν, καὶ ὁ λεγόμενος τετρημένος πίθος. ἔτι δὲ καὶ εἶναι κοσμητικὸν τῶν ὑπαρχόντων, καὶ χρηστικόν. τούτων γὰρ ἕνεκα κἀκείνων δεόμεθα. διῃρῆσθαι δὲ δεῖ τῶν κτημάτων ἕκαστον. καὶ πλείω τὰ κάρπιμα εἶναι τῶν ἀκάρπων. καὶ τὰς ἐργασίας οὕτω νενεμῆσθαι. ὅπως μὴ ἅμα κινδυνεύσωσιν ἅπαντες. πρὸς δὲ φυλακὴν τοῖς τε περσικοῖς συμφέρει χρῆσθαι καὶ τοῖς λακωνικοῖς. καὶ ἡ ἀττικὴ δὲ οἰκονομία χρήσιμος. ἀποδιδόμενοι γὰρ ὠνοῦνται. καὶ ἡ τοῦ ταμιείου θέσις οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς μικροτέραις οἰκονομίαις. περσικὰ δὲ ἦν τὸ πάντα τετάχθαι καὶ παντ' ἐφορᾶν αὐτόν. καὶ ὃ ἔλεγε δίων περὶ διονυσίου.

οὐθεὶς γὰρ ἐπιμελεῖται ὁμοίως τῶν ἀλλοτρίων
καὶ τῶν οἰκείων. ὥστε ὅσα ἐνδέχεται, δι' αὐτῶν
ποιεῖσθαι χρὴ τὴν ἐπιμέλειαν. καὶ τὸ τοῦ πέρ-
σου καὶ τὸ λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι.
ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς, τί μάλιστα ἵππον πιαί-
νει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς, ἔφη. ὁ δὲ λί-
βυς ἐρωτηθεὶς, ποία κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ
δεσπότου ἴχνη, ἔφη. ἐπισκεπτέον οὖν τὰ
μὲν αὐτὸν, τὰ δὲ τὴν γυναῖκα, ὡς ἑκατέ-
ροις διαιρεῖται τὰ ἔργα τῆς οἰκονομίας. καὶ
τοῦτο ποιητέον ἐν μικραῖς οἰκονομίαις ὀλιγά-
κις, ἐν δ' ἐπιτροπευομέναις, πολλάκις. οὐ γὰρ
οἷόν τε μὴ καλῶς ὑποδεικνύντος, καλῶς μιμεῖ-
σθαι, οὔτ' ἐν τοῖς ἄλλοις, οὔτ' ἐν ἐπιτροπείᾳ.
ὡς ἀδύνατον μὴ ἐπιμελεῖς δεσποτῶν, ἐπιμε-
λεῖς εἶναι τοὺς ἐφεστῶτας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα
καὶ καλὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ ὠφέλιμα πρὸς
οἰκονομίαν, ἐγείρεσθαι χρὴ πρότερον δεσπό-
τας οἰκετῶν, καὶ καθεύδειν ὕστερον, καὶ μη-
δέποτε ἀφύλακτον οἰκίαν εἶναι, ὥσπερ πό-
λιν. ὅσα τε δεῖ ποιεῖν, μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέ-
ρας παριέναι, τό τε διανίστασθαι νύκτωρ.
τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ οἰκονομίαν
καὶ φιλόσοφον χρήσιμον. ἐν μὲν οὖν ταῖς μι-
κραῖς κτήσεσιν ὁ ἀττικὸς τρόπος τῆς διαθέ-

στεως τῶν ἐπικαρπιῶν χρήσιμος, ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις, διαμεριζομένων καὶ τῶν πρὸς ἐνιαυτὸν καὶ τῶν κατὰ μῆνα δαπανωμένων. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ σκευῶν χρήσεως τῶν καθ' ἡμέραν, καὶ τῶν ὀλιγάκις, ταῦτα παραδοτέον τοῖς ἐφεστῶσιν. ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν διά τινος χρόνου ποιητέον, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὸ σωζόμενον καὶ τὸ ἐλλεῖπον. οἰκίαν δὲ πρός τε τὰ κτήματα ἀποβλέποντα κατασκευαστέον, καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς εὐημερίαν αὐτῶν. λέγω δὲ κτήματα μὲν, οἷον καρποῖς καὶ ἐσθῆτι ποία συμφέρει, καὶ τῶν καρπῶν ποία ξηροῖς καὶ ποία ὑγροῖς. καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, ποία ἐμψύχοις καὶ ποία ἀψύχοις, καὶ δούλοις καὶ ἐλευθέροις, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι, καὶ ξένοις καὶ ἀστοῖς. καὶ πρὸς εὐημερίαν δὲ καὶ πρὸς ὑγίειαν δεῖ εἶναι εὔπνουν μὲν τοῦ θέρους, εὐήλιον δὲ τοῦ χειμῶνος. εἴη δ' ἂν ἡ τοιαύτη κατάβορρος οὖσα καὶ μὴ ἰσοπλατής. δοκεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις οἰκονομίαις χρήσιμος εἶναι θυρωρὸς, ὃς ἂν ᾖ ἄχρηστος τῶν ἄλλων ἔργων, πρὸς σωτηρίαν τῶν εἰσφερομένων καὶ ἐκφερομένων. πρὸς εὐχρηστίαν δὲ σκευῶν, τὸ λακωνικόν. χρὴ γὰρ ἐν ἕκαστον ἐν τῇ αὐτοῦ

χώρᾳ κεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἂν ἕτοιμον ὂν οὐ ζητοῖτο.

Τὸ ἐφεξῆς μόριον τὸ ὅσα γυναικί τε καὶ ἀνδρὶ πρὸς ἀλλήλω καθήκοντα περιέχον Ἀρετῖνος μὲν ὁ Τυρρηνικὸς κατὰ τὸ αὐτοῦ ἀντίγραφον μετέφρασεν εἰς τὴν τῶν ῥωμαίων φωνήν. εἶτα τοῦ ἀντιγράφου ἀφανισθέντος, ἅμα καὶ τὸ μόριον αὐτὸ παρ' Ἕλλησιν ἐξέλιπε παντελῶς. ἡμεῖς δὲ τὸ τῆς Ἑλλάδος δυστύχημα ἐλεήσαντες, μεταλαβόντες αὐτὸ ἐκ τῆς τοῦ Ἀρετίνου ἑρμηνείας, πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁποιονοῦν δεδυνήμεθα μετηνέγκαμεν. ἔσται δὴ τοίνυν κατὰ μὲν τὴν λέξιν μόνην ὑποβολιμαῖόν τι, κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν, εἰ μὴ ὁ Ἀρετῖνος διήμαρτεν αὐτῆς δηλαδή, γνησιώτατον.

Ἡν καλήν τε καὶ ἀγαθὴν γυναῖκα πάντων μὲν δεῖ ἄρχειν τῶν ἔνδον, ἅμα δὲ καὶ πάντων ἐπιμελεῖσθαι κατὰ τοὺς τεταγμένους νόμους, μηδένα ἐπιτρέπουσαν εἰσιέναι ἀνδρός γε μὴ κελεύσαντος, τά τε περὶ γυναικῶν διαφθορᾶς θρυλλούμενα, μάλιστα αἰδουμένην. ὥστε εἴ τι τῶν ἔνδον συνέβαινε κακῶν, μόνην αὐτὴν συνειδέναι, καὶ τῶν εἰσιόντων δὲ ἄτοπόν τι εἰργασμένων, μόνον τὸν ἄνδρα τὴν αἰτίαν ὑπέχειν. ἀναλωμάτων δὲ εἰς τὰς ἑορ-

τοὺς ὅσους αὐτῇ ὁ ἀνὴρ συνεχώρησε, κυριεύουσαν, δαπάνῃ τε καὶ ἐσθῆτι καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ χρῆσθαι καὶ ἐλάττονι ἢ κατὰ τοὺς τῆς πόλεως νόμους, ἐνθυμουμένην ὅτι μήτε τὸ τῶν ἐνδυμάτων λαμπρὸν, μήτε τοῦ κάλλους τὸ ἔξοχον, μήτε χρυσίου μέγεθος οὕτω συντελεῖ εἰς σύστασιν γυναικὸς ὡς ἡ τῶν πραγμάτων εὐταξία καὶ τὸ τοῦ βίου σεμνόν τε καὶ εὐπρεπές· ὡς ἅπας μὲν ὁ τοιοῦτος ὁ τῆς ψυχῆς κόσμος ἐπέρατος μᾶλλον καὶ βεβαιότερος πολλῷ ὥστε μέχρι γήρως ἑαυτῇ τε καὶ τοῖς παισὶ τὸν ἀληθῆ καλλωπισμὸν προσπορίζεσθαι. δεῖ οὖν ἐμποιεῖν ἑαυτῇ θάρσος τὴν γυναῖκα καὶ τῶν πραγμάτων προϊσταμένην διατελεῖν. τῷ μὲν γὰρ ἀνδρὶ τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ πραττόμενα εἰδέναι ἀπρεπές. τἄλλα γε μὴν πάντα τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ ὑπήκοον εἶναι ἐκείνην, μήτε τῶν κοινῶν τι πολυπραγμονοῦσαν, μήτε τῶν περὶ τοὺς γάμους πραγματευομένην μηθέν. ὅταν δὲ θυγατέρας ἐκδοῦναι πρὸς γάμον, ἢ νύμφας εἰσαγαγεῖν καιρὸς ᾖ, πάντως καὶ ταῦτα πείθεσθαι τἀνδρί. οὕτως δὲ ἑαυτὴν σύμβουλον παρασχέσθαι ὥστε καὶ τὸ ἀρέσκον ἐκείνῳ συνομολογεῖν; μὴ ἀγνοοῦσαν ὅτι οὐχ οὕτως ἀνδρὶ ἀπρεπὲς τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μεταχειρίζεσθαί τι,

ὡς τῇ γυναικὶ τῶν ἔξω πολυπραγμονεῖν. ἡ δὲ εὔτακτος γυνὴ τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἤθη παράδειγμα τοῦ ἑαυτῆς βίου, καὶ νόμον αὐτῇ διὰ τῆς συζυγίας τοῦ γάμου καὶ κοινωνίας ἐπικείμενον ὑπὸ θεοῦ νομίσειεν δικαίως. ἐὰν γὰρ ἑαυτὴν πείσῃ τούτων εὐκόλως ἀνέχεσθαι, καὶ τὰ κατὰ τὸν οἶκον ῥᾷστα διοικήσει. ἐὰν δὲ μή, χαλεπώτερον. ὥστε προσῆκον ἂν εἴη μὴ εὖ πράττοντος μόνον τοῦ ἀνδρὸς καὶ εὐτυχοῦντος ὁμόφρονα παρέχεσθαι ἑαυτὴν ἐκείνῳ καὶ εὐπειθῆ, ἀλλὰ καὶ πράττοντος κακῶς. καὶ τῶν πραγμάτων δὲ ἐπιλελοιπότων, ἢ ἀρρωστίας ἐπικρατούσης τοῦ σώματος, ἢ ἐκστάσεως τῆς φρενὸς γινομένης, φιλανθρώπως φέρειν ὑποχωροῦσαν, ἢ μὴ αἰσχρόν τι ἢ ἀνάξιον εἴη. εἰ δέ τι παθὼν ὁ ἀνὴρ διέπταισεν, μὴ αὐτὴν μνημονικῶς ἔχειν, ἀλλ᾽ ἢ νόσον ἢ ἄγνοιαν ἐν αἰτίᾳ ποιεῖσθαι. ὅσῳ γὰρ νῦν ἐπιμελέστερον ὑπακούσῃ, τοσούτῳ μείζονα ἕξει τὴν χάριν αὐτῇ ἐπειδὰν ἀπαλλαγῇ τῆς νόσου. ἂν δὲ τοιοῦτόν τι αἰσχρὸν προστάξαντι μὴ πείσηται, ἄμεινον ἔπειτα ὑγιάνας αὐτὸς ἀναγνωρίσειεν ἄν. δεῖ οὖν τὰ τοιαῦτα φυλαττομένην τὴν γυναῖκα πολλῷ μᾶλλον παρέχειν ἑαυτὴν πειθήνιον ἢ εἴποτε ὠνηθεῖσα εἰς οἰκίαν ἀφίκοιτο. ὠνήθη γὰρ μεγάλῃ τιμῇ

τῆς τε κοινωνίας τοῦ βίου καὶ τεκνοποιίας, ὧν
μήτε μεῖζον μήτε ὁσιώτερον ὑπάρχειν δύναιτο
ἂν μηθέν. ἔπειτα δὲ ἡ συνέζησεν ἀνδρὶ πρά-
ξαντι καλῶς, οὐκ ἂν ἡ ἀρετὴ αὐτῆς ἧς τοσαύτης
προυχώρησεν εὐφημίας καὶ λόγου. οὐ μὴν δὲ
μικρὸν τῇ εὐπραξίᾳ χρῆσθαι καλῶς, ἀλλὰ καὶ
τὸ ἐναντίον φέρειν ἐπιεικῶς πολλῷ μεῖζον. ἐπὶ
γὰρ ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς καὶ ἀδικήμασι
ταπεινότερον οὐδὲν ὑποφαίνειν, πάντως ὑψη-
λόφρονος ψυχῆς. εὐκτέον δὴ μηδὲν πώποτε
τοιοῦτο περὶ τὸν ἄνδρα συμβαίνειν. ἐὰν δὲ καὶ
ἐναντίοντι κατακλάεοι αὐτόν, αὐτόθεν νομίζειν
ὅτι κατορθωσάσῃ αὐτῇ πλέον δὴ ἐγκώμιον
γενήσεται, διαμνημονεύουσαν τέως πρὸς ἑαυ-
τὴν ὅτι οὔτε ἡ Ἄλκηστις τοσοῦτον κλέος ἐκτή-
σατο ἄν, οὔτε ἡ Πηνελόπη τοσούτων ἠξιώθη
ἐπαίνων, εἰ μετ' εὐδαίμονος ἀνδρὸς ἑκατέρα
διῆγεν, ἀλλ' αἱ Ἀδμήτου τε καὶ Ὀδυσσέως δυ-
σπραγίαι μνήμην ἀΐδιον ἐκείναις προσεποιή-
σαντο. ἐπὶ γὰρ ταῖς τῶν ἰδίων ἀνδρῶν δυ-
σποτμίαις πίστιν καὶ δικαιοσύνην τηρήσασαι
δόξης ἠκότως ἐπέτυχον. εὐημερίας μὲν γὰρ
κοινωνοὺς ῥᾴδιον εὑρεῖν, δυσημερίας δὲ αἱ γυ-
ναῖκες πλὴν ὀλιγίστων τε καὶ βελτίστων μετα-
λαβεῖν οὐκ ἐθέλουσιν. ὧν δὴ πάντων ἑκάστη

προσήκει τῶν γυναικῶν πολλῷ μᾶλλον τὴν ἄνδρα
" τιμᾶν. μηδ' ἐκείνου καταφρονεῖν, ἂν μὴ ἱερὴ αἰ-
" δὼς αὐτῷ, κατὰ τὴν ὀρφέα, καὶ πλοῦτος μεγαλό-
" φρονος υἱὸς ὀπηδῇ. χρὴ μὲν οὖν τὴν γυναῖκα τοιού-
τοις τοῖς ἤθεσί τε καὶ νόμοις φυλάττειν ἑαυτήν.

Τὸν δὲ δὴ ἄνδρα ἔμπαλιν, νόμους εὑρεῖν πρὸς τὴν χρείαν τῆς γυναικός. ἥτις ἐς τὴν οἰκίαν ἀνδρὸς παρεγένετο ἐπί τε κοινωνίᾳ παίδων τε καὶ βίου, καὶ τῷ καταλιπεῖν τέκνα τῶν τε ἀνδρὸς καὶ αὐτῆς γονέων μέλλοντα ἕξειν τὰ ὀνόματα. ὧν τί δήποτε ὁσιώτερον δύναιτο ἂν ὑπάρχειν; ἢ περὶ ποῖόν τι ἄλλο ἀνὴρ ὑγιαίνων τὸν νοῦν θᾶττον σπουδάσειεν ἢ τὸ ἐξ ἀρίστης καὶ ἐπαινετωτάτης γυναικὸς ποιήσασθαι παῖδας τοὺς ἐσαῦθις γηροβοσκοὺς καὶ ὥσπερ δὴ κρατίστους τε καὶ εὐσεβεστάτους πατρός τε καὶ μητρὸς φύλακας καὶ πάσης τῆς οἰκίας φρουροὺς ἐσομένους; ὀρθῶς γὰρ ὑπὸ τῶν γονέων τρεφόμενοι κατὰ τὰ ἤθη τά τε ὅσια καὶ δίκαια, χρηστοὶ ἀποβαίνοιεν ἂν δικαίως. τοὐναντίου δὲ γενομένου μᾶλλον ζημιωθήσονται αὐτοί. ἐὰν γὰρ τοῦ βίου παράδειγμα τοῖς υἱοῖς μὴ παρασχήσωσιν οἱ γονεῖς, πρόφασιν ἐκείνοις καθ' ἑαυτῶν καταλείψουσιν ἐναργῆ. καὶ ἔστι τοῦτο δέους μὴ αὐτῶν ὡς μὴ καλῶς βεβιω-

κότων οἱ υἱοὶ καταφρονήσαντες ἀπολείψωσιν αὐτοὺς ἐν τῷ γήρᾳ. διὰ τοῦτο μηδὲν παραλειπτέον τῶν εἰς παίδευσιν γαμετῆς συντεινόντων, ὥστε ἐξ ἀρίστης, ὡς οἷόν τε μάλιστα γίνεσθαι παῖδας. οὐδὲ γὰρ ὁ γεωργὸς παραλείπει οὐδὲν ὥστε τῇ ἀρίστῃ γῇ καὶ μάλιστα ἐξειργασμένῃ βαλεῖν τὸ σπέρμα, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης ὡς καλλίστους ποτὲ μέλλων κομίσεσθαι καρπούς. ἐὰν δὲ δύναμίς τις ἐπιστῇ, μαχόμενος πρὸς ἐναντίους προαιρεῖται μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ ἐκείνης δῃουμένης ἀνέχεσθαι. καὶ τὰ τοιαῦτα ἤθη ὡς μάλιστα ἐπαινεῖται. τοσαύτης οὖν περιγινομένης ἡμῖν φροντίδος ὑπὲρ τῆς τοῦ σώματος τροφῆς, ποίους τινὰς δεῖ ἡμᾶς εἶναι ὑπέρ τε τῶν τέκνων καὶ τῆς ἐκεῖνα τρεφούσης μητρός; οὐχὶ ὡς τάχιστα πᾶσαν σπουδὴν ποιητέον; κατὰ τοῦτο γὰρ μόνον ἡ τῶν ἀνθρώπων κατάστασις οὖσα θνητὴ ἐκ τῆς διαδοχῆς τοῦ ἀεὶ εἶναι τυγχάνει. καὶ αἱ τῶν γονέων εὐχαὶ εἰς ἔγγονα πᾶσαι συντείνουσι. διὸ ὅστις τούτων ἠμέλησε, καὶ τῶν θεῶν φαίνεται ἀμελήσας. τῶν οὖν θεῶν χάριν τῶν γαμήλια θύσαντι αὐτῷ παρεστηκότων, καὶ γυναῖκα ἐπήγαγε, καὶ πολλῷ μᾶλλον τῇ γαμετῇ παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ τιμᾶν μετὰ τοὺς γονεῖς. σωφρονούσης δὲ γυναικὸς μεγίστη τιμὴ τὸ τὸν

ἴδιον ἄνδρα ἰδεῖν τὰ περὶ τὴν αἰδῶ φυ-
λάττοντα ἑαυτῇ, ἄλλην μὲν μηδεμίαν γυναῖ-
κα διὰ φροντίδος ἔχοντα μᾶλλον ἢ αὐτήν,
ἀντὶ δὲ πασῶν τῶν ἄλλων ταύτην καὶ ἰδίαν
καὶ πιστὴν ἑαυτῷ νομίζοντα. ὅσῳ γὰρ παρὰ
τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνὴ πιστῶς καὶ δικαίως κηδο-
μένη αἰσθήσεται, τοσούτῳ μείζονα ποιήσεται
σπουδὴν τοῦ καὶ αὐτὴν τοιαύτην καθίστα-
σθαι. ὅτις οὖν φρόνιμος ἀνὴρ οὐκ ἀγνοήσειεν
ἄν, ὅσαις μὲν καθήκει αὐτῷ τῶν τιμῶν τοὺς
τοκεῖς, ὅσαις δὲ τὴν γεγαμημένην καὶ τοὺς
παῖδας διαμείβεσθαι, ὅπως ἂν ἑκάστοις αὐ-
τῶν διανέμων δίκαιός τε καὶ ὅσιος νομίζοιτο.
πάντες γὰρ τὰ γέρα τὰ ἴδια ἀποστερούμενοι
σφόδρα φέρουσι χαλεπῶς. καὶ οὐκ ἔστιν ὅς τῇ
ἀφαιρέσει τῶν ἰδίων ἀγαπᾷ κἄν τις τῶν ἀλ-
λοτρίων πλεῖστα διδῷ. καὶ μὴν οὐδὲν οὕτω
τῆς γυναικὸς ἴδιον οὐδὲ ὃ ἂν αὐτῇ ὁ ἀνὴρ
δικαιότερον βεβαιώσειεν, ὡς ἡ ὁσία καὶ ἁγνο-
τάτη συνοίκησις. διὸ δὴ οὐκ ἂν προσήκοι τῷ
σωφρονοῦντί γε ἀνδρὶ ὅθεν ἂν τύχοι τὸ ἑαυ-
τοῦ σπέρμα βαλεῖν, ἵνα μὴ ἐκ φαύλων τε καὶ
πονηρῶν παῖδες γνησίοις ὅμοιοι γίγνωνται.
ὅθεν δὴ ἡ μὲν γυνὴ τὸ γαμικὸν γέρας ἀφαι-
ρεῖται, οἱ δὲ παῖδες ἀδικοῦνται, αὐτὸς δὲ

ἐφ' ἅπασι τούτοις αἰσχύνη περιέχεται. δεῖ τοίνυν πλησιάσαι τῇ ἀλόχῳ μετὰ σωφροσύνης τε πολλῆς καὶ εὐταξίας, καὶ εἶναι ἐν μὲν τοῖς λόγοις αἰδῶ, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις τό τε θέμιτον καὶ τὸ καλὸν, ἐν δὲ τῇ ὁμιλίᾳ, τὸ πιστόν τε καὶ κόσμιον. καὶ τὰ μὲν μικρὰ τῶν πταισμάτων καίτοι ἑκούσια ὄντα, συγγνώμης ἀξιοῦν, ἃ δὲ ἔτι καὶ ἀγνοοῦσα διήμαρτε, νουθετεῖν, μηδὲ φόβον ἐμβάλλειν ὥστ' ἂν μὴ καὶ αἰδὼς καὶ σεμνότης προσῇ. τὰ γὰρ τοιαῦτα πάσχειν ταῖς ἑταίραις μᾶλλον προσήκει ἂν παρὰ τοῖς μοιχοῖς. οὐ μὴν ἀλλὰ μετ' αἰδοῦς τε καὶ σεμνότητος τὰ δίκαια φιλεῖν τε καὶ φοβεῖσθαι, ὅπερ καὶ μάλα πρέπει ἐλευθερίας γυναικὸς περὶ τὸν ἴδιον ἄνδρα. δύο γὰρ εἴδη τῶν φόβων. ὁ μὲν γὰρ εὐλαβής τε καὶ σεμνὸς, οἵῳ δὴ χρῶνται τῶν τε παίδων οἱ μέτριοι πρὸς τοὺς πατέρας, καὶ τῶν πολιτῶν οἱ εὔτακτοι πρὸς τοὺς εὐνοϊκῶς διοικοῦντας. ὁ δὲ τῇ ἀπεχθείᾳ καὶ τῷ μίσει συνών, οἵῳ οἱ δοῦλοι πρὸς τοὺς δεσπότας, καὶ οἱ πολῖται πρὸς ἀδίκους καὶ ἀνόμους τῶν τυράννων. ἔτι δὲ ἐκ πάντων τῶν ἠρεμαίων τὰ κρείττω αἱρούμενον δεῖ τὴν ἄλοχον κατακραΰνειν ἑαυτῷ, καὶ πιστήν τε καὶ ἐπιεικῆ ἐξεργάζεσθαι, ὥστε τὴν μὲν ἔτι πα-

ρόντος ἀνδρὸς εἴτε καὶ μή, οὐχ ἧττον χρῆσθαι ἐᾶν, ἢ ὡς ἀεὶ παρόντος. τὸν δὲ ὡς τὰ κοινὰ πράγματα ἐπιτετραμμένον. καὶ τὴν μὲν ἀπόντος αὐτοῦ μηδένα τῶν ἀνθρώπων μήτε βελτίω, μήτε δεξιώτερον αἰσθάνεσθαι ὄντα ἑαυτῇ, μήτε οἰκειότερον τοῦ ἀνδρός, τὸν δὲ ἀεὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἀποτείνοντα, καίτοι μειρακίσκης οὔσης ἐκείνης καὶ νέας περὶ τὰ τοιαῦτα, αὐτὸ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ὑπεμφαίνειν. εἰ γὰρ τῶν βιούντων ἄρξοιτό ποτε, καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ μάλιστα κρατήσοι, κἂν ἄριστός τε ὅλου τοῦ βίου κυβερνήτης ὑπάρξειε, καὶ τὴν γυναῖκα διδάξειε χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς. οὐδὲ γὰρ ὅμηρος τὸν ἔρον, οὐδὲ τὸν φόβον χωρὶς αἰδοῦς ἐπαινέσειεν ἄν. ἀλλὰ πανταχοῦ τοῦ μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς φιλεῖν ὑφηγητής ἐστι. φησὶ μὲν οὖν ὅτι ἡ ἑλένη τὸν τρόπον τοῦτον φοβεῖται τὸν πρίαμον λέγουσα.

,, αἰδοῖός τέ μοι ἐσσὶ φίλε ἑκυρὲ δεινός τε. οὐδὲν ἄλλο εἰπών, ἢ ὅτι αἰδουμένη φιλεῖ. πάλιν δὲ καὶ ὀδυσσεὺς πρὸς ναυσικάαν, φησίν.

,, ὥς σε γύναι ἄγαμαί τε τέθηπά τε. ἡγεῖται δὴ ὅμηρος δεῖν οὕτως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα. οὐδεὶς γὰρ θαυμάζει καὶ καταπλήττεται τὸν χείρονα ἑαυτοῦ. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα πάθη τοῖς ἀλλήλων κρείττο-

τι καὶ τοῖς φύσει δυνατωτέροις συμβέβηκεν, ἔτι δὲ καὶ τοῖς ἧττον ἑαυτῶν σοφοῖς, πρὸς τοὺς μᾶλλον. τοιοῦτον ἄρα τὸν νοῦν περὶ τὴν πηνελόπην ἔχων ὁ ὀδυσσεὺς κἂν ἀποδημήσας οὐδὲν ἐπλημμέλησε. ὁ μέντοι ἀγαμέμνων τῆς χρυσηΐδος ἕνεκα, περὶ τὴν ἰδίαν ἄλοχον ἥμαρτεν, ὃν τῇ τῶν ἑλλήνων ἐκκλησίᾳ τολμήσας εἰπεῖν, ὅτι καὶ αἰχμάλωτος γυνὴ, καὶ οὐδὲν τῇ φύσει διαφέρουσα, μᾶλλον δὲ, ὡς σαφέστερον εἰπεῖν, βάρβαρος οὖσα, οὐ μηδενὶ τῆς κλυταιμνήστρας χείρων ἐστίν. ἐξῆς δὴ παῖδας ἔχων, ὀρθῶς τὰ τοιαῦτα ποιήσας οὐκ ἂν δόξειεν. πῶς γὰρ οὗτος; ὃς πρὶν εἰδέναι ὁποία τις ἦν περὶ αὐτὸν, βίᾳ ἀγομένην ἐκείνην ἑαυτῷ συνέζευξεν; ὁ δέ γε ὀδυσσεὺς ἀξιωσάσης τῆς ἄτλαντος θυγατρὸς ἐφ᾽ ᾧ τε συμπεριμένειν αὐτῇ καὶ ἀθάνατον θήσειν αὐτὸν ἐπαγγειλαμένης, οὐδὲ τούτου γε χάριν ἤθελε τὴν τῆς ἀλόχου στοργήν τε καὶ φιλίαν καὶ πίστιν προέσθαι, μεγίστην ἑαυτῷ τιμωρίαν ἡγησάμενος τὴν κακίᾳ συνόντα ἀθανασίαν ἔχειν, ἀλλ᾽ οὐδὲ μετὰ κίρκης ἤθελε μένειν, καίτοι γε τὴν ἑταίρων σωτηρίαν ὑποσχομένης. ἀλλ᾽ ἀπεκρίνατο μηδὲν ἑαυτῷ γλύκιον δύνασθαι φαίνεσθαι τῆς πατρίδος κἂν ἀκόσμου τε καὶ τραχείας. καὶ ἐπεθύμησε τήν τε ἑαυτοῦ γυναῖκα

θνητὴν καὶ ἄπαιδα εἶναι μᾶλλον ἢ ἀθάνατον
γενέσθαι αὐτόν. οὕτως ἐκεῖνος πίστιν βεβαίαν
καὶ ἀσφαλῆ τῇ ἀλόχῳ φυλάττων διετέλει,
ὥστε εἰκότως παρὰ τῆς γυναικὸς τῶν αὐτῶν
ἔτυχεν ἀπολαύσας. ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῷ
πρὸς Ναυσικάαν τὴν ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς
κοινωνίαν τὴν ἁγνὴν μάλιστα φαίνεται ὁ ποιη
„ τὴς ἐπαινῶν. τοῖς γὰρ θεοῖς ηὔξατο, ὅπως ἂν
„ ἐκείνῃ ἄνδρα τε καὶ οἶκον καὶ ὁμοφροσύνην ὀπά-
„ σειαν, οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλὰ τὴν ἐσθλήν. οὐ
„ μὲν γάρ, φησι, τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον ἢ ὅθ' ὁ-
„ μοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον ἀνὴρ ἠδὲ
„ γυνή. κἀνταῦθα δὲ, ὡς δῆλον, τὴν πρὸς
ἀλλήλω ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς ὁμόνοιαν ἐ-
παινεῖ ὁ ποιητής, οὐ τήν γε μὴν ἀμφὶ τὰς θερα
πείας τὰς μοχθηράς, ἀλλὰ τὴν νῷ τε καὶ φρο-
νήσει δικαίως συνηλλαγμένην. τὸ γὰρ νοήμα
σιν ἔχειν τὸν οἶκον, τοῦτο δηλοῖ. πάλιν ὁ αὐτὸς
φησὶν ὅτι τοιαύτης μεταξὺ ἀνδρός τε καὶ γυναι
„ κὸς ἀκμαζούσης ὁμονοίας, πολλ' ἄλγεα δυσμε
„ νέεσσι, χάρματα δ' εὐμενέτῃσιν ὑπάρχει.
ᾧ γε ὡς ἀληθεύοντι συνομολογοῦσιν. ὁ μὲν
γὰρ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ὅταν περὶ τὰ ἄριστα
τῶν πραγμάτων σπουδάζωσιν ὁμοφώνως, ἀνάγ
κη καὶ τὰς ἑκατέρου γνώμας εἶναι τὰς αὐ-

τας. ἔπειτα διὰ τὴν ὁμόνοιαν γινομένω δυνατώ, τῶν τε ἐχθρῶν ἀφαιρεῖτον τὴν ἐλπίδα, καὶ τοὺς φίλους ὠφελεῖτον. ὅταν δὲ διαφέρησθον ἀλλήλοιν, τότε καὶ οἱ φίλοι διαφέρονται, καὶ αὐτὼ μάλιστα ἀδυναμίας αἰσθάνεσθον. δι' ὃ δὴ σαφῶς κελεύει ὁ ποιητὴς τόν τε ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα ἐπὶ τοῖς πράγμασι τοῖς μοχθηρῶς καὶ ἀναιδῶς ἔχουσι μηδαμῶς δεῖν ἀλλήλοιν συμφέρεσθαι, ἐπὶ δὲ τοῖς, ὡς οἷόν τε μάλιστα, ἁγνῶς καὶ δικαίως, ὁμογνωμοσύνῃ θεραπεύειν ἀλλήλω, σπουδάζοντε τὸ μὲν πρῶτον κατὰ πάντα τῶν οἰκείων ἐπιμελεῖσθαι, ὁ μὲν ἀνὴρ τῶν τῆς γυναικὸς οὐχ ἧττον ἢ τῶν αὑτοῦ, ἡ δὲ γυνὴ τῶν τοῦ ἀνδρός. ἔπειτα δὲ τῶν τε παίδων δέοι ἂν καὶ τῶν φίλων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ ὅλης τῆς οἰκίας ὡς οὔσης κοινῆς ἄμφω ἐπιμελεῖσθαι, σπουδῇ τε καὶ ἀκριβείᾳ ἀλλήλω νικᾶν ἐπιχειροῦντε, ἵν' ἕκαστος ὡς πλείστων ἀγαθῶν αἴτιος γένηται, καὶ βελτίων τε ὑπάρξῃ καὶ δικαιότερος, καὶ τὸ μὲν ὑπεροπτικὸν ἀφιεμένω, προσιεμένω δὲ τὸ φιλόπονον, εὐμενῶς τε καὶ πράως διοικεῖν, ἵνα πρὸς τῷ γήρᾳ γινομένω ἤδη, τῆς τε οἰκονομίας τὸ γέρας ἀπαγορεύσαντε, καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀπαλλαγέντε, δύνησθον ἑαυτοῖν τε

ἑκατέρῳ ἐν μέρει, καὶ τοῖς ἑαυτοῖν παισὶ λόγον δοῦναι, ὁπότερος αὐτοῖν ἐπιδοὺς πλέον ἐπὶ τῆς οἰκονομίας διετέλεσε, καὶ εὐθὺς ἀδικίαι ἤτοι διὰ τύχης τὸ κακὸν, ἢ δι' ἀρετῆς τἀγαθόν. ἐν οἷς ὁ νικήσας υἱὸς μεγίστου παρὰ τῶν θεῶν γέρως εἴη ἂν ἐπιτυχών. ὥς γάρ φησι πίνδα-
,, ρος, γλυκεῖα οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα ἡ γηροτρό-
,, φος συναορεῖ ἐλπίς. ἑτέρου δὲ τοῦ εὐδαιμόνως παρὰ τῶν παίδων τρέφεσθαι ἐν τῷ γήρᾳ. ταῦτ' ἄρα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τῷ τὸν βίον διάγοντι πρέπον ἂν εἴη πρὸς πάντας θεούς τε καὶ ἀνθρώπους ἀποβλέπειν, οὐχ ἥκιστα δὲ πρὸς τήν τε ἄλοχον καὶ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς γονεῖς.

Ἀριστοτέλους οἰκονομικῶν, β'.

Τὸν οἰκονομεῖν μέλλοντα τινὰ κατὰ τρόπον, δεῖ τῶν τε τόπων οὓς ἂν πραγματεύηται μὴ ἀπείρως ἔχειν, καὶ τῇ φύσει εὐφυῆ εἶναι, καὶ τῇ προαιρέσει φιλόπονόν τε καὶ δίκαιον. ὅτι γὰρ ἂν ἀπῇ τούτων τῶν μερῶν, πολλὰ διαμαρτήσεται περὶ τὴν πραγματείαν ἣν μεταχειρίζεται. Οἰκονομίαι δέ εἰσι τέσσαρες, ὡς ἐν τύπῳ διελέσθαι. τὰς γὰρ ἄλλας εἰς τοῦτο ἐμπιπτούσας εὑρήσομεν, βασιλική, σατραπι-

κή, πολιτική, ἰδιωτική. τούτων δὲ μεγίστη μὲν καὶ ἁπλουστάτη ἡ βασιλική. ποικιλωτάτη δὲ καὶ ῥᾴστη ἡ πολιτική. ἐλαχίστη δὲ καὶ ποικιλωτάτη ἡ ἰδιωτική. ἐπικοινωνεῖν μὲν τὰ πολλὰ ἀλλήλαις ἀναγκαῖόν ἐστιν. ὅσα δὲ μάλιστα δι' αὐτῶν ἑκάστῃ συμβαίνει, ταῦτα ἐπισκεπτέον ἡμῖν ἐστι.

Πρῶτον μὲν οὖν τὴν βασιλικὴν ἴδωμεν. ἔστι δὲ αὕτη δυναμένη μὲν τὸ καθόλου, εἴδη δὲ ἔχουσα τέτταρα, περὶ νόμισμα, περὶ τὰ ἐξαγώγιμα, περὶ τὰ εἰσαγώγιμα, περὶ τὰ ἀναλώματα. τούτων δὲ ἕκαστον, τὸ μὲν περὶ νόμισμα λέγω, ποῖον καὶ πότε τίμιον, ἢ εὔωνον ποιητέον. περὶ δὲ τὰ εἰσαγώγιμα καὶ ἐξαγώγιμα, πότε καὶ τίνα παρὰ τῶν σατραπῶν ἐν τῇ ταγῇ ἐκλαβόντι αὐτῷ λυσιτελήσει διατίθεσθαι. περὶ δὲ τὰ ἀναλώματα, τίνα περιαιρετέον, καὶ πότε καὶ πότερον δοτέον νόμισμα εἰς τὰς δαπάνας, ἢ ἀντὶ τῷ νομίσματι ὤνια.

Δεύτερον δὲ τὴν σατραπικήν. ἔστι δὲ ταύτης εἴδη ἓξ τῶν προσόδων. ἀπὸ γῆς. ἀπὸ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἰδίων γινομένων. ἀπὸ ἐμπόρων. ἀπὸ τελῶν. ἀπὸ βοσκημάτων. ἀπὸ τῶν ἄλλων. αὐτῶν δὲ τούτων πρώτη μὲν καὶ κρατίστη ἡ ἀπὸ τῆς γῆς.

αὕτη δέ ἐστιν ἣν οἱ μὲν ἐκφόριον, οἱ δὲ δεκάτην προσαγορεύουσι. δευτέρα δὲ ἀπὸ τῶν ἰδίων γινομένη, οὗ μὲν χρυσίον, οὗ δὲ ἀργύριον, οὗ δὲ χαλκὸς, οὗ δὲ ὁπόσα δύναται γίνεσθαι. τρίτη δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἐμπορίων. τετάρτη δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν κατὰ γῆν τε καὶ ἀγοραίων τελῶν γινομένη. πέμπτη δὲ ἡ ἀπὸ τῶν βοσκημάτων ἐπικαρπία τε καὶ δεκάτη καλουμένη. ἕκτη δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐπικεφάλαιόν τε καὶ χειρωνάξιον προσαγορευομένη.

Τρίτην δὲ τὴν πολιτικήν. ταύτης δὲ κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐν τῇ χώρᾳ γινομένων. εἶτα ἀπὸ ἐμπορίων καὶ δι᾽ ἀτώνων. εἶτα ἡ ἀπὸ τῶν ἐγκυκλίων.

Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον τὴν ἰδιωτικήν. αὕτη δέ ἐστιν ἀνώμαλος μὲν διὰ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἕνα σκοπὸν οἰκονομεῖν. ἐλαχίστη δὲ διὰ τὸ καὶ τὰς προσόδους καὶ τὰ ἀναλώματα βραχέα γίνεσθαι. αὐτῆς δὲ ταύτης κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ γῆς γινομένη. δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐγκυκλημάτων. τρίτη δὲ ἡ ἀπὸ ἀργυρίου. χωρὶς δὲ τούτων, ὃ πᾶσι μὲν ἐποικονομεῖται ταῖς οἰκονομίαις, καὶ προσήκει σκοπεῖν αὐτὸ μὴ παρέργως, μάλιστα δὲ ταύτῃ. τὸ τ᾽ ἀναλώματα μὴ μείζω τῶν

προσόδων γίνεσθαι.

Ἐπεὶ ταύτας τὰς διαιρέσεις εἰρήκαμεν, μετὰ ταῦτα πάλιν νοητέον ἡμῖν ἡ σατραπεία περὶ ἣν ἂν πραγματευώμεθα, ἢ πόλις, πότερον ἃ πάντα ἄρτι διειλόμεθα, ἢ τὰ μέγιστα τούτων ἐστὶ δυνατὴ φέρειν ἐστι, τούτοις χρηστέον. μετὰ δὲ ταῦτα ποῖαι τῶν προσόδων ἢ τὸ παράπαν οὐκ εἰσὶ, δυναταὶ δ' εἰσὶ γενέσθαι. ἢ μικραὶ μὲν οὖσαι μείζους οἷαί τινες κατασκευασθῆναι. ἢ τῶν ἀναλωμάτων τῶν νῦν ἀναλουμένων, τίνα τε καὶ πόσα περιαιρεθέντα ὅλα μηθὲν βλάψει. τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς οἰκονομίας τε καὶ τὰ μέρη τὰ τούτων εἰρήκαμεν. ὅσα δέ τινες τῶν προτέρων πεπράγασιν εἰς πόρον χρημάτων, ἢ τεχνικῶς τι διῴκησαν, ἃ ὑπολαμβάνομεν ἀξιόλογα αὐτῶν εἶναι, συναγηόχαμεν. οὐδὲ γὰρ ταύτην τὴν ἱστορίαν ἀχρεῖον ὑπολαμβάνομεν εἶναι. ἔστι γὰρ τούτων ἅ τις ἐφαρμόσει τοῖς οἷα ἂν αὐτὸς πραγματεύηται.

α' Κύψελλος ὁ κορίνθιος εὐξάμενος τῷ διὶ ἐὰν κύριος γένηται τῆς πόλεως, τὰ ὄντα κορινθίοις πάντα ἀναθήσειν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπογράψασθαι. ἀπογραψαμένων δὲ τούτων, τὸ δέκατον μέρος παρ' ἑκάστου ἔλαβε. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. περιελθόντος

δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ αὐτὸ ἐποίησεν. ὥστε συνέβαινεν ἐν δέκα ἔτεσι, κρινόντα ἅπαντα ἔχειν ἅπερ ἀνιέρωσε, τούς τε κορινθίους ἕτερα κεκτῆσθαι.

β' Λύγδαμις νάξιος ἐκβαλὼν φυγάδας ἐπειδὴ τὰ κτήματα αὐτῶν οὐθεὶς ἤθελησεν ἀλλ' ἢ βραχέος ἀγοράζειν, αὐτοῖς τοῖς φυγάσιν ἀπέδοτο. τά τε ἀναθήματα ὅσα ἦν αὐτῶν ἔν τισιν ἐργαστηρίοις ἡμίεργα ἀνακείμενα, ἐπώλει τοῖς τε φυγάσι καὶ τῶν ἄλλων τῷ βουλομένῳ, ὥστ' ἐπιγραφῆναι τὸ τοῦ πριαμένου ὄνομα.

γ' Βυζάντιοι δὲ δεηθέντες χρημάτων τὰ τεμένη τὰ δημόσια ἀπέδοντο. τὰ μὲν κάρπιμα χρόνον τινὰ, τὰ δὲ ἄκαρπα ἀεννάως. τά τε θιασωτικὰ καὶ τὰ πατριωτικὰ ὡσαύτως, καὶ ὅσα ἐν χωρίοις ἰδιωτικοῖς ἦν. (ἀνοῦντο γὰρ πολλοῦ ὢν ἦν καὶ τὸ ἄλλο κτῆμα.) τοῖς δὲ θιασώταις ἕτερα τὰ δημόσια, ὅσα ἦν περὶ γυμνάσιον, ἢ τὴν ἀγορὰν, ἢ τὸν λιμένα. τούς τε τόπους τοὺς ἀγοραίους ἐν οἷς ἐπώλειτό τι, καὶ τῆς θαλάττης τὴν ἁλείαν, καὶ τὴν τῶν ἁλῶν ἀλλοπωλίαν. τῶν τ' ἐργαζομένων θαυματοποιῶν, καὶ μάντεων καὶ φαρμακοπώλων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιουτοτρόπων, τρίτον μέρος τοῦ ἐργαζομένου ἀποτελεῖν ἔταξαν. τῶν τε νομισμάτων τὴν

κατα Μαγλὼ ἀπέδοντο μιᾷ τραπέζῃ. ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἦν οὐδενὶ οὔτε ἀποδόσθαι ἑτέρῳ, οὔτε πρίασθαι παρ' ἑτέρου. εἰ δὲ μή, στέρησις ἦν. ὄντος δὲ νόμου αὐτοῖς μὴ εἶναι πολίτην ὃς ἂν μὴ ἐξ αὐτῶν ἀμφοτέρων ᾖ, χρημάτων δεηθέντες ἐψηφίσαντο τὸν ἐξ ἑνὸς ὄντα αὐτῶν καταβαλόντα μνᾶς τριάκοντα εἶναι πολίτην. σιτοδείᾳ δὲ γενόμενοι καὶ ἀποροῦντες χρημάτων, κατήγαγον τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τοῦ πόντου. χρόνου δὲ γενομένου τῶν ἐμπόρων ἀγανακτούντων ἐτέλουν αὐτοῖς τόκους ἐπιδεκάτους. τοῖς δὲ ὠνουμένοις τι ἔταξαν χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι τὸ ἐπιδέκατον. μετοίκων δέ τινων ἐπιδεδανεικότων ἐπὶ κτήμασιν, οὐκ οὔσης αὐτοῖς ἐκτίσεως, ἐψηφίσαντο τὸ τρίτον μέρος εἰσφέροντα τοῦ δανείου τὸν βουλόμενον, κυρίως ἔχειν τὸ κτῆμα.

δ' Ἱππίας ὁ ἀθηναῖος τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερῴων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς, καὶ τὰ προφράγματα καὶ τὰς θύρας τὰς ἀνοιγομένας ἔξω ἐπώλησεν. ὠνοῦντο οὖν ὧν ἦν τὰ κτήματα. καὶ συνελέγη χρήματα οὕτως, συχνά. τό τε νόμισμα τὸ ὂν ἀθηναίοις ἀδόκιμον ἐποίησε. τάξας δὲ τιμὴν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ἀνακομίζειν.

συνελθόντων δὲ ἐπὶ τῷ κόψαι ἕτερον χαρακτῆρα, ἐξέδωκε τὸ αὐτὸ ἀργύριον. ὅσοι τε τριηραρχιῶν, ἢ φυλαρχιῶν, ἢ χορηγιῶν ἤ τινα εἰς ἑτέραν λειτουργίαν τοιαύτην ἤμελλον δαπανᾶν, τίμημα τάξας μέτριον, ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀποτίσαντα τοῦτο, ἐγγράφεσθαι εἰς τοὺς λελειτουργηκότας. τῇ τε ἱερείᾳ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐν ἀκροπόλει ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος, φέρειν χοίνικα κριθῶν, καὶ πυρῶν ἑτέραν, καὶ ὀβολόν· καὶ ὅτῳ ἂν παιδάριον γένηται τὸ αὐτὸ τοῦτο.

ε' Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐν Ποτιδαίᾳ οἰκοῦντες δεόμενοι χρημάτων εἰς τὸν πόλεμον, ἀπογράψασθαι ἅπασι συνέταξαν τὰς οὐσίας μὴ ἀθρόας εἰς τὸν αὐτοῦ δῆμον ἕκαστον, ἀλλὰ κατὰ κτῆμα ἐν ᾧ τόπῳ ἕκαστος εἴη, ἵνα οἱ πένητες δύνωνται ὑποτιμᾶσθαι. ὅτῳ δὲ μὴ ἦν κτῆμα μηθὲν, τὸ σῶμα διμναῖον τιμήσασθαι. ἀπὸ τούτων δὲ εἰσέφερον τὸ ἐπιγραφὲν ἕκαστος σῶον τῇ πόλει.

ς' Ἀντισσαῖος δὲ δεηθείσης τῆς πόλεως χρημάτων, εἰθισμένων λαμπρῶς ἄγειν Διονύσια ἐν οἷς ἄλλα τε πολλὰ ἀνήλισκον ἐξ ἐνιαυτοῦ παρασκευάζοντες, καὶ ἱερεῖα πολυτελῆ. ὑπεγγύς δὲ οὔσης ταύτης τῆς ἑορτῆς, ἔπεισεν αὐτοὺς

τῷ μὲν Διονύσῳ δόξασθαι εἰς νέωτα ἀποδώσειν διπλάσια. ταῦτα δὲ συναγαγόντας ἀποδόσθαι. συνελέγη οὖν αὐτοῖς χρήματα οὐκ ὀλίγα πρὸς τὴν χρείαν.

ζ' Λαμψακηνοὶ δὲ προσδοκίμων οὐσῶν τριήρων πολλῶν πρὸς αὐτοὺς, ὄντος μεδίμνου τῶν ἀλφίτων τετραδράχμου, προσέταξαν τοῖς ἀγοραίοις πωλεῖν ἑξαδράχμου. καὶ τοῦ ἐλαίου τὸν χοᾶ ὄντα δραχμῶν τεττάρων καὶ τριωβόλου, τοῦ τε οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τὴν μὲν οὖν ἀρχαίαν τιμὴν ἐλάμβανεν ὁ ἰδιώτης, τὸ δὲ πλέον ἡ πόλις. καὶ εὐπόρησε χρημάτων.

η' Ἡρακλεῶται πέμποντες ναῦς τετταράκοντα ἐπὶ τοὺς ἐν Βοσπόρῳ τυράννους, οὐκ εὐπορούμενοι χρημάτων, παρὰ τῶν ἐμπόρων συνηγόρασαν τόν τε σῖτον πάντα καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον, καὶ τὴν ἄλλην ἀγοράν. χρόνου δὲ ἱσταμένου ἐν ᾧ ἔμελλον ἀποδώσειν τὴν τιμὴν, τοῖς τε δὴ ἐμπόροις καλῶς εἶχε μὴ κοτυλίζειν, ἀλλ' ἀθρόα τὰ φορτία πεπρᾶσθαι. ἐκεῖνοι διδόντες δ' ἄλλην, οὐ μισθὸν παρῆγον, ἀλλὰ τὴν ἀγορὰν ἐν ὁλκάσι, καὶ ἄνδρα ταμίαν ἐπέστησαν ἐφ' ἑκάστῃ τῶν νεῶν. ἀφικομένων δὲ εἰς τὴν πολεμίαν αὐτῶν, ἠγόραζον οἱ

στρατιώταις παρὰ τούτων. ἅπαντες πρότερον συνελέγη ἢ ἀργύριον ἐδίδοσαν οἱ στρατηγοί, πάλιν τὸν μισθόν. ὥστε συνέβαινε ταὐτὸ τὸ ἀργύριον δίδοσθαι ἕως εἰς οἶκον ἀπῆλθον.

θ' Λακεδαιμόνιοι Σαμίων δεηθέντων χρήματα αὐτοῖς εἰς τὴν κάθοδον δοῦναι, ἐψηφίσαντο μίαν ἡμέραν καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ ὑποζύγια νηστεῦσαι. ὅσον δὲ ἐδαπάνα ἕκαστος, τοσοῦτον δοῦναι τοῖς Σαμίοις.

ι' Καρχηδόνιοι δὲ ξένων ἐν τῇ πόλει συχνῶν παρ' αὐτοῖς γινομένων, ὀφείλοντες αὐτοῖς μισθὸν οὐκ ἠδύναντο διαλῦσαι. ἀνήγγειλαν οὖν εἴ τις τῶν πολιτῶν ἢ μετοίκων σύλαν ἔχει κατὰ πόλεως ἢ ἰδιώτου, εἰ βούλεται λαβεῖν, ἀπογράφεσθαι. ἀπογραψαμένων δὲ συχνῶν, τὰ πλοῖα τὰ πλέοντα εἰς τὸν πόντον ἐσύλων μετὰ προφάσεως εὐλόγου. ἔταξαν δὲ χρόνον, ἐν ᾧ λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἔφασαν ποιήσασθαι. συλλεγέντων δὲ χρημάτων συχνῶν, τοὺς μὲν στρατιώτας ἀπήλλαξαν, ὑπὲρ δὲ τῶν συλῶν διεδικάσαντο. τοῖς δὲ μὴ δικαίως συληθεῖσιν ἡ πόλις ἀπὸ τῶν προσόδων ἀπεδίδου.

ια' Κυζικηνοὶ δὲ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, ἐπικρατήσαντος τοῦ δήμου, τῶν δὲ πλουσίων συνειλημμένων, ὀφείλοντες χρήματα στρατιώταις

ἐψηφίσαντο μὴ θανατῶσαι τοὺς συνειλημμένους, ἀλλὰ χρήματα πραξαμένους φυγαδεῦσαι.

ιβʹ Χῖοι δὲ νόμου ὄντος αὐτοῖς ἀπογράφεσθαι τὰ χρέα εἰς τὸ δημόσιον, δεηθέντες χρημάτων, ἐψηφίσαντο τοὺς ὀφείλοντας μὲν ἀποδοῦναι τῇ πόλει τὰ δάνεια, τὴν δὲ πόλιν ἐκ τῶν προσόδων τοὺς τόκους τοῖς δεδανεικόσι καταφέρειν, ἕως ἂν κατὰ τὸ ἀρχαῖον εὐπορήσωσι.

ιγʹ Μαύσωλος ὁ Καρίας τύραννος πέμψαντος βασιλέως πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸ τοὺς φόρους δοῦναι, συναγαγὼν τοὺς εὐπορωτάτους ἐν τῇ χώρᾳ, ἔλεγεν ὅτι ὁ βασιλεὺς αἰτεῖ τοὺς φόρους, αὐτὸς δὲ οὐκ εὐπορεῖ. κατασκευαστοὶ δ᾽ ἄνδρες αὐτῷ εὐθέως ἐπηγγέλλοντο ὅσον δώσει ἕκαστος. τούτων δὲ τοῦτο πραξάντων, οἱ εὐπορώτεροι, τὰ μὲν αἰσχυνόμενοι τὰ δὲ φοβούμενοι, πολλῷ τούτων πλείω ἐπηγγέλλοντο καὶ εἰσέφερον. πάλιν δεηθεὶς χρημάτων, ἐξεκκλησιάσας τοῖς Μυλασεῦσιν ἔλεγεν, ὅτι μητρόπολις οὖσα ἡ πόλις αὐτοῦ αὕτη ἀτείχιστός ἐστιν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπ᾽ αὐτὸν στρατεύει. ἐκέλευσεν οὖν τοὺς Μυλασεῖς φέρειν ἕκαστον ὅτι πλεῖστα χρήματα, φάσκων, αὐτοὺς τοῖς νῦν εἰσενεχθεῖσι καὶ τὰ λοιπὰ σώζειν. εἰσενεχθέντων δὲ πολλῶν τὰ μὲν χρήματα εἶχε, τὸ δὲ τεῖχος οὐκ ἔφη τὸν θεὸν ἐᾶν ἐν τῷ παρόντι οἰκοδομεῖν.

ιδ´ Κόνδαλος μαυσώλου ὕπαρχος ὁπότε διαπο-
ρευομένῳ αὐτῷ διὰ τῆς χώρας, προσενέγ-
κοι τις πρόβατον ἢ μόσχον, ἀπογραψάμενος τὸν
δόντα καὶ τὸν χρόνον, ἀγαγόντα εἰς οἶκον,
ἐκέλευσε τρέφειν, ἕως ἂν ἐπανέλθοι. ὁπότε
δὲ δοκοίη χρόνος ἱκανὸς εἶναι, αὐτό τε τὸ τρα-
φοῦ καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος, ἀπῄτει.
τῶν τε δένδρων τὰ ὑπερέχοντα ἢ πίπτοντα
εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς ἐπώλει τὰς
ἐπικαρπίας. τῶν δὲ στρατιωτῶν εἴ τις τελευτή-
σειε διαπύλιον ἐπώλει δραχμὴν τοῦ σώματος.
ἅμα οὖν οὐ τοῦθεν καὶ ἀργύριον ἐλάμβανεν,
ἅμα τε οἱ ἡγεμόνες οὐ παρεκρούοντο αὐτὸν, πό-
τε τετελεύτηκεν ὁ στρατιώτης. τούς τε λυκίους
ὁρῶν ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φέρειν, ἔφησε
γράμματα ἥκειν παρὰ βασιλέως κόμας ἀπο-
στεῖλαι εἰς προκόμια. προστετάχθαι οὖν αὐτῷ
ὑπὸ μαυσώλου ἀποκεῖραι αὐτούς. ἔφησεν οὖν
εἰ βούλονται ἐπικεφάλαιον τακτὸν δοῦναι, μετα-
πέμψασθαι ἐκ τῆς ἑλλάδος κόμην. οἱ δὲ ἀσ-
μένως ἔδοσαν ὃ ᾔτει. καὶ συνελέγη χρήματα
πολλὰ ἀπὸ πολλοῦ ὄχλου.

ιε´ Ἀριστοτέλης ῥόδιος ἄρχων φωκαίας ἀπορῶν
χρημάτων, ὁρῶν στάσεις οὔσας δύο τῶν φωκαιέων,
λόγους ἐποιήσατο πρὸς τὴν ἑτέραν στάσιν ἐν

ἀπορρήτοις

ἀπορρήτοις, φάσκων αὐτῷ δεδόναι χρήματα τοὺς ἑτέρους, ἐφ' ᾧ αὐτοῖς τὰ πράγματα ἐγκλῖναι. αὐτὸς δὲ μᾶλλον βούλεσθαι παρὰ τούτων λαβεῖν, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν τούτοις διοικεῖν παραδοῦναι. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα εὐθέως τὰ χρήματα οἱ παρόντες ὅσα ἐκέλευσεν ἔδωκαν. ὁ δὲ τοῖς ἑτέροις πάλιν ἔδειξεν ἃ εἰλήφως εἴη παρὰ τῶν ἑτέρων. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἔδοσαν οὐκ ἐλάττω. λαβὼν δὲ παρ' ἀμφοτέρων κατήλλαξεν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους. τοῖς τε πολίταις κατιδὼν οὔσας δίκας πολλὰς, καὶ μεγάλας ἐκ πολλοῦ χρόνου ἀδικίας, τούτοις διὰ πολέμου δικαστήριον καθίσας, προεῖπεν, ὅσοι ἂν μὴ δικάσωνται, (νόμον δ' ἔθηκε,) μηκέτι εἶναι ὑπὲρ τῶν προτέρων ἐγκλημάτων κρίσεις, τό,τε δὴ παράβολον πολλῶν δικῶν καὶ τὰς ἐγκλήτους μετ' ἐπιτιμίου ἐφ' αὐτὸν ποιούμενος καὶ παρ' ἑκατέρων δ' ἑτέρων λαμβάνων, συνήγαγεν οὐκ ὀλίγα χρήματα.

ις'. Κλαζομένιοι δὲ ἐν σιτοδείᾳ ὄντες, χρημάτων ἀπορουῦντες, ἐψηφίσαντο παρ' οἷς ἔλαιόν ἐστι τῶν ἰδιωτῶν δανεῖσαι τῇ πόλει ἐπὶ τόκῳ. γίνεται δὲ πολὺς οὗτος ὁ καρπὸς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. δανεισάντων δὲ μισθωσάμενοι πλοῖα

ἀπέστελλον εἰς τὰ ἐμπόρια, ὅθεν αὐτοῖς ἧκε σῖτος, ὑποθήκης γενομένης τῆς τοῦ ἐλαίου τιμῆς. ὀφείλοντές τε στρατιώταις μισθὸν εἴκοσι τάλαντα καὶ οὐ δυνάμενοι, τόκον ἔφερον τοῖς ἡγεμόσι τέτταρα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐπεὶ δὲ τοῦ μὲν ἀρχαίου ἀπέκοπτον οὐθὲν, ἀεὶ δὲ μάτην ἐδαπάνων, νόμισμα ἔκοψαν σιδηροῦν εἰς ἀργυρίου λόγον, εἴκοσι ταλάντων. εἶτα διαδόντες τοῖς εὐπορωτάτοις ἐν τῇ πόλει κατὰ λόγον ἑκάστῳ παρ' ἐκείνων ἔλαβον ἴσον. οἵ τε οὖν ἰδιῶται εἶχον εἰς τὰς καθ' ἡμέραν χρείας ἀναλίσκειν, καὶ ἡ πόλις τοῦ χρέους ἀπηλλάγη. δεύτερον δὲ ἐκ τῶν προσόδων ἐκείνοις τόκον κατέφερον, αἰεί τε διαιροῦντες ἑκάστῳ πρὸς μέρος διέδοσαν. τοὺς δὲ σιδηροὺς ἐκομίζοντο.

ιζ' Σηλυβριανοὶ δὲ δεηθέντες χρημάτων, νόμου ὄντος αὐτοῖς σῖτον μὴ ἐξάγειν ἐν λιμῷ γενομένοις, ἐκείνοις δὲ ὑπάρχοντος σίτου παλαιοῦ, ἐψηφίσαντο τῇ πόλει παραδοῦναι τοὺς ἰδιώτας τὸν σῖτον τῆς τεταγμένης τιμῆς ὑπολειπόμενον ἕκαστον ἐνιαυτοῦ τροφήν. εἶτα ἐξαγωγὴν ἔδωκαν τῷ βουλομένῳ τάξαντες τιμὴν ἣν ἐδόκει καλῶς ἔχειν αὐτοῖς.

ιη' Ἀβυδηνοὶ δὲ διὰ στασιασμὸν τῆς χώρας ἀργοῦ γενομένης, καὶ τῶν μετοίκων οὐ προϊεμένων αὐτοῖς οὐδὲν διὰ τὸ καὶ ἔτι ὀφείλειν, ἐψηφίσαντο τὸν βουλόμενον τοῖς γεωργοῖς δανείζειν ὡς ἐργάσωνται, ὡς πρώτοις αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς ἐκ τοῦ καρποῦ, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐκ τῶν λειπομένων.

ιθ' Ἐφέσιοι δεηθέντες χρημάτων, νόμον ἔθεντο μὴ φορεῖν χρυσὸν τὰς γυναῖκας, ὅσον δὲ νῦν ἔχουσι δανεῖσαι τῇ πόλει. τῶν τε κιόνων τῶν ἐν τῷ νεῷ τάξαντες ἀργύριον ὁ δεῖ καταβαλεῖν, ἐᾶν ἐπιγράφεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ δόντος ἀργύριον ὡς ἀνατεθεικότος.

κ' Διονύσιος Συρακουσίοις βουλόμενος χρήματα συναγαγεῖν ἐκκλησίαν ποιήσας ἔφησεν ἑωρακέναι τὴν Δήμητρα, καὶ κελεύειν τὸν τῶν γυναικῶν κόσμον εἰς τὸ ἱερὸν ἀποκομίζειν. αὐτὸς μὲν οὖν τῶν παρ' αὐτῷ γυναικῶν τὸν κόσμον τοῦτο πεποιηκέναι. ἠξίου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους μή τι μήνιμα παρὰ τῆς θεοῦ γένηται. τὸν δὲ μὴ τοῦτο ποιήσαντα, ἔνοχον ἔφησεν ἱεροσυλίας ἔσεσθαι. ἀνενεγκάντων δὲ πάντων ἃ εἶχον διὰ τὴν θεὸν καὶ δι' ἐκεῖνον, θύσας τῇ θεῷ, τὸν κόσμον ἀπηνέγκατο, ὡς παρὰ τῆς θεοῦ δεδανεισμένος. προελθόντος

δὲ χρόνου, καὶ τῶν γυναικῶν πάλιν φορουσῶν, ἐκέλευσε τὴν βουλομένην χρυσοφορεῖν, τάγμα τι ἀνατιθέναι ἐν τῷ ἱερῷ. Τριήρεις δὲ ναυπηγήσειν μέλλων, ᾔδει ὅτι δεήσοιτο χρημάτων. ἐκκλησίαν οὖν συναγαγὼν, ἔφη πόλιν αὐτῷ τινὰ προδίδοσθαι, εἰς ἣν δεῖσθαι χρημάτων. ἠξίου τε αὐτῷ τοὺς πολίτας εἰσενέγκαι δύο στατῆρας ἕκαστον. οἱ δ' εἰσήνεγκαν. διαλιπὼν δὲ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὡς διημαρτηκὼς τῆς πράξεως, ἐπαινέσας αὐτοὺς, ἀπέδωκεν ἑκάστῳ ὃ εἰσήνεγκαν. ποιήσας δὲ τοῦτο ἀνεκτήσατο τοὺς πολίτας. εἶτα πάλιν οἰόμενοι ἀπολήψεσθαι εἰσήνεγκαν. ὁ δὲ λαβὼν εἶχεν εἰς τὴν ναυπηγίαν. οὐκ εὐπορῶν δὲ ἀργυρίου νόμισμα ἔκοψε καττιτέρου, καὶ συναγαγὼν ἐκκλησίαν, πολλὰ τοῦ κεκομμένου νομίσματος ὑπερεῖπεν. οἱ δὲ ἐψηφίσαντο καὶ μὴ βουλόμενοι. ἕκαστος οὖν εἷλε τὸ ἔχειν ὡς ἀργυροῦν, ἀλλὰ μὴ καττιτέρινον. πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἠξίου τοὺς πολίτας εἰσενεγκεῖν αὐτῷ, οἱ δ' οὐκ ἔφασαν ἔχειν. ἐξενέγκας οὖν τὰ σκεύη τὰ παρ' αὐτοῦ, ἐπώλει ὡς δι' ἀπορίαν τοῦτο ποιῶν. ἀγοραζόντων δὲ τῶν συρακουσίων, ἀπεγράφετο τί ἕκαστος ἀγοράσειεν. ἐπεὶ δὲ τὴν τιμὴν κατέβαλον, ἐκέλευσε τὸ σκεῦος ἀναφέρειν ἕκαστον ὃ ἠγόρασε.

τῶν δὲ πολιτῶν διὰ τὰς ἀφορίας οὐ τρεφόντων βοσκήματα, εἶπεν ὅτι ἱκανὰ ἦν αὐτῷ πρὸς τοσοῦτον. τοὺς οὖν νῦν κτησαμένους ἀτελεῖς ἔσεσθαι. πολλῶν δὲ ταχὺ κτησαμένων πολλὰ βοσκήματα ὡς ἀτελῆ ἑξόντων, ἐπεὶ καιρὸν ᾤετο εἶναι, τιμήσασθαι κελεύσας, ἐπέβαλε τέλος. οἱ οὖν πολῖται ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τῷ ἐξηπατῆσθαι, σφάζοντες ἐπώλουν. ὡς δὲ πρὸς τοῦτο ἔταξε σφάζεσθαι ὅσα δεῖ τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ πάλιν ἱερόθυτα ἐποίουν. ὁ δὲ ἀπεῖπε θῆλυ μὴ θύειν. πάλιν δεηθεὶς χρημάτων ἐκέλευσεν ἀπογράψασθαι χρήματα πρὸς αὐτὸν ὅσοι οἶκοι εἰσὶν ὀρφανικοί. ἀπογραψαμένων δὲ ἄλλων τὰ τούτων χρήματα ἀπεχρᾶτο ἕως ἕκαστος εἰς ἡλικίαν ἔλθοι. ἐγγιόντε καταλαβὼν, ἐκκλησίαν συναγαγὼν εἶπε, διότι δικαίως μὲν ἂν ἐξανδραποδισθεῖεν ὑπ' αὐτοῦ. νῦν μέντοι τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀνηλωμένα χρήματα κομισάμενος καὶ ὑπὲρ ἑκάστου σώματος τρεῖς μνᾶς, ἀφήσειν αὐτούς. οἱ δὲ ἐγγίνοιτο ὅσα ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένα ἐμφανῆ ἐποίουν. καὶ οἱ ἄποροι παρὰ τῶν εὐπορωτέρων καὶ παρὰ τῶν ξένων δανειζόμενοι ἐπόρισαν ἃ ἐκέλευε χρήματα. λαβὼν δὲ ταῦτα παρ' αὐτῶν τά τε σώματα πάντα οὐδὲν ἧττον ἀπέδοτο, τά τε σκεύη

ἃ τότε ἦν ἀποκεκρυμμένα, ἐμφανῆ ἅπαντα ἔλαβε. δανεισάμενός τε παρὰ τῶν πολιτῶν χρήματα ἐπ' ἀποδόσει, ὡς ἀπῄτουν αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀναφέρειν ὅσον ἔχει τις ἀργύριον πρὸς αὐτόν. εἰ δὲ μὴ, θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. ἀνενεχθέντος δὲ τοῦ ἀργυρίου, ἐπικόψας χαρακτῆρα ἐξέδωκε τὴν δραχμὴν δύο δυναμένην δραχμάς. καὶ τότε ὀφειλόμενον πρότερον ἀνήνεγκεν πρὸς αὐτόν. εἰς Τυῤῥηνίαν δὲ πλεύσας ναυσὶν ἑκατὸν ἔλαβεν ἐκ τοῦ τῆς Λευκοθέας ἱεροῦ, χρυσίον τε καὶ ἀργύριον πολὺ καὶ τὸν ἄλλον κόσμον οὐκ ὀλίγον. εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ οἱ ναῦται πολλὰ ἔχουσι, κήρυγμα ἐποίησε, τὰ ἡμίσεα ὧν ἔχει ἕκαστος ἀναφέρειν πρὸς αὐτὸν, τὰ δ' ἡμίσεα ἔχειν τὸν λαβόντα. τῷ δὲ μὴ ἀνενέγκαντι θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. ὑπολαβόντες δὲ οἱ ναῦται ἀνενεγκόντες τὰ ἡμίσεα, τὰ κατάλοιπα ἔχειν ἀδεῶς, ἀνήνεγκαν. ὁ δ' ἐπείπερ ἐκεῖνα ἔλαβεν, ἐκέλευσε πάλιν τὰ ἡμίσεα ἀναφέρειν.

κα'. Μενδαῖοι δὲ τὰ μὲν ἀπὸ λιμένων καὶ τῶν ἄλλων τελῶν αὐτοῖς προσποριζόμενα ἐχρῶντο εἰς διοίκησιν τῆς πόλεως. τὰ δὲ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ οἰκιῶν τέλη, οὐκ ἔπραττον ἀλλ' ἀνέγραφον

τοὺς ἔχοντας. ὁπόταν δὲ ἐλευθέρων χρημάτων ἀπεδίδοσαν οἱ ὀφείλοντες, ἐκέρδαινον ὅσω τὸν παρεληλυθότα χρόνον ἀτόκοις τοῖς χρήμασιν ἀποκεχρημένοι. πολεμοῦντές τε πρὸς ὀλυνθίους καὶ δεόμενοι χρημάτων, ὄντων αὐτοῖς ἀνδραπόδων ἐψηφίσαντο καταλειπομένων αὐτῶν ἑκάστῳ θήλεος καὶ ἄῤῥενος τὰ ἄλλα ἀποδόσθαι τῇ πόλει, ὥς ἐκδανεῖσαι τοὺς ἰδιώτας χρήματα.

κβʹ Καλλίστρατος ἐν μακεδονίᾳ πωλουμένου τοῦ ἐλλιμενίου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἴκοσι ταλάντων ἐποίησεν εὑρεῖν τὸ διπλάσιον. κατιδὼν γὰρ ὠνουμένους τοὺς εὐπορωτέρους αἰεὶ διὰ τὸ δεῖν ταλαντιαίους καθιστάναι τοὺς ἐγγύους τῶν εἴκοσι ταλάντων, προεκήρυξεν ὠνεῖσθαι τὸν βουλόμενον, καὶ τοὺς ἐγγύους καθιστάναι τοῦ τρίτου μέρους καὶ καθ᾽ ὁπόσον ἕκαστος δύναιτο πείθειν.

κγʹ Τιμόθεος ἀθηναῖος πολεμῶν πρὸς ὀλυνθίους καὶ ἀπορούμενος ἀργυρίου, κόψας χαλκὸν διέδωκε τοῖς στρατιώταις. ἀγανακτούντων δὲ τῶν στρατιωτῶν ἔφη αὐτοῖς τοὺς ἐμπόρους τε καὶ ἀγοραίους ἅπαντας ὡσαύτως πωλήσειν. τοῖς δ᾽ ἐμπόροις προεῖπεν ὃν ἄντις λάβῃ χαλκὸν,

τούτου πάλιν ἀγοράζειν τά τ' ἐκ τῆς χώρας ὤ-
νια, καὶ τὰ ἐκ τῶν λαφύρων ἀγόμενα. ὃς δ' ἂν
περιληφθῇ αὐτοῖς χαλκὸς πρὸς αὐτὸν ἀναφέ-
ροντας ἀργύριον λαμβάνειν. περὶ κέρκυραν
δὲ πολεμῶν καὶ ἀπόρως διακείμενος, καὶ τῶν στρα-
τιωτῶν αἰτούντων τοὺς μισθοὺς καὶ ἀπειθούν-
των αὐτῷ, καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους φασκόντων
ἀποπορεύεσθαι, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφησεν
οὐ δύνασθαι διὰ τοὺς χειμῶνας παραγενέσθαι
αὐτῷ ἀργύριον, ἐπεὶ τοσαύτην εἶναι περὶ αὐ-
τὸν εὐπορίαν, ὥστε τὴν προδεδομένην τρίμηνον
σιταρχίαν, δωρεὰν αὐτοῖς διδόναι. οἱ δὲ ὑπο-
λαβόντες οὐκ ἄν ποτε προέσθαι τοσαῦτα χρή-
ματα τὸν τιμόθεον αὐτοῖς, εἰ μὴ τῇ ἀληθείᾳ προσ-
δόκιμα ἦν τὰ χρήματα πρὸς αὐτὸν, ἡσυχίαν εἶ-
χον ὑπὲρ τῶν μισθῶν, ἕως ἐκεῖνος διῴκησε ἃ
ἐβούλετο. σάμον δὲ πολιορκῶν τοὺς καρποὺς καὶ
τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἀπέδοτο αὐτοῖς τοῖς σα-
μίοις, ὥστε εὐπόρησε χρημάτων εἰς μισθοὺς τοῖς
στρατιώταις. τῶν τ' ἐπιτηδείων ἐπεὶ σπάνις ἦν
ἐν τῷ στρατοπέδῳ διὰ τοὺς ἀφικνουμένους ἀπηγό-
ρευσε μὴ πωλεῖν σῖτον ἀληλεσμένον, μηδὲ μέ-
τρον ἔλασσον ἢ μέδιμνον, μηδὲ τῶν ὑγρῶν μηδὲν
ἔλαττον ἢ μετρητήν. οἱ μὲν οὖν ταξίαρχοι
καὶ λοχαγοὶ ἀγοράζοντες ἀθρόα, διεδίδοσαν τοῖς

στρατιώταις. οἱ δὲ ἀσαφικνούμενοι, ἦγον αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ὁπότε ἀπαλλάττοιεν τὸ ἔτι περίλοιπον εἴη αὐτοῖς ἐπώλουν. ὥστε συνέβαινεν εὐπορεῖσθαι τοὺς στρατιώτας τῶν ἐπιτηδείων.

κδʹ Διδάλης Πέρσης ἔχων στρατιώτας τὰ μὲν καθ' ἡμέραν πορίζειν ἐδύνατο ἐκ τῆς πολεμίας αὐτοῖς. νόμισμα δὲ οὐκ ἔχων διδόναι, ἀπαιτούμενος δὲ, χρόνου γενομένου ὤφειλε, τεχνάζει τοιόνδε. ἐκκλησίαν συνάγων ἔφη οὐκ ἀπορεῖσθαι χρημάτων ἀλλ' εἶναι αὐτῷ ἐν χωρίῳ τινὶ, λέγων ἐν ᾧ εἴη. καὶ ἀναζεύξας ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτό. εἶτα ὡς ἐγγὺς τῆς χώρας ἐγένετο, προελθὼν εἰς αὐτὸ ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐνόντων ἱερῶν, ὅσος ἐνῆν κοῖλος ἄργυρος. ἔπειτ' ἐπισκευάσας τὰς ἡμιόνους ὡς ἀγούσας ἀργύριον παραβαινούσας τε ταῦτα ἐβάδιζεν. ἰδόντες δὲ οἱ στρατιῶται καὶ νομίσαντες ἅπαντα εἶναι ἄργυρον τὸν ἀγόμενον, ἐθάρρησαν ὡς κομιούμενοι τὸν μισθόν. ὁ δὲ ἔφη δεῖν εἰς Ἄμισον ἐλθόντας ἐπισημήνασθαι. (ἦν δὲ εἰς τὴν Ἄμισον ὁδὸς πολλῶν τε ἡμερῶν καὶ χειμέριος.) τὸν δὲ χρόνον τοῦτον ἀπεχρᾶτο τῷ στρατοπέδῳ, τὰ ἐπιτήδεια μόνον διδούς. τοὺς δὲ τεχνίτας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτὸς εἶχε καὶ τοὺς καπήλους

τοὺς μεταβαλλομένους τι, ἄλλῳ δὲ οὐκ ἦν οὐθενὶ οὐθὲν τούτων ποιεῖν.

κε'. Χαβρίας ἀθηναῖος ταῷ τῶν αἰγυπτίων βασιλεῖ ἐκστρατεύοντι καὶ δεομένῳ χρημάτων συνεβούλευε τῶν τε ἱερῶν τινὰ καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος φάναι πρὸς τοὺς ἱερεῖς δεῖν παραλυθῆναι διὰ τὴν δαπάνην. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἱερεῖς, καὶ τὸ ἱερὸν παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι βουλόμενοι εἶναι κοινά τε καὶ ἴδια αὐτῷ ἐδίδοσαν χρήματα. ἐπεὶ δὲ παρὰ πάντων ἔλαβε, προστάξαι αὐτοῖς ἐκέλευσεν εἰς μὲν τὸ ἱερὸν καὶ εἰς αὐτὸν τῆς δαπάνης ἧς πρότερον ἐποιοῦντο τὸ δέκατον μέρος ποιεῖσθαι. τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῷ δανεῖσαι ἕως ὁ πόλεμος ὁ πρὸς βασιλέα διαλυθῇ. ἀπ' οἰκίας δὲ ἑκάστης ἐκέλευσεν ἅπαντας εἰσενέγκαι, τάξαντα ὃ δεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ὡσαύτως. τοῦ σίτου τε πωλουμένου χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι τὸν πωλοῦντα καὶ ὠνούμενον ἀπὸ τῆς ἀρτάβης τὸν ὀβολόν. ἀπὸ τῶν πλοίων τε καὶ ἐργαστηρίων, καὶ τῶν ἄλλην τινὰ ἐργασίαν ἐχόντων τῆς ἐργασίας μέρος τὸ δέκατον τέλος ἀποτελεῖν. ἐκστρατεύειν δ' αὐτῷ μέλλοντι ἐκ τῆς χώρας, εἴ τις τι ἔχει ἄσημον ἀργύριον ἢ χρυσίον κελεῦσαι ἀνενεγκεῖν πρὸς αὐτόν. ἀνενεγκάντων δὲ τῶν πλείστων ἐκέλευσε τούτῳ μὲν

ἐκεῖνον χρῆσθαι, τῷ δὲ δανείσαντας συστῆσαι τοῖς ναυάρχοις, ὥστ' ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς ἀποδοῦναι.

κϛ' Ἰφικράτης ἀθηναῖος, κότυος συναγαγόντος στρατιώτας, ἐπόρισεν αὐτῷ χρήματα τρόπον τοιοῦτον. ἐκέλευσε τῶν ἀνθρώπων ὧν ἦρχε, προστάσσαι σπεῖραι αὐτῷ γῆν τριῶν μεδίμνων. τούτου δὲ πραχθέντος συνελέγη σίτου πολὺ πλῆθος. καταγαγὼν οὖν ἐπὶ τὰ ἐμπόρια ἀπέδοτο, καὶ εὐπόρησε χρημάτων.

κζ' Κότυς θρᾷξ παρὰ περινθίων ἐδανείζετο χρήματα εἰς τὸ τοὺς στρατιώτας συναγαγεῖν. οἱ δὲ περίνθιοι οὐκ ἐδίδοσαν αὐτῷ. ἠξίωσε γοῦν αὐτοὺς ἄνδρας γε τῶν πολιτῶν φρουροὺς δοῦναι εἰς χωρία τινὰ, ἵνα τοῖς ἐκεῖ στρατιώταις νῦν φρουροῦσι σχῇ ἀποχρήσασθαι. οἱ δὲ τοῦτο ταχέως ἐποίησαν οἰόμενοι τῶν χωρίων κύριοι ἔσεσθαι. ὁ δὲ κότυς τοὺς ἀποσταλέντας εἰς φυλακὴν ποιήσας, τὰ χρήματα αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀποστείλαντας, ἃ ἐδανείζετο παρ' αὐτῶν κομίσασθαι.

κη' Μέντωρ ῥόδιος ἑρμείαν συλλαβὼν καὶ τὰ χωρία αὐτοῦ κατασχὼν τοὺς ἐπιμελητὰς εἴασε κατὰ χώραν τοὺς ὑπὸ τοῦ ἑρμείου καθεστηκότας. ἐπεὶ δὲ ἐθάρρησάν τε ἅπαντες καὶ οὐκ ἔτι ἀποκεκρυμμένον ἦν αὐτοῖς ἢ ὑπεκκείμενον, ὃ μεθ' ἑαυτῶν εἶχον, συλλαβὼν αὐτοὺς πάντα παρείλετο ἃ εἶχον.

κθ′ Μέμνων ῥόδιος κυριεύσας λαμψάκου δεη-
θεὶς χρημάτων ἐπέγραψε τοῖς πλουσιωτάτοις
αὐτῶν πλῆθός τι ἀργυρίου. τούτοις δὲ τὴν κο-
μιδὴν ἔσεσθαι παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἔφη-
σεν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται εἰσήνεγκαν, ἐκέ-
λευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι ἐν χρόνῳ, δια-
τάμενος ἐν ᾧ πάλιν αὐτοῖς ἀποδώσει. πάλιν
τε δεηθεὶς χρημάτων ἠξίωσεν αὐτοὺς εἰσενέγκαι,
κομίσασθαι δὲ ἐκ τῶν προσόδων. οἱ δ᾽ εἰσήνεγ-
καν, ὡς διὰ ταχέων αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κο-
μιδῆς. ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ καταβολαὶ τῶν προσό-
δων παρῆσαν ἔφησεν ἑαυτῷ χρείαν εἶναι καὶ
τούτων, ἐκείνοις δὲ ὕστερον ἀποδώσειν σὺν τόκῳ.
τῶν τε στρατευομένων παρῃτεῖτο τὰς σιταρ-
κίας καὶ τοὺς μισθοὺς ἓξ ἡμερῶν τὸν ἐνιαυτὸν,
φάσκων ταύτας τὰς ἡμέρας οὔτε φυλακὴν
αὐτοὺς οὐδεμίαν, οὔτε πορείαν, οὔτε δαπάνην
ποιεῖσθαι, τὰς ἐξαιρεσίμους λέγων. τόν τε πρὸ
τοῦ χρόνον διδοὺς τοῖς στρατιώταις τῇ δευτέ-
ρᾳ τῆς νουμηνίας τὰς σιταρχίας, τῷ μὲν πρώ-
τῳ μηνὶ παρέβη τρεῖς ἡμέρας, τῷ δ᾽ ἐχομένῳ
πέντε. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον προῆγεν ἕως εἰς τὴν
τριακάδα ἦλθε.

λ′ Χαρίδημος ὠρείτης ἔχων τῆς αἰολίδος τι-
νὰ χωρία, ἐπιστρατεύοντος ἐπ᾽ αὐτὸν ἀρταβάζου,

χρημάτων ἐδεῖτο εἰς τοὺς στρατιώτας. τὸ μὲν οὖν
πρῶτον εἰσέφερον αὐτῷ, ἔπειτα οὐκέτι ἔφασαν
ἔχειν. ὁ δὲ χαρίδημος ὃ ᾤετο χωρίον εὐπορώ-
τατον εἶναι, ἐκέλευσε καὶ εἴ τι νόμισμα ἔχου-
σιν ἤ τι ἄλλο σκεῦος ἀξιόλογον εἰς ἕτερον χωρίον
ἀποστέλλειν, παραπομπὴν δὲ δώσειν. ἅμα δὲ
καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιῶν φανερὸς ἦν. πεισθέντων
δὲ τῶν ἀνθρώπων, προαγαγὼν αὐτοὺς τῆς πό-
λεως μικρὸν καὶ ἐρευνήσας ἃ εἶχον, ἔλαβεν ὅ-
σων ἐδεῖτο. ἐκείνους δὲ πάλιν εἰς τὸ χωρίον ἀ-
πῆγε. κήρυγμά τε ποιησάμενος, ἐν ταῖς πόλε-
σιν ὧν ἦρχε μηδένα μηδὲν ὅπλον κεκτῆσθαι
ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἰ δὲ μή, ἀποτίσειν ἀργύριον, ὃ ἐπε-
κήρυξεν ἠμέλει, καὶ οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖ-
το. τῶν δὲ ἀνθρώπων οἰομένων τὸ κήρυγμα μά-
την αὐτὸν πεποιῆσθαι, εἶχον ἃ ἔτυχον ἕκαστοι
κεκτημένοι κατὰ χώραν. ὁ δ' ἔρευναν ἐξαί-
φνης ποιησάμενος τῶν οἰκιῶν, παρ' οἷς εὗρεν
ὅπλον τι, ἐπράττετο τὸ ἐπιτίμιον.

λα' Φιλόξενός τις μακεδών, καρίας σατραπεύων
δεηθεὶς χρημάτων διονύσια ἔφασκε μέλλειν ἄ-
γειν. καὶ χορηγοὺς προέγραφε τῶν καρῶν τοὺς
εὐπορωτάτους. καὶ προσέταττεν αὐτοῖς ἃ
δεῖ παρασκευάζειν. ὁρῶν δ' αὐτοὺς δυσχεραί-
νοντας ὑποπέμπων τινὰς ἠρώτα, τί βούλονται

δόντες ἀπαλλαγῆναι τῆς λειτουργίας. οἱ δὲ πολλῷ πλεῖον ἢ ὅσον ᾤοντο ἀναλώσειν, ἔφασαν δώσειν, τοῦ μὴ ὀχλεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι. ὁ δὲ παρὰ τούτων λαβὼν ὃ ἐδίδοσαν, ἑτέρους κατέγραφεν, ἕως ἔλαβε παρὰ τούτων ἃ ἐβούλετο, καὶ προσῆν παρ' ἑκάστοις.

λβ' Εὐαίσης σύρος αἰγύπτου σατραπεύων, ἀφίστασθαι μελλόντων τῶν νομαρχῶν ἀπ' αὐτοῦ αἰσθόμενος, καλέσας αὐτοὺς εἰς τὰ βασίλεια ἐκρέμα ἅπαντας. πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους ἐκέλευσε λέγειν ὅτι ἐν φυλακῇ εἰσίν. ἕκαστος οὖν τῶν οἰκείων ἔπραττον ὑπὲρ ἑκάστου, καὶ χρημάτων ἐξωνοῦντο τοὺς συνειλημμένους. ὁ δὲ διομολογησάμενος ὑπὲρ ἑκάστου καὶ λαβὼν τὰ ὁμολογηθέντα, ἀπέδωκεν ἑκάστοις τὸν νεκρόν.

λγ' Κλεομένης ἀλεξανδρεὺς αἰγύπτου σατραπεύων λιμοῦ γενομένου ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις σφόδρα, ἐν αἰγύπτῳ δὲ μετρίως, ἀπέκλεισε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου. τῶν δὲ νομαρχῶν φασκόντων οὐ δυνήσεσθαι τοὺς φόρους ἀποδοῦναι τῷ μὴ ἐξάγεσθαι τὸν σῖτον, ἐξαγωγὴν μὲν ἐποίησε, τέλος δὲ πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλεν. ὥστε συνέβαινεν αὐτῷ ἐξαγομένου ὀλίγου πολὺ τέλος λαμβάνειν, αὐτούς τε τοὺς νομάρχας

παραχρῶσθαι τῆς προφάσεως. διαπλέοντος δ' αὐτοῦ τὸν νομὸν οὗ ἐστὶ θεὸς ὁ κροκόδειλος, ἡρπάσθη τις τῶν παίδων αὐτοῦ. καλέσας οὖν τοὺς ἱερεῖς ἔφη πρότερον ἀδικηθεὶς ἀμύνεσθαι τοὺς κροκοδείλους. καὶ προσέταξε θηρεύειν αὐτούς. οἱ δὲ ἱερεῖς ἵνα μὴ ὁ θεὸς αὐτῶν καταφρονηθῇ, συναγαγόντες ὅσον ἠδύναντο χρυσίον, ἔδωκαν αὐτῷ, καὶ οὕτως ἐπαύσατο.

Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως ἐντειλαμένου αὐτῷ οἰκίσαι πόλιν πρὸς τῷ Φάρῳ, καὶ ἐμπόριον τὸ πρότερον ὂν ἐπὶ τοῦ Κανώβου, ἐνταῦθα ποιῆσαι, καταπλεύσας εἰς τὴν Κάνωβον πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς κτήματα ἔχοντας ἐκεῖ. ἐπὶ τούτῳ ἥκειν ἔφη, ὥστε μετοικίσαι αὐτούς. οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ κάτοικοι εἰσενέγκαντες χρήματα ἔδωκαν, ἵν' ἐᾷ κατὰ χώραν αὐτοῖς τὸ ἐμπόριον. ὁ δὲ λαβὼν τότε μὲν ἀπηλλάγη. εἶτα δὲ καταπλεύσας ἐπεὶ ἦν εὐπρεπῆ αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, ᾔτει αὐτοὺς χρήματα ὑπερβαλλὸν τῷ πλήθει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸ διάφορον εἶναι τὸ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐμπόριον καὶ μὴ ἐκεῖ. ἐπεὶ δ' οὐκ ἂν ἔφασαν δύνασθαι δοῦναι, μετῴκισεν αὐτούς. ἀποστείλας τέ τινα ἐπ' ἀγοράσματι, ὁ δ' ὠνούμενος ὅτι εὐώνων ἐπιτετύχηκεν, αὐτῷ δὲ μέλλει ἐκτετιμημένα λογίζεσθαι,

πρὸς τοὺς συνήθεις τοῦ ἀγοραστοῦ ἔλεγον ὅτι
ἀκηκοὼς εἴη τὰ ἀγοράσματα αὐτὸν ὑπερτίμια
ἠγορακέναι. αὐτὸς δὲ οὐ προσέξειν. καὶ ἅμα
τὴν ἀβελτηρίαν αὐτοῦ ἐλοιδόρει μετ' ὀργῆς
προσποιήτου. οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες οὐκ ἔφα
σαν δεῖν πιστεύειν αὐτὸν τοῖς λέγουσί τι κατ' ἐκεί
νου, ἕως αὐτὸς παραγενόμενος τὸν λόγον αὐτῷ
δῷ. ἀφικομένου δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀπήγγειλαν
αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ κλεομένους. ὁ δ' ἐκείνοις τε
βουλόμενος ἐνδείξασθαι καὶ τῷ κλεομένει, ἀνή
νεγκε τὰς τιμὰς ὧνπερ ἦν ἠγορακώς. τοῦ τε σίτου
πωλουμένου ἐν τῇ χώρᾳ δέκα δραχμῶν, καλέ
σας τοὺς ἐργαζομένους ἠρώτα πῶς βούλονται
αὐτῷ ἐργάζεσθαι; οἱ δ' ἔφασαν ἐλάσσονος ἢ
ὅσου τοῖς ἐμπόροις ἐπώλουν. ὁ δ' ἐκείνους μὲν
ἐκέλευσεν αὐτῷ παραδιδόναι ὅσουπερ ἐπώλουν
τοῖς ἄλλοις. αὐτὸς δὲ τάξας τριάκοντα καὶ δύο
δραχμὰς τοῦ σίτου τιμὴν, οὕτως ἐπώλει. τούς
τε ἱερεῖς καλέσας ἔφησε πολὺ τὸ ἀνώμαλον ἀνά
λωμα ἐν τῇ χώρᾳ γίνεσθαι εἰς τὰ ἱερά. δεῖν
οὖν καὶ τῶν ἱερῶν τινὰ καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆ
θος καταλυθῆναι. οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ ἰδίᾳ ἕκα
στος καὶ κοινῇ τὰ ἱερὰ χρήματα ἐδίδοσαν, οἰό
μενοί τε αὐτὸν τῇ ἀληθείᾳ μέλλειν τοῦτο ποιεῖν.
καὶ ἕκαστος βουλόμενος τό τε ἱερὸν τὸ αὐτοῦ εἶν

κατὰ

κατὰ χώραν, καὶ αὐτοὺς ἱερεῖς.

λδ' Ἀντιμένης ῥόδιος ἡμιόδιος γενόμενος ἀλεξάνδρου περὶ βαβυλῶνα ἐπόρισε χρήματα ὧδε. νόμου ὄντος ἐν βαβυλωνίᾳ παλαιοῦ, δεκάτην εἶναι τῶν εἰσαγομένων, χρωμένου δὲ αὐτῷ οὐθενός, τηρήσας πάντας τε σατράπας ἅπαντας προσδοκίμους ὄντας καὶ στρατιώτας οὐκ ὀλίγους τε πρέσβεις καὶ τεχνίτας κλητοὺς ἄλλους ἄγοντας καὶ ἰδίᾳ ἀποδημοῦντας, καὶ δῶρα πολλὰ ἀναγόμενα, τὴν δεκάτην ἔπραττε κατὰ τὸν νόμον τὸν κείμενον. πάλιν τε περίζων τ' ἀνδραπόδων τῶν ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ ὄντων, ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον, ἀπογράφεσθαι ὁπόσου θέλοι. μέλλειν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀκτὼ δραχμὰς ἀποτίσαι, ἂν δὲ ἀποδρᾷ τὸ ἀνδράποδον, κομίζεσθαι τὴν τιμὴν ἣν ἀνεγράψατο. ἀπογραφέντων δὲ πολλῶν ἀνδραπόδων, οὐκ ὀλίγον συνετέλει ἀργύριον. ὁπότε ἀποδραίη ἀνδράποδον, ἐκέλευε τὸν σατράπην τῆς ἐν ᾗ ἐστι τὸ στρατόπεδον ἀνασώζειν, ἢ τὴν τιμὴν τῷ κυρίῳ ἀποδοῦναι.

λε' Ὀφέλας ὀλύνθιος, καταστήσας ἐπιμελητὴν εἰς τὸν νόμον τὸν ἀθριβίτην, ἐπεὶ προσελθόντ-

τις αὐτῷ οἱ νομάρχαι οἱ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἔφασαν βούλεσθαι πλείω αὐτοὶ πολὺ φέρειν, τὸν δ' ἐπιμελητὴν τὸν νῦν καθεστηκότα ἀπαλλάξαι αὐτῶν ἠξίουν, ἐπερωτήσας αὐτοὺς εἰ δυνήσονται συντελεῖν ἅπερ ἐπαγγέλλονται, φησάντων αὐτῶν, τὸν μὲν ἐπιμελητὴν κατὰ χώραν εἴα. τοὺς δὲ φόρους πράσσεσθαι ἐκέλευσεν ὅσους αὐτοὶ ὑπετιμήσαντο. οὔτε οὖν ὃν κατέστησεν ἀτιμάσαι ἐδόκει, οὔτ' ἐκείνοις πλείους φόρους ἐπιβαλεῖν ἢ αὐτοὶ ἔταξαν. χρήματα δὲ πολλαπλάσια αὐτὸς ἐλάμβανε.

λϛ' Πυθοκλῆς ἀθηναῖος ἀθηναίοις συνεβούλευσε τὸν μόλιβδον τὸν ἐκ τῶν Ἰυρίων παραλαμβάνειν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν τὴν πόλιν, ὥσπερ ἐπώλουν δίδραχμον, εἶτα τάξαντας αὐτῷ τιμὴν ἑξαδράχμου, οὕτω πωλεῖν.

λζ' Χαβρίας πληρωμάτων τε καταλεγομένων εἰς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ναῦς, τῶν δὲ νεῶν ἑξήκοντα μόνον οὔσης χρείας, προστάξαι τοῖς ἐκ τῶν ἑξήκοντα νεῶν αὐτοῦ τῶν ὑπομενουσῶν τοὺς πλέοντας εἰς δίμηνον σιτηρεσιάσαι, ἢ αὐτοὺς πλεῖν. οἱ δὲ βουλόμενοι ἐπὶ τῶν ἰδίων εἶναι ἔδωκαν ἃ προσέταξεν.

λη' Ἀντιμένης τούς τε θησαυροὺς τοὺς παρὰ τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς, ἀναπληροῦν ἐκέλευε τοὺς σατράπας κατὰ τὸν νόμον τὸν τῆς χώρας. ὁπότε δὲ διαπορεύοιτο στρατόπεδον, ἢ ἕτερος ὄχλος ἄνευ τοῦ βασιλέως, πέμψας τινὰ παρ' αὐτοῦ, ἐπώλει τὰ ἐκ τῶν θησαυρῶν.

λθ' Κλεομένης προσπορευομένης τε τῆς νουμηνίας, καὶ δέον τοῖς στρατιώταις σιταρχίαν δοῦναι κατέλυσεν ἐξεπίτηδες. προσπορευομένας δὲ τοῦ μηνὸς ἀναπλεύσας διέδωκε τὴν σιταρχίαν. εἶτα τοῦ εἰσιόντος μηνὸς διέλιπεν ἕως τῆς νουμηνίας. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται διὰ τὸ νεωστὶ εἰληφέναι τὴν σιταρχίαν, ἡσυχίαν εἶχον. ἐκεῖνος δὲ παραλλάξας ἕνα μῆνα παρὰ τὸν ἐνιαυτὸν, ἀφῄρει μισθὸν ἀεὶ μηνός.

μ' Σταβέλειος ὁ Μυσῶν, στρατιώταις μισθὸν, συγκαλέσας, ἔφησεν αὐτῷ τῶν μὲν ἰδιωτῶν οὐδεμίαν χρείαν εἶναι. τῶν δὲ ἡγεμόνων, ὅταν δέηται στρατιωτῶν ἐκείνων, ἑκάστῳ δοὺς ἀργύριον, ἀποστέλλειν ἐπὶ ξενολογίαν. τούς τε μισθοὺς οὓς δεῖ κείνοις δοῦναι, τοῖς ἡγεμόσιν ἂν ἥδιον διδόναι. ἐκέλευεν οὖν αὐτοὺς ἀποστέλλειν ἕκαστον τοὺς αὐτῶν καταλόγους ἐκ τῆς

χώρας. τῶν δὲ ἡγεμόνων ὑποβαλόντων χρηματισμὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι, ἀπέστειλαν τοὺς στρατιώτας, καθάπερ ἐκεῖνος προσέταξε. διαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον καὶ συναγαγὼν αὐτοὺς, οὔτε αὐλητὴν ἄνευ χοροῦ, οὔτε ἡγεμόνας ἄνευ ἰδιωτῶν οὐδὲν ἔφη χρησίμους εἶναι. ἐκέλευον οὖν αὐτοὺς ἀπαλλάττεσθαι ἐκ τῆς χώρας.

Διονύσιος τὰ ἱερὰ περιπορευόμενος ἂν μὲν τράπεζαν ἴδοι παρακειμένην χρυσῆν ἢ ἀργυρᾶν ἀγαθοῦ δαίμονος κελεύσας ἐγχέαι, ἐκέλευεν ἀφαιρεῖν. ὅσα δὲ τῶν ἀγαλμάτων φιάλην εἶχε προτετακότα, εἶπας, ὅτι δέχομαι, ἐξαίρειν ἐκέλευε. τά θ' ἱμάτια τά τε χρυσᾶ καὶ τοὺς στεφάνους περιῄρει τῶν ἀγαλμάτων, φάσκων, αὐτὸς καὶ κουφότερα καὶ εὐωδέστερα δώσειν. εἶτα ἱμάτιον μὲν λευκὸν, στεφάνους δὲ λευκίνους περιετίθει.

Τέλος τῶν οἰκονομικῶν.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA